

JUGOSZLÁVIA ÉS A BÉKEÉRTEKEZLET

Írta: Gyilász Milován

Megmondtunk mindent, amit meg kellett mondanunk. Akiknek tudniuk kell — tudják, hogy mit adtunk és mit tettünk a fasiszta járom alól való népfőlszabadtó haroban. Amit ma mondunk, nem új. De még egyszer és még sokszor el kell mondanunk. Nem dicsekvésképen — erre nincs szükségünk — Jugoszlávia népeinek tetteit mindenki láthatja és mindenki tudomást szerezhethet róluk hazánk bármelyik városában vagy falvában. Mi azért szóialunk, föl, hogy hallatszék az igazság hangja, hogy kikerüljünk a bekövetkezheto igazságtalanságot. És ez érthető. Ha valaki hős volt és vértanú, ha a szabadságért való haroban éveken át kínozták és gyilkolták és a hóhér fölött aratott győzelem után kétségbe vonják az igazát, érthető, hogy az ezt sem megbocsájtani, sem megérteni nem képes. Nem első ízben történik, hogy Jugoszláviát, amelynek a bírói szerep járna, a vádlottak padjára akarják ültetni.

Mi Isztriát, a Juliai Tartományt és Triesztet a németektől főlshabadtottuk. Csak a Triesztert yívozt harcokban nyolcezer jugoszláv adta életét. Az a szerződés, amit abban az időben a németek Alekszander tábornagygyal kötöttek, nem vonatkozott a Triesztben és a Julia Tartományban állomásozó csapatok fegyverletételére. Észak-Olaszországban a német csapatok nyugodtan rakták le a fegyvert — de Triesztben és a Julia Tartományban, szokás szerint, elkeseredetten harcoltak tovább. Azután arra kényszerítették, hogy vonuljunk ki Triesztből, amit egyetlen jugoszláv sem fogott föl másként, mint a levert olasz imperializmus védelmét és bevezetést bizonyos, a jövőt illető, sötét tervekbe. Egy angol ezredes kijelentette, hogy Triesztben április 25-én ünneplik majd Olaszország főlshabadtulását, annak ellenére, hogy Triesztet mi szabadtítottuk föl, hogy Trieszt még vitás terület, amely nem tartozik sem Olaszországhoz, sem Jugoszláviához, hogy Trieszt népe a jugoszláv hadsereg bevonulásának napiát akarja ünnepelni amikor a triesztiak Trieszt uccáin veünk együtt ontották véruket. Ezzel az ünnepléssel azt akarták tudatni, hogy Triesztnek Olaszországhoz kell esnie. De Trieszt népe május elsejét ünnepelte, amikor bevonult Titó hadserege és egyképen főlshabadtította az olaszokat és szlovéneket.

A németekkel, vagy még előbb, az olaszokkal megszökött csetnikek, usztasák és a többi hasonszörűek a »deportált személyek« ártatlan neve alatt a táborokban hal'atlan előjegokat élveznek. Követelésünket, hogy ezen táborokat vegyék vizsgálat alá és a háborús bünösöket különítsék el azoktól, akiket félrevazettek, vagy kényszer hatása alatt állanak, — vitássá tesszik. Nem szolgáltadják ki a háborús bünösöket — sokszor azzal a kifogással, hogy nem ismerik tartózkodási helyüket. Tíz ügyes katonánk — minden különös segítség nélkül — egy hónap leforgása alatt összeszedné őket Ausztriában, Olaszországban és Németországban. Mi nem azért követeliük ezen gonosztevők kiadatását, mert égünk a bosszúvágytól, hanem, hogy ne mérgezzék a szabad népek levegőjét, hogy mindenki előtt, aki a jövőben gyermekeket gyilkolni, a nőknön erőszakot elkövetni és falvakat fölperzselni büntetlenül akarna, — ott álljon a rettenetes figyelmeztetés és tudja, hogy senkisé fogja őt védelmébe venni, vagy rejtőztetni.

A németek által elhurcolt dunai hajóink, még a szövetségesek kezében vannak. Visszaszármaztatásuknak nincsen semmiféle műszaki akadály — a Duna nem apadt ki — és mégis, habár elmúlt már egy év, még nem adták őket

vissza nekünk, a lerombolt Jugoszláviának, amely éppen azért hever romokban, mert a szövetséges ügy győzelméért meg akart és valóban meg is tett minden tőle telhetőt.

A német, olasz, magyar, bolgár megszállók által okozott károk néhányszor tízezer dollárra rúgnak. A szakemberek és a nép megmondták ennek összegét. Valamit el is ismertek, de mindmáig — például Németországból — egy szöveget se kaptunk. A párizsi külügyminiszter értekezleten pedig az amerikaiak és angolok nyíltan hangoztatták, hogy Olaszországnak nem is kell fizetnie. Okul az Olaszországban a háború által okozott rombolásokat hozzák föl. Ezt nem vonjuk kétségbe. De a nálunk véghezvitt pusztítások sokkal nagyobb méretűek. És fizessenek a bűnösök — az olasz imperialisták, a nagytőkések, akik az olasz nép akarata ellenére elindították a véres táncot.

Szinte azt következtethetnénk, hogy a mi bűnünk Trieszt fölszabadítása a németek alól, a mi vétünk hogy háborús bűnösök vannak, hogy a németek elhurcolták hajóinkat, hogy a megszállók rombadöntötték hazánkat. Szinte azt következtethetjük, hogy nekünk kell, például, az olaszok által nekünk okozott hadikárokat megfizetnünk.

Stb., stb.

Az igazságon kívül mi mást nem követünk, azon igazságon kívül, amelyet a többi népekkel együtt a fölszabadító harcokban vívtunk ki és amelyre a nagy szövetségesek összes nyilatkozatai, szerződéseij és határozatai alapján a többi népekkel egyenlő jogunk van.

Van egy szerb népdal, amely így hangzik:

»Mikor a törökkel folyt a csata —
»Gyere hát, testvér, Králeyics Márkó!«
»De amikor osztották a zsákmányt —
»Eridj odébb ismeretlen vitéz!«

Mi nem követelünk zsákmányt, kincseket. A másét nem akarjuk, de — mint Titó mondotta — a mienket nem adjuk. Vannak azonban, akik úgy szeretnének bánni velünk, mint az idézett versben legendás hősünkkel, Králeyics Márkóval. De a Titó vezetése alatt álló mozgalom, a háború folyamán megtett mindent, hogy ez ne legyen így és megtesz mindent, hogy ez ne következze be. Mi nem vagyunk egyedül. A Szovjet Szövetség, a mi nagy és állhatatos barátunk, a párizsi külügyminiszteri értekezleten védelmébe vett minket, egy igaz ügyet, egyet az annyi sok közül, amelyeket ő véd. A sajtó azt írta, hogy a Szovjet Szövetség azért követeli Triesztet Jugoszláviának, mert így Jugoszlávián keresztül kiutat kaphatna a Földközi Tengerre. Mihelyt valaki igazságot követel — megpróbálják a Szovjet Szövetséget. 1918-ban Jugoszlávia nem állott jó barátságban a Szovjet Szövetséggel, mégis elvették tőle Triesztet, Fiumét és Zárást. Az imperialista Olaszországot, amely jobb barátnak látszott a reakciós Jugoszláviánál, a mi húsunkkal akarták jóllakolni és megbékíteni. Erre az még ragadozóbbá vált. Nem, a Szovjet Szövetség nem követeli Triesztet magának, hanem igazságot egy kis nemzetnek. Önem fejtette el szövetségesét. Ahogy illik, háborúban és békében egyaránt hű hozzá. Semmit sem követel Olaszországtól. Ellenkezőleg. Az értekezleten Párizsban a Szovjet Szövetség fölemelte szavát az ellen, hogy a békekötés után Olaszország továbbra is ellenőrzés alatt maradjon és ezzel védelmébe vette Olaszország függetlenségét. A Szovjet Szövetség csak igazságot követel Jugoszláviának, csak azt követeli, hogy Jugoszláviának adják oda az övét, azt amit az imperialisták elraboltak tőle. Vannak barátaink másutt is — Franciaországban, Angliában, Amerikában — akik még nem felejtették el erőfeszítéseinket, hősiességünket, áldozatainkat, még nem felej-

tették el, nem felejtették és nem is felejtik el soha, hogy a háború folyamán a népek szabadságának győzelméért Jugoszlávia százszoros vérfürdön ment át és százszor perzsezték föl.

— Mit adott, mit adott Jugoszlávia »mikor a törökkel folyt a csata«? Mivel áll Jugoszlávia a békeértekezlet elé?

Jugoszlávia volt az egyetlen ország, amely Franciaország összeomlása után, nem csatlakozott a Háromhatalmi egyezményhez, elutasította magától a tengelyt, megbuktatta az áruló Cvetkovics—Macsek kormányt (Macseket a külföldi sajtó nemrégiben még a jugoszláv demokrácia egyik vezéréként állította be) és az ellenállás útját választotta, annak ellenére, hogy a vereség bizonyos volt.

Az akkor egyedül álló Anglia nagyra becsülte ezt a fordulatot, amelynek oka nem, mint az később beállítani szerették volna, Péter király és környezete volt, hanem Jugoszlávia népeinek szabadságszeretete és harca. Jugoszláviát gyorsan legázolták, de az ellenállási mozgalom nem hogy csökkent volna, de akkor kapott igazi lángra. Akik alkalmatlanok voltak a népi ellenállás vezetésére, vagy nem akarták ezt a szerepet, vagy megszöktek, vagy a harc folyamán összeszűrték a levelet az ellenségnek. A nép egyedül maradt igazi vezetőivel és folytatta a küzdelmet. Nem a mi bűnünk, hogy a szövetséges államokban vannak, akik szívesebben vették volna, ha mi nem harcolunk. De ez a tényállás — és a mi harcunk nagy szolgálatokat tett a szövetségeseknek és sok száz ezer szövetséges katonának köszönhető életét. Mi mozgalomról és vezetőségről beszélünk. Ezek va' ójában Jugoszlávia népei voltak. Mert a mozgalom vezetése alatt ők harcoltak és joguk van az igazságra.

1941 végén Jugoszláviában kb. fél millió ellenséges katonát (olaszok, németek, magyarok és bolgárok). A háború 1941 után Jugoszláviában és a többi frontokon egyre élesebben folyt. A németek és olaszok helyzete egyre súlyosabbá vált. Már a vak is látta, hogy gyors befejezésről szó sem lehet. A Vörös Hadsereg csapásai alatt szertefoszlottak Hitler villámháborús álmái. Mégis a megszállócsapatok létszáma Jugoszláviában nem csökkent, nem vetették őket más »fontosabb« frontokra, Leváltották, de nem aszattották őket. Ellenkezőleg, Számukat csak növelték. A berlini és római fasiszta fővezérek tisztán látták, hogy a jugoszláviai hadszíntér fontos, hogy itt éppen az folyik, ami ellen, többek között, megindították a háborút: az elnyomott népek harca a nemzet szabadságért és demokráciáért. 1942 végén és 1943 első felében, az afrikai döntő küzdelem idején hatszázötvenezer főre rúgott a megszálló csapatok száma és Olaszország fegyverletétele előtt hétszázazerre (ehhez még hozzá kell számolnunk Mihajloviics, Pavlovics, Rupnik kviszlingi csapatait). Minél tovább húzódtott a háború, a jugoszláviai hadszíntér egyre fontosabbá vált. Jugoszlávia belülről tört rést Hitler »európai fellegvár«-án és így sokkal könnyebbé vált, hogy azon kívülről egy másik rést (Olaszország) üssenek. Fél millió katonával több Afrikában, vagy Olaszországban, mégsem csekélység, különösen ha tudjuk, hogy a németek Olaszországban néhány hadosztállyal tartották a frontot több mint másfél esztendőig.

A megszállók Jugoszláviában több mint négyszázezer halottat vesztek, Ezenkívül négyezer ágyút, tizenháromezer gépfegyvert, húsz ezer gépkocsi és hatszázezer puskát. A Szovjet Szövetségen, Anglián és Amerikán kívül egyetlen más állam sem okozott az ellenségnek ilyen nagy veszteségeket.

Ehhez hozzá kell még fűznünk, hogy Jugoszlávia nem vált az ellenség gazdasági hadtápterületévé. Ha sikerült és neki valamit kihúznia, sokkal többet hagyott itt és adott vissza — legálább fegyverek és emberélet formájában. — Jugoszláviában az ellenség nem használhatta sem a nyersanyagforrásokat, sem a munkaerőt. A közlekedés lényegesen megbénult és egyes fontos vonalakon teljesen megszűnt. Így megsemmisült kb. húsz ezer ellenséges vasúti kocsis és

kétezer mozdony. Még 1941-ben megszűnt a forgalom a fontos likai vonalon és más vonalakon és a Jugoszlávián át Olaszországba vezető vonalakat 1943-tól a németek a békeidei teljesítménynek csak 20%-ában használhatták ki. Ugyanabban az időben egész Európában szabadon és fönnakadás nélkül száguldottak a vonatok német katonákkal és folszereléssel és egész Európa teljes gözzel dolgozott Németországnak.

Több, mint háromszázezer katona halt és hétszázezer sebesült meg Titó zászlaja alatt. A Szovjet Szövetségen kívül egyetlen más országnak sem volt a németek és szövetségeseik elleni harcban ilyen nagy vesztesége. Ez a háromszázezer katona nem ült ölbe tett kezekkel, sem nem halt meg ágyban, párnák között, vagy közlekedési szerencsétlenség folytán. Harctéren pusztultak el nem csak a maguk, de a többi népek, a szabadságszerető emberiség, a szövetségesek ügyének védelmében.

Polgári lakosságban Jugoszlávia vesztesége egymillió nyolcszázezer lélek. Csak a Szovjet Szövetségnek és Lengyelországnak voltak nagyobb veszteségei, de nem az összlakossághoz viszonyítva.

A külföldi sajtó jelentései szerint a nagy nyugati államok veszteségei:

U. S. A.: 254.000 halott;

Anglia: 304.523 halott, ebből 60.000 polgári lakos és 30.000 eltűnt;

Angol Impérium: 336.000 halott;

Franciaország: 360.000 halott, ebből 160.000 polgári lakos.

A Julia Tartományban, amelyről a külügyminiszeri értekezleten döntöttek, a szlávok az olasz kisebbséggel együtt fölkeltek, hogy lerázzák a megszállás jármát. A nép harcolt, mert nem is tudta elképzelni, hogy bárki a szövetségesek közül kétségbe vonja azt, amit kiverekedett az olasz és német fasisztáktól. Trieszt a Julia Tartomány — a jugoszláv Isztra és Szlovén Tengerpart — legnagyobb városa, vér az ő vérükből, hús az ő húsuiból. A Jugoszláviától elválasztott Trieszt — levágtott kar. Trieszt ezt tudta és ezért harcolt a háború alatt. Tudta, hogy Jugoszláviában rá az élet, a virulás vár, tudta, hogy Jugoszláviából olyan harcosok jönnek, akik megszüntették a nemzeti elnyomást és csak egyenrangú és jogú népeket ismernek, akik ezen hitüket százszor pecsételték meg vérükkel és akik szívük egész melegével és lelkük egész tüzével szeretik azokat, akik harcoltak és harcolnak a szabadságért. Triesztet Jugoszláviának — ez igazságot jelent Jugoszláviának, igazságot Triesztnek, a Jugoszlávia népei iránt érzett barátság tetteivel való bizonyítékát, nemzeti jogaink tiszteltetésben tartását, a közös ügyért önzetlenül hozott áldozataink elismerését.

Emellett mi nem követeljük másét. Mert minket támadtak meg, jogunk van teljesebb biztonságra, jogunk van, hogy ne mi fizessük a hódítók által nekünk okozott károkat, jogunk van, hogy a háborúban való részvétel arányában résztvegyünk a békekötésben is. De ez nem alapvető fontosságú, mert mi nem akarunk jutalmat. Mi azt akarjuk, hogy a délszlávok végre megszabaduljanak az idegen járomtól, annál is inkább, mert az idegenek támadták meg a békeszerető országokat, annál is inkább, mert a délszlávok a békeszerető, szövetséges államok ügyéért harcolva igazolták ezen jogukat. Trieszt csak egy része országainknak, csak egyik városunk. Nincs igazság Jugoszlávia számára, a Julia Tartomány népei számára, ha az nem teljes. Az igazságot nem lehet elosztani, sem az igazságtalansággal vegyíteni: az vagy teljes, azaz igazság, vagy — igazságtalanság. Féligazság, az ma az imperialisták, a fasiszták, a háborús gyűjtogatóknak adott igazság. Legalább is így állnak a dolgok ma.

Igazság helyett Párizsban följárlottak nekünk három vonalat, amelyek közül a »legjobb« is olyan, hogy soha se fogadhatjuk el, és csak arra jó, hogy a másik kettőről arra visszavonuljanak. Ezek a vonalak a Jugoszláviával szembeni frontokra hasonlítottak — az előretolt, a tartalék és a végső védelmi vonal.

Nem volt azoknak semmiféle indokuk, érvekkel nem is védték őket, mert mind a három igazságtalan és minden tekintetben alaptalan. Vitatkoztak mindenről csak a legfontosabbat — Triesztet kerülgették. Jól mondta Molotov: Trieszt a kérdés veleje. Adjuk Triesztet Jugoszláviának, a többi könnyen elintézzük. De a vonalakat éppen úgy húzták meg — egyiket távolabb, a másikat közelebb — hogy megtartsák a legfontosabbat — Triesztet.... Amikor aztán ebből nem lett, mert nem lehetett semmi, amikor holtpontra jutottak — az egybehangolt sajtó elkezdte hirdetni, hogy ime mivel nem értek el megegyezést, mivel az oroszok nem hajlandók engedni, Triesztet nemzetközivé kell tenni! Ez a sajtó, amely tegnap még Olaszország barátja volt, leleplezte, hogy a nemzetközi reakciókók eközben hasznát akarnak maguknak húzni. Azt szeretnék, hogy az olasz és jugoszláv »összeütközés« alapján, azaz a nézetek »összefonhatótlansága« és »össze nem egyeztethetősége« alapján tőkét kovácsoljanak maguknak, és a jog, béke és hasonló vak szólamok nevében zsebre vigyák Triesztet, mint a közép-európai üzletek kulcsát. De nálunk nem kereskedelemről, hanem élő emberekről van szó.

Nemzetközi Trieszt ez megint csak Jugoszláviától elragadott Triesztet jelent... Az értekezleten Kardey — némely jelenlévő szerint hosszan — beszélt. De Gasperi »előkelőbb« volt, röviden beszélt, számolt a hallgatók türelmével és nem ismételte a már mondottakat. Nem is volt mondanivalója. Csak szólamokat hangoztatott. Nem volt mit védenie. Az ő védelme, három változatban, három vonal formájában, már napok óta a napirenden szerepelt. De mi védekeztünk, be kellett bizonyítani jogunkat, hogy a föld kerek. De Gasperit az előző megdicsérte rövidsége miatt. Kardeyt nem dicsérték meg, de szólamok nélkül beszélt, véde az igazságot, népeink igaz ügyét. A szakértők által szétdobált hegyeket kellett »visszahelyezni eredeti« helyeikre, hogy ismét és ismét levegye az igazság szeméről a fátyolt... A »Mond« ezekben a napokban azt írta, hogy Jugoszlávia követeléseire nézve kedvezőbb lenne a helyzet, ha engedékenyebb lenne belpolitikájában. Tudnunk kell, hogy a »Mond« a »Temps« unokája. A tífuságosan öreg nagyapa »Temps« a németek jóvételével átadta helyét fiának »Temps«-nak. Az ifjabb »Temps« — méltó örökösként — tőkéltesen összeszűrte a levelet a megszűlőkkel. A főszerkesztés után vissza kellett vonnia a magánéletbe és átadta helyét unokájának, a »Mond«-nak. »Temps« unokája a »Mond« nem mond mindig igazat, de hát sem az apa, sem a nagyapa nem voltak annak szerelmesei. 1918-ban Tóth tudvalevőleg nem volt Beogradban. A »Temps«-nek akkor tetszett belső helyzetünk, de mégsem segített — mindent elvettek tőlünk. Akik nálunk más belpolitikát szeretnének — a különböző Macsekek, Szlobodának, Krekek stb. lemondanak Triesztről és a Julia Tartományról. Tudjuk mit akart mondani a »Mond« — ha Trieszt nem válna a Szovjet Szövetség bázisává, másként állna a dolog. De ez úgy hangzik, mint a »fogjátok meg a tolvajt!«. A »Mond« valójában Jugoszlávia számára szeretne bázist a maga urai részére — vagy a legrosszabb esetben De Gasperi demokráciája részére, amelyről úgy véli, hogy megszűlőjévé... Így az állások világosak. Ami minket illet, mi a régi álláspontunkon maradtunk és maradtunk. Nincs okunk visszavonulásra, mert a magunkét tartjuk. Nem ismerhetjük el az igazságtalanságot, hisz ellenő mindég és önzetlenül harcoltunk és az bennünk mindig könyörtelen ellenségeit találja. Mi se nem keresedünk, se nem alkuszunk. Mi azt mondjuk csak, hogy igazságot kell adni népeinknek, amit megszolgáltak a demokráciáért vívott harcban. És bárhogyan volt, bármi van és jöjjön bármi, emelt maradtunk.

Jugoszlávia ismét emelt fővel lép a négy külügyminiszter értekezlete elé és talán a közeljövőben a békeértekezlet elé. Senki semmit nem vehet szemére. Egyszerűen és szerényen, mellőngetés és reklámozás nélkül, lép föl. Ilyen volt a négy éves háborúban. A küzdelemben példát mutatott a többi el-

nyomott népek, megmutatta: hogyan kell harcolni a szabadságért, hogy mit sem kell sajnálni a szövetségesek által kitűzött nemes célokért: az emberiség haladásának szent eszméiért. Jugoszlávia ma bizonyos tekintetben az emberiség felelőssége. A vele való bánásmód megmutat sok mindent, azt is, hogy az igazság elve győzött-e a világban, vagy még mindig az igazságtalanság az úr? Mert Jugoszlávia csak igazságot követel, igazságot az áldozatokért, amiket hozott, erőfeszítéseit, önzetlenségéért, a vérért és könnyekért, az ötven-ezer önkéntes házáért, a három millió hajléktalanért, biztonságért, a száz és száz könyvtár és múzeum megsemmisítéséért, az árvákért, a rokkantakért, a két millió férfi, asszony és gyerek sírhantjáiért, azért, hogy a délszlávok végre hazájukban egyesülhessenek, hogy egy délszláv föld se maradjon Jugoszlávián kívül a tegnapi támadók és a béke és népek szabadsága elleni összeesküvők igája alatt.

Igazságot Jugoszláviának — ez igazságot jelent a haladó emberiségnek, ez a haladó és demokratikus emberiség ügye.

VAJDASÁGI TELEPESEK

Irta: Kek Zsigmond

Vajdaságunk egy óriási hordereiű és elődázhatatlan probléma előtt áll ma: asszimilálnia kell, földjéhez, kultúrájához, életkörülményeihez és életstílusához hozzászoktatni, Vajdaság történelmébe elültetni és meggyökereztetni Vajdaság új jövevényeit, a telepeseket. Több száz-ezer lélekről van szó, nem kis probléma tehát. Ez a feladat hosszú idők munkája, a türelem és energia nagy próbája. Nagyon sok akadályt kell leküzdeni és sok rosszindulatot semlegesíteni. Meg kell szoktatnunk és meg kell szoknunk Vajdaság sokszínű és zsúfolt történelmének új tétnvezőt. Bele kell vennünk őket Vajdaság történelmi költségvetésébe, jövődöformáló terveinkbe úgy, amint vannak, előnyeikkel és hátrányaikkal, fejlődési lehetőségeikkel és maradiságukkal együtt.

Valamikor, Vajdaság nagy népvándorlása idején sem volt kis probléma a leteleplülő szerbek, horvátok, magyarok, németek, szlovákok és ruszinok asszimilálódása. Lakatlan, feldúlt, mocsaras vidékre jöttek igaztörökönek vagy kipusztult jobbágyok cseléd-utódjainul. Magukkal hozták őseik földjéről a gazdálkodás és háztartás módját és együtt-élésük törvényeit. De a föld, a történelem és a gazdasági rendszer érc-törvényei betörték derekát a jövevényeknek és ha nem egycélúvá, de egycélúvá tették Vajdaság sokszínű népeit. A gazdasági és szellemi kultúra lassan kiegyenlítődött. A kiindulópont, a magukkal hozott történelmi légkör lassan elhalványodott, a fennmaradt különbségek az egyes nemzetiségek mögött álló nemzetek fejlődési fokát mutatják csak és azokat az eszmeáramlatokat, amelyek anvanépüket mozgatták. Ha politikailag egymás ellen hangoltan és időközönként uszítottan is, kultúrájukban és életstílusukban több-kevesebb ázonossággal éltek és élnek Vajdaság népei.

A mai jövevények, Szerbia, Crna-Gora, Makedónia hegyeinek lakói nem úgy jöttek ide úttörőként, mint valamikor a mi őseink. Régen feltört szántókra, telekkönyvezett földekre, kiépült falvakba s régen kialakult, a klímához, földkultúrához igazodó életkörülmények közé csöppentek s most egy kicsit kábultan, elveszve, tanácstalanul állnak itt, átültetett, de még meg nem gyökerezett palánták. Hajszálgyökereiket

most eregetnék a bácskai, bánáti földbe, de ezek a hajszálgyökerek finom őrszagok s bizony sok kemény göröngybe ütköznek. A hajszálgyökerek a durva érintésre visszahúzódnak s akkor igen lassan korrigálható törés és jóvátehetően késés következik be fejlődésükben. Töréstől és késéstől nekünk, bennszülötteknek, régen meghonosodottnak, kell őket óvnunk és fejlődésüket siettetnünk, mert nem nekik — mindnvaúnknak késedelmet és kárt okoz elmaradásuk. Egész Vajdaságot marasztalja s hátráltatja, ha nem karoljuk fel őket rögtön s ha nem találjuk meg számukra is az együttélés azon törvényeit, amelyek között együtt fejlődhetünk. A szokatlan, idegen és ellenséges dolgok környezetét nekünk kell számukra hamarosan otthonná változtatnunk. Ez a nagy feladat vár Vajdaság népeire és ennek végrehajtásától függ jómagunk jövője és fejlődése is.

Elmondtuk, hogy mire jöttek a régi s mire az új telepések. A dolgok megértéséhez azonban az is hozzátartozik, hogy mivégre hozták ide a régiakat és mivégre az újakat.

Vajdaság népeinek nagy tarkaságát a monarchikus politika hozta létre. Akármilyen valóságos ok: török hódoltság, svábországi éhség, magyar feudalizmus, szlovák inség hajtotta el hazulról a Vajdaságban letelepülőket, a telepítők célja egy volt: oszd meg s uralkodj! Egymás ellen privilegizálták, egymás ellen felhasználták és valamennyiüket kihasználták a monarchia okos urai. Kitelepítésük kényszereszköz volt és villámháritó, a letelepítés jobbágszerzés és cselédközvetítés. Nagyon céltudatos és előrenéző, az impérium jövőjét építői gonddal válogatták össze Vajdaság különböző népeit. Szerbeket jobbágyul, magyarokat cselédül, svábokat szerb és magyar aspirációk ellen, szlovákokat éknek — mindnvaúkat egymás ellen acsarkodóknak és felfelé megalázkodóknak. Cselédsorsban és testvérvizsályban szabta meg Vajdaság népeinek történelmét egy céltudatos, okos hódító politika.

Vajdaság új jövevényeinek telepítését a dolgozó nép politikája hozta létre és hajtja végre. Egész hazánk, Vajdaság és a telepítés is egy jól átgondolt, előretekintő grandiozus terv: szabadságra és testvériségre fölépíteni az országot, egységre-testvériségre fölépíteni ezt a soknemzetiségű vidéket. Nem elfogyott jobbágyok utódjainul, szabad lakósokul jöttek ide fölszabadult földre a szabadságharcos hegylakók. Nem éknek és vizsálynak, testvérgyilkos politika folytatására, de közös jövőt, építő szabad és öntudatos népi erőnek, Vajdaság sokfelé ráncigált népe most kapott először egységes célt és programot. Ennek a programnak követői Vajdaság új telepesei: szerbek, crnagoracok, szlovének, makedónok. Ez a cselédsorsú, kihasznált testvérgyilkos föld ma szabaddá tett népek testvéri közössége. Az ujjonnanjöttek nem éknek jöttek, hanem Vajdaság népeinek cementjéül. Ma egy céltudatos népi politika szabad sorsban és testvériségben szabja meg Vajdaság népeinek történelmét.

Jónéhány jel arra mutat és semmi okunk eltagadni a tényeket: Vajdaságban sokan nem így nézik a telepéseket. Fintort és gúnyos szót, gyűlöletet vagy elkeseredést váltanak ki sok helyen Vajdaság új jövevényei. És meg-megnyilatkozik, ki-kitör a tudatalatti és tudatos történelmi rontás: hódító célok szolgálatába hajtott cselédek marakodása. Nem megszoktatni, meggyökereztetni, asszimilálni, hanem elidegeníteni, elkeseríteni, kimarni őket. Egy bácskai községben a bennszülött orvos nem előzi meg s nem állja útját a közöttük terjedő epidémiának, mint ha a ragály nem egész Vajdaság veszedelme volna! Egy másik helyen az úgynevezett »jógazdák« kárörvendve mutogatják a meg nem mű-

vett vagy rosszul kezelt földeket. A telepések baja ez, vagy mindnyájunké, az egész országé s népé? Egy közép-bácskai faluban olyan lopásokért, amelyeket a kárvallottak szerint is csak a helyzettel tökéletesen ismerős jó bennszülöttek követhettek el, a telepéseket teszik felelőssé s egy-két elszórt esetre támaszkodva a bennszülött tolvajok s orgazdák a telepések számlájára működnek. Egy bácskai lelkész, mint népének »jótévője«, valósággal irodát nyitott a telepések ellen! felmerülő panaszoknak és hiányos igazságérzetére jellemző, hogy soha egy telepest meg nem hallgat, de mindig őket marasztalja el hívei előtt. Különbözik az egyházak jórésze hajlandó gyűíteni a szerencsének miszsióiára, de nem jut eszébe a falujabeli telepésen segíteni: az túlközel »felebarát«. Egyik nagyközségünk gazdái nagy buzgalommal ajnározzák a táborból kikért svábokat, de egyetlen mozdulatuk és szavuk sincs a telepések számára. Hány helyen hallunk a telepések »bűnös könnyelműségéről és gondatlanságáról« amikor ezt százszázalékosan a helybeliek rovására kell írni, mert a legelemibb dolgokban sem siettek segítségükre s nem is igyekeztek velük elkerülni a bajt. Pedig megbosszulja magát a közöny és ellenségeskedés. Hogy panaszkozhat egy magyar gazda azért, hogy a telepések jószágja kárt tett vetésében, amikor egy jó szava nem volt hozzájuk, egyetlen tanácsot is sainált tőlük.

A reakció suttogásai bizony sok helyen elevenre találnak, nagyon él még a rontó mult s a múltba vetett magok még sok gyűlölséget teremnek. Ezzel csak a dolgozó nép jövőbe vetett hitét lehet szembeállítani! A régi sötét hatalmak mindkét oldalon elégedetlenséget igyekeznek előidézni, fenntartani és állandóvá tenni a válaszfalat. Hiszen ma már egyedüli reménye a népuralom legnagyobb erőforrásának, a dolgozó nép egységének gyengítése. És ezért tolvaj jelszavaival meglopja népeink bizalmát és egységét. Egyik igen hatásos érve a helyzet »ideiglenes volta«. Annak idején a német szolga magyar fasizmus írta ki a jelszót: »Járt már itten török, tatár, Mégis magyar ez a határ« s ezzel állította szembe a szlávval és adta el a magyart a töröknél-tatárnál félelmetesebb svábnak. A bennszülött-telepes egységnek egyik leggonoszabb megakasztója az az ezeréves »türelmes« szellem, amely múltó ícesőnek nyilvánítja a telepes-kérdést és az egység kérdését. Nem érdemes összeszokni »arra a kis időre« — sugíják a naiv magyaroknak. Ezek az örök változás elméletét a határookra értelmező spekulációnak a dolgozó nép egyszerű, természetes jószágát megrontják s ha nem ellenségeskedést, de bűnös közönyt támasztanak a telepések iránt. Jó recept ez a »kivárás«, ezzel a »türelmi korszakkal« passzivizálták és használták ki a magyar dolgozó népet húsz esztendőn át.

A mindenféle nemzetiségű egyesült földbirtokos-koalíció a fentemlített változást az egész rendszerre vonatkoztatja s főleg a földreformra. Azzal biztatja jómagát és fogyó híveit, hogy azt a rettenetes gazdasági megrázkódtatást, amit földjük elvétele okoz, úgysem bírja ki ez a »korhadt népi rendszer« s akkor majd mindenkit helyére állítanak vissza: földbirtokost földjére, telepéseket vissza a hegyekbe, a bennszülött iuttatottakat pedig a régi semmibe. Ezértis »kár a jöttmentekkel közösködni«, van az egységnél-testvériségnél sokkal jobb kilátás — biztatják csüggedő magukat a nép »jóakarói.« Hiszen minél kevésbé, minél később asszimilálódnak a telepes dolgozók, annál inkább késik az a félelmetes népi egység, amely megpecsételi a dologtalanok és henyék pusztulását.

A leghatásosabb érv persze a telepések gazdasági hozzánemértése: Parlagon hagyja vagy ha műveli is, rosszul műveli meg a földet — ál-

talanosít a reakció. Gyanúsán sainálkozó hangon mondogatják: — sosem szoknak meg itt szegények... tönkremennek ők is, a föld is... sosem illeszkednek bele az itteni életbe. — És különösen ott diadalmaskodik a reakció, ahol segítség és támogatás híján elkedvetlenedtek a telepések s az idegen és sokhelyütt ellenséges környezet hatására nem egy közülök vissza kívánczik elpusztult vidékére. — Nem szeret dolgozni — vonja le a következtetést a bennszülött reakciós a félrevezetett naiv vajdasági előtt és a telepések dologtalanságának jelszavával megrontja a dolgozó nép segíteni akarását és letöri a jószándékú támogatást népiünkben. Azok a henye urak, akik soha kapához nem nyúltak, fölszabadult béreseiket most a telepések ellen hangoznak azzal, hogy ezek a »dologtalanok kapják a földet«. De a tegnapi béres és a telepes átlátanak ezen s közös érdekeik védelmében, közös ellenségek ellen véd és dac-szövetséget kötnek.

A reakció jelszavaival szemben az öntudatos vajdasági dolgozó legelsősorban félreérthetetlenül leszögezi, hogy a telepítés, népeink egységének és testvériségének egyik alappillére, éppenolyan változhatatlan és végérvényes, mint maga népuralmunk, mert ez a dolgozó nép akarata. A vajdasági dolgozó nép akarata, hogy az elpusztult vidékek harcosai itt otthont találjanak és velünk együtt építsék a közös jövőt. A hazáit eladó sváb ötödik hadoszlop helyét azok töltsék be, akik hazánk szabadságáért és egységéért küzdöttek. Ezen az akaraton nem fog változtatni a reakció semmilyen kísérlete. Mi majd megtaníttuk őket arra, hogy népiünknek ezt az akaratát respektálják. Aki ma változásról beszél, az saját piszkos érdekeit állítja a dolgozó nép érdekeivel szembe, aki változással fenyegetőzik, az a dolgozó nép halálos ellensége és úgy is kell vele bánni. Aki Vajdaság külön érdekeiről beszél, aki Vajdaság földjét félti, az fél a dolgozó nép egységétől és azt akarja aláásni. Mi, dolgozó nép, tudjuk, hogy Vajdaság sorsa egybenőtt a telepések sorsával és elválaszthatatlan tőle. Ezért Vajdaság munkás népe véd és dac-szövetséget köt azzal a harcos néppel, amely olyan gyökeresen leszámolt régi uraival és amelynek velünk együtt életérdeke, hogy azok soha többé fölül ne kerekedjenek. Mert a régi népiellenes rendszerrel szemben a legtermészetesebb szövetségesek a bőrüket nyúzó uraiktól, megszabadult béresek, a földhözjutott zsellérek, a parasztdózságoktól szabadult kisgazdák és a sváboktól megtisztult földeken meghonosodó telepések.

A dolgozó népnek ez a természetes érdek-közössége nem ideiglenes és átmeneti megoldásra rendezkedik be, hanem megalapozza szövetségét, együttélését és véglegesen berendezkedik a telepésekkel való egységre és közösségre. A dolgozó nép ezért fogadja őket bizalommal és támogatással és az egységbontó és ellenséges elemekkel szemben megmutatja nekik, hogy velük együtt akarnak megvívni harcunkat Vajdaság jövőjéért. Úgy tekintünk rájuk, mint fegyvertársakra, akikkel együtt küzdünk a régi rendszer maradványai ellen és a népuralom s népiakarat maradéktalan érvényesüléseért. Ezért látogatja a telepéseket a dolgozó nép egységének úttörője, az ipari munkásság s ezért támogatja őket öntudatos földműves népiünk. A dolgozó nép igenis legelső feladatának tekinti, hogy megszokja, megszoktassa s meggyökeresztse őket földiünkön.

A demokratikus fejlődés legelső törvénye a közös haladás. Külön sorsot, külön fejlődést nem igényelhet magának senki népi rendszerünkben. Ha egy réteg elmarad, az egész közösség kárát vallja. Ha magukra hagyjuk a telepéseket, nem maguk kárán, de mindnyájunk kárán tanulnak. Minél hamarabb igazi otthonukká válik Vajdaság, an-

nál hamarabb tudunk velük együttthaladni közös céljaink felé. Ameddig idegen közöttünk, amíg nem érzi magát itthon s talán visszakívánczik, addig éppenúgy passzív saját sorsával és Vajdaság sorsával szemben, mint az a félrevezetett bennszülött, aki valami változásra spekulál. Közös aktivitást közös jövőnk iránt csak úgy érünk el, ha minél hamarabb kiépítjük a bennszülött és telepes dolgozók egységét. Az idegen környezet és a közömbös fogadás sok helyen passzivitást hozott létre a telepesek között, bizony az idegen földön sokan elvesztették a kezdeményezést, a munkakedvet, és szinte kacsúszták kezükből a sorsuk. Ezt a reakció kihasználja, lustáknak, süttgalambváróknak mondja a telepeseket és igyekszik Vajdaság dolgozó népétől elszigetelni őket. Csak akkor válnak igazán aktívá, ha kétségbevonhatatlanul megmutatjuk nekik, hogy otthonuk ez és közös házat építünk velük. Aki irántuk érdektelen, saját sorsa iránt közömbös. Ne hagyjuk elszigetelni őket Vajdaság dolgozó népétől, most, mindjárt az induláskor félreérthetetlenül álliunk melléjük, hogy minél hamarabb meggyökerezzenek Vajdaság földjében. Igenis asszimilálódni fognak, mert mi, vajdaságiak a dolgozó népek testvéri asszimilációjával kötiük össze Vajdaság mindenféle nemzetiségét.

Itt még egy tényt kell leszögeznünk a telepésekkel kapcsolatban. Kétségtelen, hogy gazdasági szempontból, Vajdaság föld-kultúrájának szempontjából elmaradtak a telepesek s időbe telik, amíg felfeléődnék hozzáink. De ha gazdaságilag és életstílusuk szempontjából elmaradtak is, politikai öntudat tekintetében legnagyobb részük jóval előttünk jár. A telepesek szabadságharcosok, őket nem törte derékba a fasiszta rendszer, ezeknek nem görbítette el gerincét a megszállás. Mi a föld törvényeire tanítjuk őket, ők a szabadság törvényeire tanítanak minket. És ha nekünk asszimilálnunk kell őket gazdasági szempontból, nekünk hozzájuk kell nőnünk politikai öntudatban, szabadságszeretetben. Hallgass meg őket: tele vannak a dicső szabadságharc élményeivel, a népfőlszabadító háború példáival, áldozataival, hősi legendáival. És ezért a vajdasági dolgozó népnek hű fegyvertársai lesznek a mult elleni harcban a népi jövőért folyó küzdelemben.

Hogv pedig minél hamarabb együtt haladhassunk, gazdasági, politikai és kulturális téren minél gyorsabban egy színvonalra kell kerülnie Vajdaság dolgozó népeinek. Vajdaság népeinek versengeni kell a telepesek testvéri asszimilálásában. Minden mondvacsínált érdekellentétet, válaszfalat, egységbontó törekvést megvetve teljes támogatással és segítséggel álliunk melléjük és asszimilálásukban népeink testvériségének próbáját lássuk. Mert Vajdaság és egész hazánk a testvériség nagy próbájának színhelye ma. Ha ebben megálljuk helyünket, akkor megindíthatatlan a dolgozó nép uralma, demokratikus népi rendszerünk. A telepesek kérdését vajdasági és jugoszláv mértéken túl is mérjük. Az az egység és testvériség, ami ma Vajdaságban és hazánkban feladat és hivatás, nemzetközi viszonylatban is egyetlen megoldás. Egész Dunamedencének egyetlen megoldás ez. Mert a Dunamedencének ma nem történelmi, földrajzi, etnográfiai egyöntetűsége és ezzel kapcsolatban hegemoniára, kitelepítésre, vezérnépre és alárendelt népekre, tehát imperialista asszimilációra van szüksége, hanem egyenlőség népek egységére és testvéri együttélésére. A dolgozó nép testvéri asszimilációjára. Erre kell példát mutatnia Vajdaságnak, ennek gyakorlatát kell egész Dunamedence számára felmutatnunk.

Ezért Vajdaság népeinek ma elődázhatatlan nagytáviratú történelmi hivatása a telepesek asszimilálása.

KOVÁCS PÁL:

ÚJ SZÉRŰN

A grófi szérűn ott zokog
Egy egész keldűssereg...
(Ady)

Új nótákat dalol az idén
a földrehajló sárga buzakalász,
mikor suhogva rendet vág belőle
az acélizmú izzadó kaszás.

Új nótákat, keményeket,
— ki hallott még ily éieket? —
sovány sorsú magyar paraszt, most végre
neked neveltem a ringó életet.

A sárga buzaföldeken a szél
messzi gyárak füstjét veri szét
elhozva a küzdő város
mélyen morajló dolgozó nesztét.

— Testvér a messzi sárga földeken
markold keményen az arató kaszát!
Te ott, mi itt a dörgő gépeken
gyártjuk a boldog élet zalogát. —

S valahol kinn a buzaföldeken
kalászt morzsol a kérge paraszttenyér,
talán könnyet is töröl titokban.
Aztán dől a búza, a győzelem — a kenyér.

♦♦♦♦♦♦♦♦~

E P E R F A A L A T T

Irtta: Thurzó Lajos

A hét hetedik napját ünneplik az emberek. Még a könnyű porszemek is pihennek a kocsúton és a rapancsos göröngyök pórusaiból álmosító csend és izmokat csitító nyugalom párolog. A fák porosan hallgatnak a falu utcáin és az árkok zöld gyepein nem topog most a lonha libák hártvás lába. A derékon hajlított füvek is kiegyenesednek ilyenkor és frissen szűrnak a levegőbe. Mi van a visító malacokkal, hogy hangjukat most nem hallani? Megláthatnók moslékkal kitömött póksukát, ha benéznénk csendesen az ó! deszkakerítésein.

A kanász is ünneplőbe öltözött most és valahol a templom vagy a népbizottság frissen meszelt épülete körül ólálkodik és egyhetes híreket raktároz el kócos haja alá, hogy legyen művel foglalkozni gondolatban, ha a friss, harmatos, hajnali fűvön megint kiszalad a legelőre a malacokkal és hat napig semmit sem hall a világról, csak a földet és az eget nézi, az eget, amely ráborul mint egy nagy, kék harang.

Vasárnap van a faluban. Ki tudná megmondani, hányadik? Talán a Duna, amely nem messze hömpölyög innen és mossa-mossa kitaratóan a partot és lészakít magának néha-néha egy darabot a szántóföld testéből, hogy feneketlen gyomra aztán elnyelje, megeméssze. Feszeng, kényelmetlenül érzi magát a töltések abroncsai között a századokat, uralmakat feltűnni és lebukni látó öreg folyó és szeretné néha hullámai szabadon engedni, hogy szaladnának vidáman a földek termő hátán.

Délelőtti nap nevet a falura és benézne a szobák csendes mélyébe, de kicsikék a házak szemei, az ablakok és a cifra függönyökön megtörnek a pajkos sugarak.

Templom és népbizottság. Oda mennek az asszonyok meg a leányok, ide az emberek. A népbizottság épületének széles folyosója tele van ünneplőbe öltözött férfiakkal. Még a hosszú kecskelábú padokon is ülnek a fekete nadrágok és a padok alatt lyukas csizmák, föltra vário cipők és satnya bocskorok sorakoznak egymás mellett. Ez a láb-beli-sor szociális tükör: ha belenéz az ember megmondja, ki a szegény, ki a jobbmódú. Igen szegény és jobbmódú, mert nagygazda nem igen topog itt mióta levágtak a 80 holdból és adtak az igazság nevében annak is, akinek, ha így marad minden, ahogy van, csak a temetőben jutott volna egy négyzetméternyi anyaföld. Nagygazda nem igen jár a népbizottságba mióta összebb kellett húzni a nadrágszíját nem egy lyukkal, hanem tízzel.

Szavak röpködnek a levegőben. Kigyulnak a napbarnította arcok és nagy darab kezek emelkednek a magasba:

— Kamrás Bálint már megint kidobta a karókat a földből. Minden-nap kidobja... Azt hiszi, így visszaszerezheti a földet... — mondja az egyik csillogószemű paraszt.

— Csak hagy dobálja, hogy járja a bolondját. A karó úgyis csak visszakerül oda, ahun vót... — jegyzi meg bölcsen és nyugodtan az egyik ember. — Ne félj, te János, nincs az az erő, amely a földet elvehetné tőled....!

— Ki mondta, hogy félek. Dehogy félek, csak elmondtam, hogy lássák kentek is: ki az a Kamrás Bálint, aki most a szemet se tudja leluyni, amióta igazságot tettek nálunk is a fődekkel....

— Mink se tudtunk alunni éccakákon át, de nem azé, mer elvették tőlünk a földet, hanem azé, mer nem vót nem hogy föld, hanem még kinyér se elég....

Szó szót követett szaporán és tüzesen. Az évszázadokon át szét-szórt, korbáccsal és puskatussal meg, sötét propagandával szétvert gondolatok és erők most összetalálkoztak. Kár az új birtokot jelző karókat kidobálni, visszakerülnek úgyis oda, ahól voltak. Az igazságot, amely már egyszer magára talált, nem lehet többé kiforgatni. Tulságosan erős az igazságát visszanyert diadalmaskodó népi erő....

Heves vitákban, földgondokban és templomozásban múlik el a délelőtt a falun. Aztán átadja helyét a délutánnak, amely már nem olyan heves. Ki a szobában alszik pihegve vagy a mennyezetet nézi; ki a földekre megy ki, hogy megnézzze: érik-e a kukorica; ki az utcai kis padra ül ki az eperfa alá fehér gatyában és tanyázókat toboroz.

Földbeásott, hosszú padon ülünk vagy tízen az eperfa alatt. A levegőben délutáni hangulat vibrál és a fejünkön nagyszemű, kövér eprek koppannak. Az eperszemek körbe gurulnak a kalapok karimáin,

megállnak egy pillanatra a széleken, aztán lepottyannak a földre. Szétzúzott testük úgy néz ki, mintha furcsa, nagy bogár lenne.

A csend akkora, hogy hallani lehet a hulló eperszemek koppanását és a füstös pipák szortyogását.

Öblösen hullnak a feszülő csendbe a gatyában ülő öreg Illés bácsi szavai:

— Hát nem gondótam vóna, hogy Bagi Ferkó megbirkózik avvá a hat földddá....! Azokká az ördögös traktorokká végeztette a szántást a tavaszon. A kukoricát a feleségive meg a gyerekekke kapáta meg, a búzát meg ujíenn géppe vágatta le.... Engem is rá akart venni, hogy traktorra szántassam meg az alsó földön azt a négy hódát. De mondtam én neki: »Nem jó munkát végez a traktor, hallod-e Ferkó.« Huncutul a szemembe nevetett a betyár oszt aszonta: »Maj meglássa, kend Illés bátyám, nekem több búzám lesz mind kendnek.« Ugyis lett: neki hét méter termett, nekem meg négy....

— Szerencséje vót, meg jó a föld is, amit kapott.... szolt ki a pipa mellől a szűrös szemű Pupi Jóska, akinek az igazi neve Mélykúti.

— Nem szerencse az, hanem a traktor műve, a jó szántásé, meg a jó vetőmagé, amit a népbizottságtul kapott — vágta rá Illés bácsi és nagyot nyelt a pipafüstből.

— Ezt a Jóskát az atyaisten se tunná meggyőzni az igazságrul — szolt ki mérgesen a kalap alól Pisók Péter, a nevetős szemű paraszt. — Ha neked nem jó, te Jóska, mé dicsekszik hát ódalbordád, a Maris a szomszédoknak, hogy: »Jaj, de jó, hogy kaptuk azt a kis földet. Buzánk lett elég szépen. Az árán veszek majd a gyerekeknek a szövetkezeti bótban mingyá ruhát, cipőt, meg magamnak is, Jóskának meg pantallót, mer olyan rongyos már a régi, hogy kivan belüle a térgye.«

— Én csak aszontam, hogy jó földet kapott Ferkó, jobbat mind az enyim. Gazdákonna csak azon a négy hódon ott az alsó földön, amit nekem adtak, maj meglátná....! Sovány mint az ujjam oszt ha nem gyütt vóna rá a májusi eső, nem termett vóna abba biz egy szeni buza se....!

— Mindenkinek nem adhattak jó földet — szolt közbe Illés bácsi és szikrát csiholt a taplóba, mert kialudt a tűz. — A te négy hódadat a gazdája tán sose látta, csak az árendát köllött neki eküdeni a városba. Bánta is az, hogy sovány az a föld vagy kövér. Te maj meg trágyázod, mihelyt tehetséged lesz.... Látod, Jóska, csont-bőr vót a lovad is, amikő megvetted a Kolompártul. Ugy imbolygott a rúd mellett mintha pálinkává itatta vóna a cigány. Most nézze meg mindenki: a te Sárgád a legszebb a faluba!....

Pupi Jóska lesütötte a szemét és csak ennyit mondott csendesen: »Hm....« Aztán bütykös ujaival felemelt egy eperszemet a földről, lefújta róla a port és bajusza alatt a szájaiba tette.

Félszemmel a szűrös szemű parasztot néztük, aki lehajtotta a fejét és mélyen elgondolkozott hirtelen. Talán eddigi nyomorúságos élete jutott eszébe, az aláztat szolgai élet és a kemény ütések saogtak talán még mindig csontos hátán. Nem lázadás ez, ami az imént belőle kiszolt, hanem szenvedő, ezerszer becsapott, ezerszer kihasznált és megbotozott őseinek paraszti bizalmatlansága: kételye minden iránt, ami új és számára csodálatosan szokatlan valami, de amiben már mégis van valami szavak mögé reitett, lélek mélyében gondosan elzárt bizakodás, teremő erő.

Csend lett kicsit. Hallgattunk mindannyian az eperfa árnyékában. A gondolatok azért tovább kavaroagtak a zsíros, fekete kalapok alatt.

Néztük a földet. Illés bácsi az előbb dohányos zacskójával együtt kirántott egy szem kenyérmorzsát a zsebéből, amely a lábunk alá esett. Nézzük a fekete földet és a fekete földön a fehér kenyérmorzsát, amelybe apró hangyák csimpaszkodtak és drága teherként vonszolták parányi izmukat megfeszítve a lyuk felé. Hangyák nézték a hangyákat. Parasztnok és hangyák, ennek a két szónak csak az alakja különböző, jelentése, értelme egy, belső tartalmában összefügg. Mert Illés bácsi, Pisok Péter, Pupi Jóska meg a többiek is mindannyian hangyák, ember-hangyák. És hangya az egész kis falu népe, mert gyűlti ő is a morzsákat az ország asztalára, mindannyiunk asztalára. Hajoljunk meg mélyen a gatyás-pipás Illés bácsi, az öreg Salamon előtt, a nevető paraszt Pisok Péter és a kétkedő paraszt Pupi Jóska előtt is. Ne vádoljunk oktanul, szeressünk jobban mint eddig hangyát, falut, parasztot...

A mély csendbe furcsa, kíváncsi kérdést dobunk hirtelen:

— Hallottuk, hogy a szomszéd faluban telepesek vannak. Hogy élnek velük?

A válasz lassan jött. A pad egyik sarkáról, meg a másiktól, meg a közepéről is hangok szálltak felénk. Magyar paraszt szólt a szerb parasztról, őslakosok az új honfoglalókról.

— Derék, jó embereknek látszanak — szólal meg elsőnek megint Illés bácsi — Jobbak, mint a svábok.... Egyiknek-másiknak még nem áll úgy a kapa a kezibe, mint a mieinknek, de azé csínjának ezek, dögöznának ezek, szegínyek....

— Áprilisba kint jártam éppen a földön — szövi tovább a beszéd fonálát Zsámboki Ádám, a kistermetű paraszt — oszt látom ám, hogy nagyba szánt az egyik telepes innen a szomszéd faluból. Sehogyan se mén a munka úgy, ahogy kéne. Meg-meg ának a lovak, a druzse meg a homlokát türegeti. Nem bírtam ki. Leszálltam a kocsirul. Odamentem hozzá. Kivettem a keziből az eke szarvát, oszt aszontam: »Nemőj tako, hanem így e, jó ember!« Megcsináltam egy fordulót. Közbe állandóan utánmam gyűtt oszt nézte, hogy szántok. Aztán odaadtam neki az ekét. Ha hiszik, ha nem kentek, sokkal jobban ment a munka, mint az előbb. Megtanúnak ezek mindent, én amondó vagyok....!

— Itt vannak a szomszéd faluban. Dögíve van a sok trágya az udvarokon oszt még se hordják ki a fődekre...

— Ugyan ne beszéljen mán kend. Nincs lovuk, tán kosárrá hordják ki a trágyát. Bolond beszéd....!

— Ha kendnek lova van, hát mé nem segít....?!

— Mit akartá, te András ezze mondani....?

— Ha kend segít, én is segítek, meg mindannyian segítünk....

— Ha istápoltuk a csángókat, hát istápoljuk őket is. Nem kívánják, hogy helyettük dögözzünk, csak igazítsuk őket útba. Barátságos népek, vendégszeretők.... A svábok lassan elvásárolgatták tőlünk a fődeket....

— Mikó napszámba jártam, oszt nem vót mit ennem, a sváboktól mindig vehettem szalonnát.

— Vezetett kend, mer mán annyi vót nekik, hogy rájuk avasodott. Mé nem vett kend tőlem.... avas szalonnát....?

— Igaz....

Gyönyörűség volt hallgatni az érvek birkózását. Gyönyörűség volt

érezni, hogy tisztulnak a fogalmak, hogy dereng a világosság az eperfa alatt a kemény magyar felekben. Felemelő érzés volt így szemtől-szembe állni a napnál is fényesebb fénnel: meghatottan és csodálkozva hallgatni a magyar falu szívverését és már előre látni, hogyan épül lassan, de annál biztosabban a jövő: hogyan simulnak egymáshoz a csontos vállak, amelyek eddig szembe feszültek egymással.

Az eperszemek tovább koppantak a kalapok tetején, meg a földön és tovább forinálódott szavakba a készülő új élet, szerb telepések és magyar parasztok egysége, széttörhetetlen szövetsége. Kiléptünk az árnyékból a napra. Egy-két köszönő szó. Erős kézfogás. A tiszta ég alatt elnéztünk az ide nem messze fekvő kis telepés falu felé. Elindultunk a kanyargós utakon a szabad határba és a két falu is elindult, hogy holnap találkozzon és soha többé el ne váljon, soha többé el ne szakadjon egymástól.

ERDŐS LÁSZLÓ:

TAVASZ ELEJÉN

Nos, kis parasztok, sárga arcú nép,
Ciberén húztuk még át a telet,
De termj már a szorgos, kicsi föld
A fényes héjú, izes kenyeret!

Magunknak éleést, csirkénknek ocsút,
Karácsonyra kis hízó kecát,
De jövőre már fánkot termelünk,
S Julis lányunk hajába pántlikát.

Tíz év múlva igazgyöngyöt vetünk,
Földögságot vermelünk télire,
Arany dohányt szív hajlott, vén apánk
Csendes estén a házuk végébe.

De addig még a kínos földön járunk,
Egy bandarabló feni ránk fogát,
Kirántaná talpunk alól a földet
S nyakunkba nyomná ismét az igát.

Ó, kis parasztok! Hosszú kínú nép!
Remélj, vigadj, de semmit ne felelj!
Se robotot, se bajt, se ciberét,
Csendőrszuronyt vagy ispánütleteget.

Mint országút mentén a jegenye,
Ugy tornyosulj megszerzett földeden,
Keményen markold a kaszanyelét,
Ha kell, szerszám, ha kell, fegyver legyen!

ISKOLAKÉRDÉS

Irta: Lőrinc Péter

Kezdjük rögtön a dolgok közepén. Kisérettségiző kisdíákok jól tudják, hogy fehérre meszelt a Toldi anyja háza, mert a — bocsánat elfeledtem: — hányadik ének hányadik sorában, utal rá, a költő. Tudják azt is, milyen állatot véd és takar a Toldi nádas. De ha felveted előttük a kérdést: milyen embert véd, takar és bújtat meg a nádas — rádvetik nagy kérdő szemük a kis diákok, cserzes diáklányok és szemlesütve elhallgatnak. Némelyük még talán ráhibázzik, hogy Toldi a nádas lakója. Toldi, egyedül, Toldi, a bujdosó, Toldi, hogy Toldi nem egymaga a bujdosó szegénylegény, saját hazájában jövevény — arra már rá nem hibázhathatnak, mert erről soha sem hallottak: se irodalom, sem történelem órán. Hiszen a történelem tanára egyszerűen kifelejtette még a Gubecék, Dózsaák históriáját is és talán furcsálja, hogy akadnak akik a bujdosókra terelik figyelmét, a nádasokra, ahol réti farkas az ember is — és főleg az ember a réti farkas mindaddig, amíg meg nem oldja társadalmi kérdéseit, hogy testvérré, jó társsá szelídülhessen. Kit képvisel Toldi — csak egy iskolában tudtak rámutatni a nyitott szemű kisdíákok és hogy György, a testvér — az osztályellenséget is jelképezheti még egyelőre a feudális földesurat a jobbágyi-paraszti Miklóssal szemben, erre is csak egy nebuló tapintott rá. A többi csak, rámutatott a fehérre meszelt kúriára — de amikor felvetődött a kérdés, kit ünnepelt a világ tegnap és ki írta a most olvasott szöveget, hát június 19-én nem tudta, nem ismerte a diák a Gorkij nevet. Talán azért — mert senki sem tanította meg rá. Talán azért mert senki sem tartotta számon — megíelenik-e az iskolai Gorkij-ünnepségen.

Észrevételeken, leszárt tapasztalatokon és tanúságon át rögtön rátapinthatunk a problémák lényegére, mindarra amit már sokáig nem hiányolhatunk és főleg nem nélkülözhetünk. Mert mik a problémák? Probléma a tanár, — aki nincs; mert sokszor — ha van, sincs — probléma a megfelelő tanterv és program, probléma a tankönyv, ami nincs és ami rámutatna a dolgok lényegére, velejére; probléma a környezet, amely a diákot formálta és formálja. A három pedig ez esetben tulajdonképpen csakugyan egy. Beilleszkedés a mába. Nehogy mértföldkövek, évszázadokra lemaradjunk s üresen bámészkodjunk rá a rajtunk átgázoló időre.

A környezet problémájáról talán máskor. Pedig nagyon-nagyon ráért már és rákiváncsozik ez a kérdés is gépem betűire. De az, hogy egyes iskolák egyes osztályainak egyes falairól, — tán el se hiszitek? — ilyen »parolák« rémitenek: Az idő pénz. Tanulj, hogy boldogulj. Ora et labora. Henyélő gazdának álmos a bérese... az már nem is csak a környezet, de talán az iskola vezetőségének, hatóságának, pl. az osztályfőnöknek is a kérdése.

A tanárkérdés legalább is három kérdés eredője. Most úgy adódik a kérdés, hogy 1) van-e elég tanár, 2) van-e elég kvalifikált tanár, 3) van-e nem csak papíros, bizonyítvány-kvalifikációjú, de tényleg is oda való, rátermett tanár — aki lát és tud megláttatni is. Aki ismeri a mát, benne él és a traktor idején nem a leckét fedezi fel áldásos munkaeszköznek. (Vegytanban hallottuk, hogy az anyag tulajdonságai között elemekről és atomok bonthatatlanságáról, oszthatatlanságáról kérdezett a

tanár — elektronok t. i. majd később kerülnek sorra s akkor majd utódja hadd cáfolja meg elődje állítását az atomok oszthatatlanságáról). Ha így vetjük fel a kérdést, talán azt hihetjük sokan, külön-külön kell megoldani a kérdéseket: előbb hadd legyen csak elegendő tanár, majd azután kerülhet sorra a kvalifikáció megkövetelése. Némileg így is volna. Viszont a kettő annyira egy, hogy sokszor épen az a kvalifikált meglátó és megláttató tanár akinek nincs papíros-kvalifikációja. Tudásban is, módszerben is. Mert ha valaki — papíros-tanár szeméből jég fagyaszt és fagyasztja vissza a kikíváncozó szép szavakat diákból — felnőttből egyaránt, hát az nem láthat és nem láttathat. A részvétlenség — hervaszt és talán nem csak a gyerek szempontjából legnagyobb bűn a lehervadt mozdulat. Tanári vizsgát tett minősített tanár is felteheti a nehezen érthető, elvont kérdést, hogy azután kívárlja, a fagyott levegőben a diák feleletét, anélkül, hogy akár szóval, tekintettel is kicsalogatná azt belőle és a kínos csend jegességében az egész osztályt gondolatnélküliségbe bénítsa. Rátermettség, önmagát beléadás őszinte magaadás, leleményesség, feltalálási és beletalálási készség, szeretet: gyermek- és tudomány szeretet, életszeret, haladás és fejlődés-szeretet: ezek azok a nyers és nem iskolában tanult tulajdonságok, amelyek nincsenek bizonyítványhoz kötve, amelyeket a bizonyítvány nem hívhat életre. De hol van az megírva, hogy ilyen rátermett ember nem mehet tanári pályára, hogy a pedagógiai szaktudás tudatosítsa azután benne és medert szabion benne a felbuzgó pedagógiai jó édes tejforrásoknak?! Szaktudással elmélyített és tudatosított rátermettség, az ösztönös tapasztalatok tudatos állatánosítása — erre van szükség: a gyakorlat és elmélet ösztönösség és tudatosság kapcsolására. Az odavalók iskoláztatására.

Igyekeznek majd mielőbb az egyik vagy másik tulajdonságot, az elméletet a gyakorlathoz, a gyakorlatot az elmélethez megszerezni. Egyelőre — minél több odavaló ember jeletkezzen az iskolába, minél több odavaló ember iratkozzon be az egyetemre. Az ösztöndíj meg fogja könnyíteni a tanulmányait, meg fogja adni az anyagi eszközök lehetőségét. És addig is — a gyakorlat is ad bizonyos rutint, ha igazgatók és más szakemberek irányítják ezt és nem hagyják, hogy téves utak morosságába merevedjen. És a központi irányítók is többet tartózkodjanak a »terepen«, mint az irodákban — oktassanak, irányítsanak és szerezzenek terepi tapasztalatokat. Közvetítsék el egyik tanártól a másikhoz a terepi tapasztalatokat egységesítve ezt és tudatosítva az elmélettel, — mások tapasztalataival. Mert láttunk könyvelőt, aki kissé még mereven, de adta magát és korát és tudta, hogy esztétikai, irodalmi és nyelvtani tudást lehet a mai irodalmán és problematikáján át is, közvetíteni, — nem csupán a középkori Toldi át — lerontva az elemzésekkel annak szépségét, aki tudta, hogy Toldi nem csak középkor, de mai valóság is — s a nádas bujdosóin át a — mai földosztáshoz vezet. Aki tudta — hogy ma rég a múltba tűnt »az álmos béres« dzsentri-kulákos világszemléleti bölcsessége és hogy sem ma, sem soha nem tanulunk, csak önmagunk boldogulása céljából.

A gyakorlat és elmélet egysége — ez a tanárkérdés lényege. De ehhez az egységhez, az egységnek lehetővételekor sok feltétel megvalósítása szükséges. Egyebek között a tankönyv is ilyen feltétel. De ilyen feltétel a mai káderek átnevelése is. Ebben az átnevelésben persze a tankönyvnek is nagy szerepe lehet. De a tankönyv, a kézikönyv még nem minden. Könyvre irodalomra, előadásokra, vitákra ugyanolyan fontos és nagy feladat hárul, hiszen itt úgy gondolati, társadalmi, ideológiai mint módszertani átnevelésről is szó van. Módszertani átnevelésről

a formalizmus leküzdéséről bennünk, amely ugyancsak a multak megüledett áporodottsága. Most a lényegről, az életre, a gyakorlatra nevelésről van szó és arról kell hogy szó legyen a mai iskolában. Nem arról, hogy a magyar gyerek mondjuk el tudja mondani a szóról-szóra bevágott szerb vagy orosz szövegeket és nyelvtani szabályokat, de arról, hogy ezeket a nyelvtani szabályokat önálló beszélgetéseiben és írásban helyesen alkalmazza; nem arról, hogy talán hamis, hazug történelmi szövegeket is betéve elmondjon de arról, hogy a történelem tanulmányainak okulva megértse korát és abba be is tudjon kapcsolódni, mindig helyesen ítélve meg, hol a helye. Pedig ez a helyes módszer és ez az igaz önálló tudás még hiányzik, magyar tanáraink és következésképpen magyar diákjaink iórérséből is.

Vannak diákok persze akik, a helytelen módszerű tanítás dacára is helyesen és főleg önállóan gondolkodnak. Ez ilyenkor sajnos nem az iskolai tanítás hatása nálunk. Tudnunk kell azonban, hogy szerbnyelvű iskoláinkban egyre inkább közelednek egymáshoz valóság, élet, meg iskola és elmélet, tanári módszer és az ifjúsági szervezet módszere, hogy nem sokára teljesen egy úton, szoros munkatársi viszonyban, kart-karba öltve haladjon a két egycélú intézmény. Magyar iskoláink még nem jutottak el erre a fokra. Persze magyar tanáraink is nagyon elfoglalt emberek, mégis időt és módot kell találniuk rá, hogy olvassanak, hogy szakkonferenciákon kicseréljék egymás tapasztalatait, hogy megvitassák az újonnan megjelenő szakr.ábavágó könyvek, cikkek, tanulmányok tartalmát, hogy átértékeljék különösen történelmi irodalmi, földrajzi, filozófiai tudásukat.

A tankönyv adhatja, természetesen a legtöbbet ezen a téren. Hiszen a tankönyv egyként formál tanárt és diákot és a tankönyv sűrítve adja mindazt, amit száz cikkből, tanulmányból, könyvből kellene, hogy átszűrjön a tanár. Itt már azután mentesül a kritikai szemlélet szűksége alól is, bátran rábízhatja magát a tankönyv eszmemenetére és anyagkiválasztására. Viszont ez az előnye a tankönyvnek egyúttal hátránya is annak. Újból ráneveli a tanárt arra, benne hagyja régi beidegzettségében, abban hogy minél kevesebbet igyekezzék önállóan gondolkodni és hogy így az önálló gondolkodást a diákiától se követelje, arra őt rá ne nevelje: olvasmányt ne válogasson — bízson rá mindent — a mindent készen nyújtó tankönyvre. A tankönyv éppen ezért nem minden. De a tankönyv nagyon sok. Fontos tehát, hogy minél előbb oldjuk meg ezt a kérdést is.

Az időkérdés persze még sem fontosabb a minőség kérdésnél. Minél előbb — de inkább egy-két hónappal később, és jót! Ez legyen a jelszó. Bárhol fordultam meg, minden városban azzal fogadtak a tanárok: tankönyvet adjatok! De mindenütt azonnal megértették, hogy most az egyszerű igazán nem lehet arról szó, hogy »adjanak«. A passzív várakozás, a másrabízás, iniciatívaliány és önállótlanág nem oldják meg a kérdést. Kevés az ember. Nincs két garnitúránk: egyik aki adja, másik aki várja, kapja a tankönyvet. Fogjunk hozzá és — lesz tankönyvünk. Irjunk, fordítsunk, szerkesszünk. Csak dicsérőleg nyilatkozhatunk e tekintetben, magyar tanárainkról. Habár a 2 évi szünetnélküli kemény munka után úgy diákra, mint tanárra ráfér a pihenés — szívesen irtakoztak fel akár a nyári vakációt fölálodozó szerkesztő fordítómunkára is. Ha álljuk mindannyian szavunk — lesz tankönyv hamarosan. Rajtunk áll. A tankönyvek javát szerbből-horvátból fogjuk fordítani. Az olvasó könyveket, antológiát magyar, szerb meg más anyagból állíthatjuk össze: A nyelvtanokat iskoláink szükségleteihez alkalmazva más nyelvtanok és

egyéb hazai anyag alapján szerkesztjük majd meg. A világtörténelmet, fejlődéstudományt földrajzot, akár a természettudományokat vagy matematikát is egyszerű fordítás útján kaphatjuk meg.

A nemzeti történelemhez talán szerb tankönyveink kibővítése által juthatunk. Ezeket a kibővítéseket — magyar részeket — önállóan kell megírunk forrásművek tanulmányozása és kész tankönyvek, vagy kézikönyvek esetleg csak cikkek, tanulmányok anyagának felhasználásával. Az irodalom történetét ugyancsak az átértékelés útján a művekből s megfelelő tankönyv híján tanulmányok, cikkek s a gyakorlati tapasztalatokból született irodalmi jegyzetek alapján kell összeállítanunk.

Hatalmas munka: súlyos problémák megoldása, nagy feladatok vállalása áll előttünk. Ez a most befejezéshez közeledő iskolai év tanulsága. És öröksége egyúttal. Tudatában vagyunk e feladatoknak és vállalkozunk őket. Diákok, tanárok, kulturszövetség és hatóságok —egyaránt.

A MI KÖHÁZUNK

Irta: Nagy István

Évekig egy szőlőkerti deszkaházban laktunk, és egy este sem szikrázhattak a nélkül a csillagok, hogy édesanyám lefekvés után a sötétben ne dicsérje áradozóan egy saját ház ezerféle előnyeit. Többek között: nem kell házbért fizetni. Majorságot lehet tartani... Malackát nevelhetnénk... Mindezek a kilátások nem hatottak rám, s makacsul ellene voltam a saját-háznak, mert édesanyám a vasárnapi mozi árából és szakszervezeti tagdíjából akart telket venni és felépíteni rá a házat.

Lehetetlent kívánt tőlem. Nekem a mozi és a szakszervezet olyan volt, mint a Miatyánkban a mindennapi kenyér. Elengedhetetlen. Beteg voltam, ha egy vasárnap elmaradt a mozi. Viszont, ha meg végig izgultam a detektívdramákat, akkor azért éreztem magam szerencsétlennek, amiért nem vagyok olyan, mint a hős a filmen, aki megmenti a milliomos kisasszonyt a süllyedő hajóról.

Nem is tudom, hova juttatott volna ez a beteges ábrándozás, ha a szakszervezeti elnök nem beszélt volna lelkünkre minden gyűlésen, hogy mi is emberek vagyunk. Sőt: külön emberek mindenkinél. Még a film hősnél is. »Hiszen — mondta nekem egy négy szemközti alkalommal — a munkás nélkül nem volna revolvere. És nem volna motorcsónak, amivel kiment a milliomos kisasszonyt.« Ettől kezdve már gögösen ültem a moziban.

Nos, egy vacak saját-házért mondtam volna le erről a két örömről? Édesanyám szegényfeje nem bírta megérteni, milyen gyönyörűség az elnök felszólítására felemelni a jobbkart, és szavazni...

Kiszámítottam neki: a mozi árából és a tagdíjból húsz év alatt sem lehet telket és házat szerezni. Felemlítettem neki egy szaktársat, akit nemrég temettünk el éppen azért, mert belehalt a házszervezésbe. Harminc évig éjjel-nappal gürcölt, kezét, lábát, hátát görbére dolgozta, és amikor kész volt a ház, másnap meghalt. De édesanyámmal nem lehetett számokban beszélni. Ő nem számított, ő csak hitt. »Akarni kell, nagyon akarni, és házunk lesz«. És ha mégsem lesz, annak az én szakszervezetem és a mozi lesz az oka.

E miatt napról-napra elmérgesedett közöttünk a jó egyetértés, míg aztán egy kora reggel, munkába menés előtt, ki is tört a családi forradalom. Mint annyiszor, úgy most is az első összecsapások a bolhák miatt kezdődtek. Mert rengeteg bolhánk volt. Bolhamilliomosok voltunk. Szökdöstek rólunk az utcán is. Egyszer a moziban a pénztár előtt átszökött rólam egy előttem álló kisasszonynak a nyakába. Azt hittem meggyúlok a szégyentől. Ezek a bēstiák képesek voltak megszégyeníteni a tánciskolában is (ahová nem szívesen, da a szaktársak unszolására mégis beiratkoztam). Aludni nem hagytak. Majd szétrágtak. Miattuk egyszer kikergettek a gőzfürdőből, mert vörhenynek nézték a testemet sűrűn borító vörös csipéseket. Nem lehetett nyugodni tőlük egy percre sem. Mindig csak réggel felé tudtam elaludni, és későn ébredtem. Félórát késtem a munkából. A mester e miatt sokszor zúgolódott rám a bizalminál.

Számtalanszor azon voltam már, hogy megszököm előlük otthonról. Így még csak a repedezett, füstölő vaskemencénket gyűlöltem. Fekete volt ez is, az is. Lába volt ennek is, annak is. A kemence csípte a szemünket, ez az apró szaktársa meg a bőrünket. Ebben az időben álmatlan ábrándjaimban, mikor az én ismeretlen, szép és tiszta jövődöbeli feleségemre gondoltam, lakásunkba nem tudtam elképzelni más berendezést, csak egy tiszta ágyat és egy jó kemencét. Azt hittem, hogy ennyi elég a boldogsághoz.

Azon a reggelen, amikor utoljára veszttem össze anyámmal, hogy miért nem írta ki ezeket a ragadozókat, anyám haragjában most már a bolhák létezését is a szakszervezetre fogta. Már nemcsak telket, házat akart a tagdíjából, hanem szódát, szappant, új lepedőket, új szalmazsákot, friss szalmát az ágyba — mint főregírtókat. De a leghatásosabb mentegetőzése mégis a hiányzó jobbkarja volt. Megfenyegetett a csüngő ruha ujjával, és rekedtre kiáltotta magát.

— Félkarral nem birom a gyakori mosást. Örvendjete, ha tudok súrolni a bejáróhelyeimen. Istentelen bitangja, ami vagy. Takarodj hazulról, eredi a szakszervezetbe, moziba aludni. Edd meg a Jókai regényeket, amik megbolondítottak. Belátástalan disznója, ami vagy, adj hálát Istennek, hogy a három kis testvéredet el birom tartani, és nem esz meg a tetű velük együtt. Az volna szégyen... Bolhája mindenkinek van... Te, még a lábam nyomát is meg kéne, hogy csókoljátok, amiért mesterségre tanítatom mindeniket. Szégyentelen kamasza, hogy sose szültelek volna erre a cudar világra!

— Én nem kértem, hogy szüljön — vátgam vissza meggondolatlanul, mire ő sírvafakadt, és felragadott egy csészét a mosatlan edények közül. Azt hittem, a fejemhez vágja. Kész voltam visszaütni. Ugy lát-szik, sejtette ezt, mert a csészét visszahajította a tányérok közé, amik darabokra zúzódtak. Azután hátravágta az ajtót előttem olyan erővel, hogy a családi kép lepottyant a vékony deszkafalról.

— Le is út, fel is út, — kiáltotta. — Vagy engem választasz, és akkor lesz ház, lesz tiszta ágy, vagy eredi a szakszervezetbe és többet ne lássalak. Biztosan ott csavarta el a fejedet valami jóféle nő.

Előbb már megszeppentem, de a jóféle felbőszített. Hetek óta bán-tanak vele az üzembem, és most még anyám is. Lerántottam a szegről a vasárnapi nadrágomat, ez volt mindenem és hónom alá kapva, fáj-dalmas kezitcsókolommal kikiáltottam a függetlenségemet.

Idegenekhez hófehér, bolhamentes ágyba költöztem. A kemence se füstölt. Uri levegőben aludtam, illetve csak szerettem volna aludni, ami sehogyan sem sikerült. Hosszú éjjeleken át vadul járkált fejemben a szűrős lábú lelkiismeret. Ugy éreztem, szőkevény vagyok és orvul, titokban lopóziam abba a hűvös tiszta ágyba, és minden percben kikergethetnek belőle. Mars, vissza a bolhák közé, a nyomorék anyádhoz, meg az inastestvéreidhez.

Szombaton délben anyám odaállt az üzem kapujába gyékényszatyrával a balkarián és parasztkendőjébe rejtett, szégyelt, csonka jobb-kariával. Engem várt... Akkora nagy szomorúság sötétedett a szememben, mint egy készülő felhőszakadás. A nyakát pedig a megalázkodás súlyos kolonca húzta, húzta lefelé a köd felé. Bocsánatot kért tőlem. Tőlem, a tizennyolcéves fiútól:

— Gyere haza, fiam, sose szájalok többet. Egy anyának meg lehet bocsátani, ha a nyomorúság bolonddá teszi... És ha adnál valamennyit a hólapi kosztra, az Isten nem verne meg...

Adtam és elfutottam. El kellett, hogy fussak, mert úgy szégyeltem magamat, és úgy fájt az anyám alázata, hogy le tudtam volna ütni sajnálatomban. Próbáltuk már. Nem egyszer megfogadtuk, hogy nem gorombáskodunk többet egymással. Éreztem ha mennék, előbb-utóbb megverném az anyámat.

Ez az őszton régóta lappangott már a karomban. Nem a verekedés ingerelt annyira, hanem inkább az, amiért olyan szerencsétlen. Amiért a csermalomban éppen az ő kezét kapta be a gép. Amiért olyan sok a gyermeke és olyan sok a bolhája. Amiért füstöl a kemencéje, amiért velünk fésülteti a haját... S minél jobban sajnáltam, annál nagyobb düh uszította ütésre karomat...

Anyám minden szombaton hűségesen és hovatovább alázatosabban várt az üzem előtt. Fizetésem egyharmadát sietve a markába nyomtam mielőtt beszélni kezdetett volna. Félttem a szemrehányó panaszaitól... Időközben a szobafestő öcsém felszabadult a szakmájában. Ebből az alkalomból meglepett a szakszervezet kapujában és szemrehányásokat dörgölt az orrom alá. Mit gondolkod én, felelteti ő a kicsi keresetét, mikor nincs ruhája? És télire nem ad munkát a szakma. Azután meglepetésemre házépítési tervekkel foglalkozott. Eddig a fiú élt-halt a futballért és minden lehető pénzét erre költötte. Anyám, úgy látszik, megnyerte magának, »észhez térítette«, ahogy mondani szokta.

Fizetésemnek azt a részét, amiből ruházkodhattam volna, anyámék ették meg. Sehogyan sem tudtam levedleni inaskülsőmet. Pedig a szaktársak elvárták, sőt megkövetelték, hogy rendszeren öltözködjem. Egyelősegem féltésében igyekeztem is mindenben velük tartani: cigarettázni, kártyázni, tánciskolába járni. Nem birtam sokáig. A fizetés nem futotta. Éreztem, valamiről le kell mondanom. A szakszervezetről? Arról semmi pénzért. Nagyon jó dolog szónokolni a taggyűléseken, még büszkébb eset szavazni. Ha szavazásra emelem a karom, az én kikönyökölt kabátom ujjá egyenlő az elengáns fafaragó szaktársak szavazatával. Itt vezetőségi tag lehet az ember. Esetleg elnök is, vagy titkár. Itt nincs mit megtakarítani. A sörözésnél, kártyázásnál, a tánciskolánál már inkább. Ezeket úgysem kedvelem. De mit szólnak ehhez a szaktársak? »Mi az — mondja majd némelyik — iparossegéd maga, vagy tróger?« A legkönnyebb volna anyámtól megvonni a segítyt. Nem, azt mégsem lehet. Kariját veszítette értem a gyárban.

Képtelen voltam aludni, ha nekifogtam a nyolcórás pihenésnek. Hovatovább elkeseredettebb lettem és sajnálni kezdtem magamat. Ez viszont egyet jelentett az önkínzással. Gondolatban már munkanélkülinek képzeltem magamat, amint éheznek, fázok. Látni véltem anyám elhalálózását, testvéreim szétszűlését, tolvajokká, utcalánnyá válva, mint annyi sokan gyerekkori pajtásaim közül. A vad képzelgés okozta szálamomérgezéstől hajtva, víziómban már meg is öltem őket, hogy ne szenvedjenek tovább.

Ilyen ponyvalék voltam én éjszakánként, nappal meg a nadrágom hátulján foszladozó szövet kínozott. Beképzeltem, hogy az utcán mindenki utánam fordul, és a rongyaim nézi.

Szombaton estére, amikor kifizettem a heti szálláspénzt, és törlesztettem a hátralékos tagdíjat, a nadrágomon türehtetlenül nagyra széledett a lyuk. A sapkám viszont a világ végéig nem hordhattam a lyukra borítva, mert már is feltűnt az állandóan hátratett kezemben a sapka szokatlan helyen való viselése. Éreztem, most már történni kell valami sorsdöntőnek.

Sok habozás után félrevontam a szakcsoport elnökét az iroda egyik sarkába és elpanaszoltam neki keserves bajomat.

— Szakad le rólam a ruha. A túlórázást tiltja a szervezet. Fizetésjavítást sem kérhetek, mert a legnagyobb bért kapom az én kategóriámban, s a kollektív szerződés csak egy félév múlva jár le. Mondja, szaktárs, mit csináljak ilyen körülmények között?

A szaktárs vakargatta az orrát, és a hátam mögé került. Fejcsóválva nézte meg a sapkával leplezett szerencsétlenséget.

— Folt lenne erre — jegyezte meg bölcsen.

— Azt én is tudom, de nincs foltnak valóm, mástól kérni meg szégyellem.

Hümmögve tért vissza asztalához, s hosszadalmasan tanácskozott a szenvedélyesen cigarettázó vezetőségi tagokkal. Többször felém biccentett szurokhajú fejével, s összegomolyogtak. Végül is így szólt hozzám:

— Tudja mit, szaktárs, kiutalunk magának utazási segélyt, és menjen le a Regátba. Ott nincs kollektív szerződés. Többet dolgozhat, amíg talpra áll egy kicsit. Én pedig kölcsönzők egy nadrágot. Foltzott ugyan már az is, de elég türehtő lesz a vándorútra,

A kölcsönkapott nadrággal és az utazási segéllyel visszaadták életkedvemet. Arra a lehetőségre, hogy utazhatok, világot láthatok, elfeledtem minden bajomat. Olyan váratlanul szakadt a nyakamba ez az öröm, hogy izgalomban anyámék eszembe se jutottak, s így búcsúzatlanul, egy szó értesítés nélkül ültem vonatra. Indulás előtt a fülkében úgy készülődtem, és lefelugrottam a padról, mintha ki tudja mennyi csomagom lett volna. Pedig csak a rossz nadrág, egy rend váltó fehérnemű újságpapírba csomagolva volt minden poggyászom.

Anyámék bizony csak a következő szombaton jutottak eszembe. Szegény feje — gondoltam — most bizonyára vár az üzem előtt a tartásdjára. Milyen bánatos lehet, amikor nem lát majd kijönni a többi segéddel a kapun. Talán elmegy jövő szombaton is, vagy keresni fog egész héten, és amíg testvéreim alszanak, ő csendesen, hangtalanul sír majd az éjszakában, ahogy sírt-sőhajtozott édesapám után is, amikor a harctérre vitték. Amikor 1915-ben megjött az értesítés, hogy apám eltűnt a mazuri tavaknál, éifélig fennmaradt, mert erősen hitte:

egy, este csak bekopog az ura. Miért éppen este várta, azt ma sem tudom. Még 1921-ben is makacsul remélte a visszatérést. Hitéhez az erőt kimondhatatlanul szép álmaiból merítette. Lelkendezve mesélte nekünk hogyan látta hazatérni a muszka fogságból, nagy szakállal és két gyermekkel. Ezenkívül jó summa spórolt pénzt is hozott magával, amiből felépül végre a mi házunk is.

Vajon most, hogy megszöktem tőlük, mi hiányzik anyámnak, én-e, vagy az az összeg, amit hetenkint adtam? Valószínűleg a világ legháladatlanabb fiának gondol, de tudom, elámul majd, ha hazaküldök innén vagy ötszáz lejt. Addig nem is írok, a pénz szebben beszél neki, mint az én nyomorék betűm. Milyen nagy öröm is lesz szegényeknél! Cylan izes, húsos vasárnapi ebédet főznek, amikor csak apám idejében szoktunk karácsony első napján. Lám, lám, ez a fiú nem is rossz fiú — mondja majd anyám. Kár volt szegényt annyira elüldözni hazulról...

Az ötszözeles küldeményre azonban nem került sor. A fizetés engem is alig bírt eltartani. Kéthónapi ottlét után végre írtam egy hosszú-hosszú levelet. De milyen levél volt az! Szinte sajnálom postára tenni, olyan szépre sikerült. Mire kaptam egy nagyon rövid választ lepedőnyi nagy papírra írva az öcsém girhes-görhös, angolkóros írásával. Körülbelül ez a szöveg tévelygett a kietlen fehér papírmezőn:

»Szép, hogy írsz. Szép, hogy élsz. Szép, hogy belátod a hibáidat. Gyere haza. Házat építünk a sánc alatt, jöhetsz bátran, a bolhákat kiírtottuk. Málka meg tudja már fésülni édesanyámat... Vettem egy négyes számú futballkülsőt...«

A házépítést nem hittem, a bolhák kiírtását még kevésbé. Maszlagnak tartottam ezeket az én hazacsalogatásom céljából. Amde nem kis bámulatomra, pár hét elteltével ievél tudatta velem: A ház kész, nem forog rucalábon, de ház, a saját házunk. Van négy fala, ajtója, ablaka, fedele, kéménye s még udvara is. Igazi ház! És találjam ki, hogyan sikerült felépíteni?

Hát ezt kár volt rábízni. Mert mi másra gondolhattam volna, ha nem csodára. Bizonyára pénzt találtak az utcán. Vagy apám került haza valahonnan gazdagon. Még kisül, hogy édesanyámnak lesz igaza. Nem pusztult belé a mazuri tavakba, hanem a muszka fogságban vagyont gyűjtött. Most pedig hazament. A képzelgések álmotavába ugorva, egyre valószínűbb, egyre izgatottabban csalogatott a mese, sokszor elképzelt hazatérése apámnak.

Nem volt maradásom Bukarestben. Koplalni kezdtem az útiköltséget a hazatérésre. Micsoda viszontlítás lesz! Az öreg előbb megölel, megcsókol, azután a sarokból előveszi a vándorbotját és jól megken, amiért cserbenhagytam anyámékat. Hiszen a harctérre vonulás előtt nekem adta számba a családost, mint legérettebb férfinak a testvéreim között. Ha jól emlékszem, lehettem vagy tizenegyéves. Rámhagyta a ruháját, kalapját és a gondjait. A nadrág a hónom aláig ért, a gondok pedig a lábam ujjáig.

Annyira beleéltem magam az apám hazatéréseinek lehetőségébe, hogy még ajándékkal is kedveskedni akartam neki. Vásároltam egy sárga csontszipkát és öt pakli dohányt az állomáson, amikor a vonatra ültem...

Anyámékkal nem tudattam hazatérési szándékomat. Másnap délből megérkeztem szülővárosomba. Nagy parádés nyár fogadott. A legtüzesebb nap ragyogott az ég kék arcán. Borostyánból és májusvirág-ból zöld lombokkal tarkított övet font a derekára. Az én fejemből erre

így elrepültek a fekete bú utolsó varjúfiókái is, hogy szinte kikiáltottam a világnak.

— Óriási öröm lesz itt! Együtt lesz a család a saját házban. S ha még a kemence sem füstöl, és a bolhák tényleg kivándoroltak tőlünk, akkor a mi házunkra ki lehet szegezni a táblát: Szegényekhez betévedt a boldogság, irigyek sárguljatok.

Nyargaltam a sánc alá. A fellegvári oldalt nevezik így. Fellihegtem az öreg és züllött Lépcső-utcán, ahol valamikor annyit rontottam a nadragomat a bűzös árkot szegélyező korláton lovagolva. A levélben jelzett vízvezetékhez érkeztem. Azt írták itt balra kell térni a sikátorba. Megszólítottam egy szenvedélyesen gombozó gyerekbandát, és, hencgeve érdeklődtem a házunk után.

— Azé a félkarú nénéi?

— Igen!

— Az itt van a középoldalon.

Nyargaltak ordítózva és egymást lökdösve a középoldal felé, hogy útbaigazítsanak. A sárga kősziklák aljába vezettek. Itt egy nagy sziklaomlás után, amikor vagy öt embert agyonyomott a lavina, 1918-ban, a város lerontotta a házakat. Ejnye gondoltam lohadó kedvvel — ezek ide építettek volna. Eddig csak hajléktalan cigányok megrészkedtek kibontani az elfalazott barlangokat és felütni tanyájukat. Valamikor régen szegény napszámos emberek váiták ezeket az odukat a homokos, apró csigákkal zsúfolt sziklákba. Magam is ilyenben születtem fent a katonakert aljában. Itt is nőttem fel. Lábam alatt terült el az egész város, a sötétvízü Szamossal. Túlsó partián a Színkör kupolás épületével. A jófírmák oldalának is nevezték ezt az oldalt.

— Ide építettek ezek?

Kőtörmelékek közt csörtetett előttem a gyerekhad. A kisebbek meztláb, egyszál ingben, vagy kis fürdőgatyában. Már azt hittem, valamelyik kivájt barlanghoz lyukadunk ki, hiszen nem láttam itt egy házat se, csak romokat burjánnal, keserűlapival benőve. A gyerekek egy ilyen romnál álltak meg. Meszelt vályogtörmelék és sárga sziklakövek izzottak a napfényben.

— Ez volt a házuk — szólott egy nagyobb fiú gombzacskóját zörgetve.

— Bolondság, ők márciusban építettek új házat — kiáltottam fel.

A fiú bölcs képet vágott.

— Hiába, most két hete lerontotta a város. Nemcsak ezt, azokat is — mutatott rá vagy tíz ilyen kőhalomra.

Hej, a nap nem nekem ragyogott már. Az eget is másokért pucolták olyan tiszta kékre. Egy szó sem jött ki a számon.

— Nem akartak kimenni a házakból — magyarázta tovább a fiú. — Ezért azután éjszaka jöttek a város emberei és beütötték a viskók oldalát. A félkarú nénit még meg is verték, mert belékapaszkodott az ajtóba és visított, hogy inkább döntsék a fejére a házat, de mégsem megy.

— Dehát miért csinálták ezt? kérdeztem fulladó torokkal.

— Mert a várostól, nem kértek engedélyt az építésre és a helyre. Ide sétatut akarnak csinálni.

Leültem egy köre, a saját házunk romjára. Erre az édesanyám keserves nagy kudarcára. Sejtettem már mindent. Engem is unszolt már néhányszor, hogy ide építsünk. Azt hitte, a falak kikerülnek az oldalban hanyódo, szétmáló sziklakövekből. Vályogot lehet földből gyúrni,

a kőműves sógorunk meg felrakja. Csak a fedél és az ajtó, ablak kerülne pénzbe. Az én ellenkezésem miatt azonban nem került rá sor. Távol tőlem. úgy látszik, felszabadult az én agályoskodásom alól.

Sokáig elbámultam a Színkör paláival fedett kupoláját s a Sétatér évszázados gesztenyefáit. Az ölembe vett csomagot sötét elpúslásomban addig forgattam ide-oda, míg csak ki nem bomlott. Valami kihullott belőle, s a körülöttem ácsorgó gyerekek készségesen kapkodtak utána. Egy pakli dohány volt az öt pakli közül amit apámnak hoztam... A nagyobbacska fiúk cigarettát kértek. Ezek a kölykök sem változnak, az én időmben is tízéves korunkban kezdtünk dohányozni. De rég is volt.... Öreges jóakarattal sodortam nekik. Szívességüket egyébbel úgysem tudtam volna meghálálni. S úgy éreztem, hogy a szívem helyén egy súlyos kő lóg.

A MUNKANORMÁK

Irtó. Pérics Márkó

A »Borbd«-ból.

A munkanormák bevezetésében, amely a termelés tökéletes megszervezésének egyik legfontosabb része, nagyon kevés tapasztalatunk van. Az a néhány technikai vezető, aki régebben foglalkozott ezzel a kérdéssel, a régi foglalkozások és a régi gyakorlat hatása alatt áll s ezeket nem lehet egyszerűen átvinni a most épülő új gazdasági és társadalmi rendbe. A normák többé nem a munkások minél nagyobb kihasználásának eszközei, hanem erős ellenőrzőkarok a munka termelékenységének és a munkások keresetének a növelésére. A normákkal kapcsolatos régi álláspont és méginkább a régi gyakorlat még ma is sok helyen megmaradt a munkások, sőt a szakszervezeti aktivisták között is, akik régebben — teljes joggal — általában ellenséges álláspontot foglaltak el a normákkal szemben. Jórészt ezzel magyarázható, hogy a nagy munkalendület és verseny ellenére a vállalatok jelentős részében még ma sem vezettük be a normákat, egyes vállalatokban pedig kisebbek a normák, mint 1939-ben voltak, bár az iparügyi miniszter még a múlt év júliusában rendeletet adott ki, hogy a fizetés-megállapítás alapjaként és mérőjének minden gyárban be kell vezetni a normákat és hogy a kezdő norma nem lehet kisebb az 1939 évinél.

Még nincs pontos átbekintésünk arról, hogy hol és milyen módon vezették be a normákat, milyenek azok és milyen eredményeket hoztak. (A legújabb adatok szerint a norma vagy akkord-rendszer alapján foglalkoztatott munkások száma, a múlt év novemberétől március végéig országunkban az összmunkásság számának 15,2 százalékáról 40,3 százalékra emelkedett. Hogy ezek közül mennyi dolgozik normák és mennyi egyszerű akkord-rendszer szerint, azt még nem lehet pontosan megállapítani). Ez azonban nem jelenti azt, hogy nem használhatjuk fel már most is saját tapasztalatainkat és a Szovjet Szövetségben szerzett tapasztalatokra támaszkodva, nem vehetünk észre egyes lényeges hibákat, amelyek ebben a munkában gyárainkban kifejezésre jutnak, s hogy ne vonhassuk le a tapasztalatokat a munka normalizálására és a munkásoknak a norma alapján való fizetésére irányuló további sikeresebb és helyesebb munka érdekében. Ezzel egyuttal segítségére lehetünk a munka normalizálását végző ifjú szakkadereknek, amelyek még csak most alakulnak ki gyárainkban, illetve kell kialakulniuk és fejlődniük, s ugyanúgy a gazdasági és technikai vezetőknek és a szakszervezeti aktivistáknak is, hogy saját tapasztalataik alapján

jobban megértsék ennek a fontos kérdésnek a lényegét és hogy a gyakorlatban, a helyi körülményekhez alkalmazkodva, rugalmasan a munka normalizálásának különféle formáit találják fel, következetesen végrehajtva azt, ami ebben lényeges és alapfontosságú.

A norma mint a napszám megállapításának alapja és mértéke

A legnagyobb hibát mindenestre azok a vállalati igazgatóságok követték el, amelyek még mindig nem láttak hozzá a norma bevezetéséhez és kategorizálják szerint fizetik a munkásokat, tekintet nélkül munkájuk mennyiségére és minőségére. A napszámokról és fizetésekről szóló rendelet ilyen alkalmazásával a gyárakban még mindig »bérszintezés« (a fizetések egy szintre hozása) bizonyos fajtája alakul ki az egyes kategóriákba tartozó munkások között. Az a fizetési rendszer, amely egy fizetési csoport keretein belül nem közvetlenül a munka mennyiségétől és minőségétől teszi függővé a munkát, nem ösztönöz külön-külön minden munkást, hogy minden nap a munka termelékenységének állandó növelésére, szakképzettségének a tökéletesítésére és kiemelkedésre törekedjen és nincs kihatással a munkalendület, a verseny és a rohammunkás szellem további, minél szélesebb és minél erőteljesebb kifejlésztésére.

Egyesek azt hiszik, elegendő, hogy a norma bevezetése mellett megvan a rohammunkások kinevezésének feltételeiről szóló Szabályrendelet, s hogy az anyagi életásban jelentős kedvezményeket, a társadalmi életben pedig tiszteletet nyújtunk a rohammunkásoknak. Akik azonban így gondolkoznak, azok csalódnak. Elsősorban csak a leghaladóbb munkások nyerhetik el a rohammunkás címet, akik legjobban elsajátították munkájuk technikáját és környezetükben maximálisan kihasználják a berendezés és a gépek kapacitását és az anyagot, amint feldolgoznak. Természetesen nem kívánhatjuk minden munkástól, hogy olyan munkateljesítményt érjen el, mint a rohammunkások, s így a rohammunkások teljesítményének fokát nem tűzhetjük ki kötelező normaként minden munkás elé. Azonkívül, ha a jobb- és többtermelésben elért sikereikkel arányban nem növeljük a rohammunkások fizetését, feltétlenül olyan helyzetbe kerülnek, hogy nem használhatják ki a számukra biztosított jogokat. Vállalatainkban minél előbb olyan fizetési rendszert kell bevezetni, amely minden munkásnak lehetőséget nyújt, hogy a munka termelékenységének növelésében elért bármilyen kis sikerrel is arányosan növekedjen a bére, ugyanakkor azonban minden munkást kötelezni kell arra, hogy alaphére fejében rendszeresen elérje a munka termelékenységének meghatározott fokát. Ez a fizetési rendszert a norma alapján való fizetés. Ez jelenti: a munkások kötelezését, hogy normális munkaviszonyok mellett meghatározott időben meghatározott mennyiségű és minőségű munkát végezzenek az alaphér elnyeréséért, valamint az alaphér arányos növekedését olyan arányban, amennyivel ebben a meghatározott időben túlszárnyalja a munka meghatározott mennyiségét és minőségét, vagyis a minimumot, a normát. Ez a fizetési rendszer a rohammunkásoknak is biztosítja munkabérének növekedését, s ez pénzbeli lehetőséget teremt számára, hogy valóra váltsa a neki nyújtott anyagi kedvezmény-jogokat. Azonkívül ösztönzést kap ezzel minden munkás, hogy a rohammunkások tapasztalatát elsajátítva, naponta munkája termelékenységének növelésére törekedjen, s hogy megközelítse a munkának a rohammunkások által elért termelékenységét, valamint a rohammunkások kedvezményeit és fizetését.

A norma és az egyszerű akkord

Mint ahogy a régi Jugoszláviában a norma és az egyszerű akkord is csak eszközként szolgált a nagytőkés munkaadó kezében a munkások rendszeresebb kihasználására, igen sok munkásunk, szakszervezeti aktivistánk, sőt gazdasági és technikai vezetőnk sincs tisztában azzal, hogy mi a műszaki norma és mi

az egyszerű akkord, valamint hogy ezek milyen szerepet játszanak új gazdasági és társadalmi viszonyaink között. Egyes vállalatokban, ahol bevezethetnék a normát, ehelyett egyszerű akkordrendszerrel vezetnek be, s nekünk még mindig nincs kimutatásunk, amelyből láthatnánk, hogy hány munkás dolgozik normák és hány akkordrendszer alapján.

Habár az új Jugoszlávia gazdaságában az akkordrendszer és a műszaki normák alapján való fizetés is elveszti kizsákmányoló jellegét és a népi államnak a munka védelméről való legnagyobb gondoskodása mellett meggyorsítja az újjáépítés ütemét, növeli a munka termelékenységét és biztosítja a munkások anyagi helyzetének javulását, mégis világosan meg kell különböztetni egyiket a másiktól. Míg az egyszerű akkord nagyjából csak megállapodást képez a munkás és a munkaadó között a munkásnak az egyszerű tapasztalatok alapján kidolgozott darabszám, méter, kilogram vagy ehhez hasonló mérték szerinti fizetésére, ami tulajdonképpen az időbér (napszám, hetibér, havibér) megfordított, módosított alakja, amelynél a termelés növelése rendszerint a munkaidő meghosszabbításának és a munkás nagyobb kihasználásának a számlájára megy, ugyanakkor a munka műszaki normalizálásánál tanulmányozni kell az egész technológiai folyamatot, a vállalat kapacitásának nagyobb kihasználási lehetőségeit, a munkások technikai és kulturális színvonalának emelkedését, a munka jobb megszervezését és ehhez hasonlókat. — tehát tudományosan kell tanulmányozni a munka termelékenységének minden növelési lehetőségeit, sőt nem csak tanulmányozni, hanem dolgozni is ezeknek a lehetőségeknek a megvalósításáért és ennek alapján megállapítani a termelési normákat. A műszaki normák alapján megállapított fizetések ezért általában jobbak az egyszerű akkordrendszerénél. Ez azonban nem azt jelenti, hogy az egyszerű akkordrendszerrel mindenütt el kell vetni, mert ott, ahol nincs lehetőség a műszaki normák megállapítására, az akkord még mindig jobb az időbérnél, mivel mégis csak közvetlenül a munka mennyiségétől és minőségétől teszi függővé a bér nagyságát.

A normák helytelen és káros csökkentése

Számos szakszervezeti aktivistánk, sőt gazdasági vezetőnk is még mindig úgy tekint a normára, mint a munkások kihasználásának eszközére és úgy véli, hogy az új Jugoszláviában a norma kisebb lehet és kisebbnek is kell lennie a háborútólottinál, hogy a munkások könnyebben kereshessenek nagyobb bért. A februári adatok szerint például ilyen eset főleg fenn a hrasztniküveggyárban, ahol a norma alacsonyabb az 1939 évinél, az átlagos munkabér pedig 50 százalékkal az alapbér fölött mozog, vagy a celyei Veszten A. gyárban, ahol alacsonyabb normát állapítottak meg, mint 1938-ban volt, a munkások pedig rendszeresen túlszárnyalják az 1939 évi normát is. Ezzel a gyakorlattal, amely nem ritka jelenség más népköztársaságokban sem, s amely például arra vezetett, hogy a szlovéniai textiliparban mindössze 9 százalékkal növekedett a termelés, a munkások keresete viszont 14 százalékkal, termékeink ára még emelkedne helyett hogy csökkenjen.

A zágarebi Fränk és Gaon vállalatokban és egyes más vállalatokban is azaz az indokolással csökkentik a normákat, hogy a munkaerő még új és gyakorlatlan, ami világosan bizonyítja, hogy ezeknek a vállalatoknak a vezetői, s az illető üzemek szindikátus szervezetei mennyire nem értik meg, hogy a norma magasságának kérdésében helytelen eltérni és engedni, ha nem következnek be semmiféle rosszabbra változás a munkafeltételekben és a munka folyamatában. A munkásnak el kell érnie a normát, hogy megkaphassa az alapbért. Ha nem képes rá, mert ebben a munkában ujong, ez azt jelenti, hogy nem eléggé képzett, még erre a munkára és nem kaphatja meg még az erre a munkára megállapított alapbért sem. És éppen annak a kárának kell ösztönöznie a

norma elérésére, hogy ha alkalmassá válik annak teljesítésére, megkapja az alapbért is. Ha valamely munkás vezetői és haladó munkatársai támogatása elérére sem tudja elérni hosszabb időn át a normát a kijelölt munkában, ez azt jelenti, hogy nem alkalmas erre a munkára, hanem valamely más munkát kell neki adni, amit sikeresen elvégezhet. Ellenkező esetben lehetetlen gyakorlatot vezetnénk be, hogy ugyanolyan munkafeltételek mellett dolgozó különböző embereknek ugyanarra a munkára különböző normákat állapítsunk meg, s ez végül teljes zűrzavarba vezetné gazdaságunkat.

A kollektív és egyéni norma

Egyes vállalatokban, gyakran a kényelmesség miatt, még gyakrabban pedig azért, mert elég elhatározottak arra, hogy teljesen letörjék az úgynevezett »bérszintezés«-t, a normák bevezetésénél nem törekedtek arra, hogy ahol csak lehet, mindenütt egyéni normákat állapítsanak meg, amelyek legjobban megfelelnek a munka-normalizálás és a norma alapján való fizetés alapfeladatainak, hanem kollektív normákat vezettek be. Az ilyen kollektív norma, amelynél a norma túlszárnyalása által nyert magasabb bért egyenő arányban osztják ki a munkaközösség vagy az egész vállalat munkásai között, tekintet nélkül arra, hogy melyik munkás mennyivel szárnyalta túl a normát vagy pedig teljesítménye a norma alatt maradt, csökkenti minden munkásnak azt az állandó anyagi érdekességét, hogy a munkában minél jobb eredményeket érjen el, hogy növelje szakképzettségét és kiemelkedjen. Ezen normákat vezettek be a zágrebi Lipa-Mű és Resz vállalatokban, az oszijek-i bányában és egyes más gyárakban is. Bár az oszijek-i bányában a kollektív norma is jó eredményeket mutatott, ez nem jelenti azt, hogy ott is be kell vezetni, ahol az egyéni norma bevezetésére is megvan a lehetőség. Habár a kollektív norma mint a munkabér meghatározásának alapja és mértéke jobb az időbérnél, mégsem lehet olyan ösztönző hatással az egyénekre a jobb- és többtermelésért, mint az egyéni norma.

A norma változtatásának határideje és feltételei

Vannak szakszervezeti aktivisták, akik nem értik meg, hogy a munka termelékenységét növelő szervezeti-technikai és racionalizáló rendszabályoknak a termelésbe való bevezetésekor arányosan növelni kell a normát is, s ezért azt kívánják, hogy hozzanak rendeletet, amely megállapítaná azt az időpontot, amikor meg lehet változtatni az egyszer már megállapított normát. Természetesen meg kell állapítani azt az időt, amelyre a felállított norma érvényes, de csak abban az esetben, ha ez idő alatt nem foganatosítanak a termelésben szervezeti-technikai és racionalizáló rendszabályokat, amelyek növelik a munka termelékenységét. Ezek a szakszervezeti aktivisták azzal indokolják kívánságukat, hogy nem szabad a munkásban a bizonytalanság érzetét kelteni keresetere vonatkozólag. Ezzel tulajdonképpen azt bizonyítják, hogy nem értették meg a munka normalizálásának lényegét, s hogy nekik maguknak van bizonytalansági érzetük, hogy ezt a fontos kérdést nem tudják helyesen megmagyarázni a munkásoknak.

A vezető személyzet díjazása

A munkabérek megállapításával kapcsolatban ki kell térni a vállalatvezető személyzetének a fizetésére is. Habár egyes vállalatokban bevezették a normákat és a munkások fizetése is a normák alapján történik, ugyanezekben a vállalatokban a mesterek és a mérnök-technikai munkások időbért kapnak, tekintet nélkül arra, hogy osztályukban vagy vállalatukban milyen anyag- és tüzelőanyag-takarítást értek el, mennyivel csökkentették a termelés költségeit és mennyivel növekedett a munka termelékenysége. Amíg a munkásoknál meg-

kezdjük az úgynevezett »bérszintezés« felszámolását, a vállalat technikai-vezető karánál ez továbbra is fennmarad és ma már ritka eset, hogy a vállalat sok munkása nagyobb fizetést kap, mint a vezetők, bár gyakran éppen ezek segítségével szárnyalja túl a normát. Ez a helyzet már eddig is tarthatatlannak bizonyult, mert oda vezet, hogy a legjobb rohammunkások nem kívánnak mesteri, osztályvezetői vagy más hasonló pozícióra emelkedni, semmi sem ösztönzi őket a vezetők számára szükséges technikai szaktudás elsajátítására, s a vezetőknek a mai fizetési gyakorlattal más hátrányok mellett — csökken a tekintélyük is.

Gyakorlati-statisztikai vagy műszaki norma

Már az eddigi tapasztalatok is azt mutatják, hogy a rohammunkások által elért norma nagyon magas lenne, mert munkások nagyrésze nem teljesíthetné. Ugyanígy az a norma, amelyet az átlagos munkás ér el nálunk, nagyon alacsony lenne, mert nem tarthatjuk magunkat átlagos munkásunk elmaradottságához. A munka jobb megszervezésével, a berendezés teljesítőképességének nagyobb kihasználásával, a rohammunkások tapasztalatainak a felhasználásával az átlagos munkás is rendszeresen elérheti a nagyobb normát. Ezért sem egyik, sem másik norma nem lehet reális; nem felel meg gazdasági fejlődésünk szükségleteinek.

Régebben a Szovjetunióban, mint mostanában gyakran nálunk is megtörténik, az a gyakorlat alakult ki, hogy a munkások többségének termelésére vonatkozó adatok alapján állapították meg a normát, hogy a statisztikai adatokból vették ki az átlagos termelést és így határozták meg a normát. Ezeket a normákat a Szovjet Szövetségben gyakorlati-statisztikai normáknak nevezték el és helyteleneknek, károsaknak értékelték őket. Miben jutott kifejezésre ezekben a helytelensége és károsága? A legszembetűnőbbben abban, hogy bevezetésük után rövidesen nagy mértékben túlszárnyalták őket nem csak az egyének, hanem a munkások tömegei is. A gyakorlati-statisztikai normák valójában a munka-termelékenység és a munkás keresete további növekedésének kérikötőivé váltak. A Szovjet Szövetségben hosszúéves gyakorlat és alapos elméleti tanulmányozás után bebizonyosodott, hogy a norma megállapításánál pontosan ki kell vizsgálni a vállalat és műhely teljesítőképessége nagyobb kihasználásának lehetőségeit, hogy figyelmet kell fordítani a legjobb munkások haladó termelési tapasztalataira, a munkások különböző képességei fejlődésének lehetőségeire, technikai és kulturális felkészültségük növekedésének lehetőségeire stb., és hogy leghelyesebb olyan normákat megállapítani, amelyek körülbelül valahol a középben vannak a munkások alaptömege, vagy az »átlagos« munkás által elért termelési fok és azon normák között, amelyeket a leghaladóbb munkások érnek el.

Saját tapasztalatunkra és a Szovjet Szövetség szocialista gazdaságának tapasztalataira támaszkodva, arra a következtetésre jutunk, hogy ma nekünk is olyan műszaki normákra van szükségünk, amelyek körülbelül valahol a középben vannak a fennálló átlagos munkatejesítmény és azon teljesítmény között, amelyet ugyanolyan technikai munkafeltételek mellett leghaladóbb munkásaink, a rohammunkások érnek el. Az ilyen műszaki norma — Sztaalin szavaival élve — »nagy szabályozó erő, amely a termelésben megszervezi a széles munkástömegeket a munkáosztály vezető elemei körül«, ami a munka normálizálása szempontjából és gazdasági helyzetünkben lényeges és alapfontosságú.

NAZOR VLADIMIR:

SZÁNTÓ

— Sebünk, sebünk, de mélyen vagy! Mezőnk, mezőnk, de kemény vagy!
 Elhagyatva, legázolva, megcsepülve, kirabolva.
 Szabadítsd ki a mélységet, tépd a kórót, törd a terhet,
 Ekém, vasekém!

»Szánts csak, szánts csak, szünet nélkül! Lihegő testünkön szántasz.
 Rögök alatt a csontjaink, rögünkben a vérünk köröz.
 Izzadással van itatva, könnyekkel van harmatozva
 Földünk fekete.«

— Barázdába sülyed lábam! Mi sistereg sarkam alatt?
 Ereimben erő erjed, és úz, és visz, egyre, egyre
 Tovább! Tovább! Vetünk magot, újat, szentet,
 Ekém, vasekém!

»Áss ki minket! Túrj belénk már! Pusztá, ó, és fagyva fekszik, —
 De alatta tejfolyó van és tüzes sárkányfi szundít,
 Ősök ősi palotát rejt, és méz-odvak ízét.
 Földünk fekete.«

— Sikolt az ég, a rúd úszik; mély daloknak hangja zümmög.
 Forró melleken taposok, Idegeim duzzadoznak.
 Remeg a föld, pattan a sír... Új nap üdvözl bennünket,
 Ekém, vasekém!

Fordította ÁCS KÁROLY

♦♦♦♦♦♦♦♦

GVIDO TARTALJA:

SPANYOLORSZÁG

Pásztortűz, fiam, láttál-e hegyeket,
 S hegyekről, messziről vonuló sereget?

Megy, halad a sereg: álma egy anyának.
 Álmas éjjeleken az anyák jól látnak.

Porszárnyú viharban a zászlók lebegnek.
 Álomban átlátszó méhe a hegyeknek.

Minden alakot veszt, emlék a ház-széle,
 Miker álom kívül az anyák szemére.

Az anyák vén idő tört arcába néznek,
 Ha béklyók a napok és éjek az élek.

Ők minden nyűtt napnak kinját hűsba vágiák
Ha a szívek égne, s lobognak a máglyák.

Aldott öliük éjjele izzik, mint a parázs,
Ha éjjele az éjjele, és nincsen virradás.

A forró ölekből egy új virág zörget:
A remény, a sejtés. S nem csallja meg őket.

Pásztorfiú, fiam, lásd meg a hegyeket,
És köszönts elsőne a jövő sereget.

Úttalan utakról indúl jó ösvénnyel,
S anyák búját, balát — meséld el, meséld el...

Fordította: ÁCS KÁROLY

♦♦♦♦♦♦♦♦

POLITIKAI NEVELŐMUNKÁ AZ IFJUSÁGNÁL

Irta: Mihailov N.

A Szovjetunióban a Lenini Kommunista Ifjúsági Szövetség (Komszomol) központi bizottságának ülésén nemrégiben átvizsgálták a komszomol-szervezetek politikai nevelőmunkájának kérdéseit valamint az ipari, vasúti és gyári iskolák (FZO) komszomol-szervezetének munkáját.

A Plénum feladatául tűzte ki, hogy a komszomol-szervezetek háborús viszonyok közötti munkája alapján olyan intézkedéseket fogadjon, amelyeknek az életben való gyakorlati megvalósítása biztosítaná az ifjúság közötti politikai nevelőmunka további javulását.

A háború éveit alatt a Komszomol, a Bolsevik Párt vezetése alatt, nagy politikai és szervezeti munkát fejtett ki az ifjúság mozgósításában a német hódítók elleni harcra. Megerősítette a komszomol-szervezetek hatását az ifjúság széles tömegeire. Az ifjak és lányok milliói léptek be a Komszomol sorai közé. Az ifjúkommunisták százezreit érte az a megtiszteltetés, hogy felvették a Bolsevik Párt tagjai sorába.

A szovjet rendszer országunkban új viszonyokat teremtett az emberek között. A Bolsevik Párt és a szovjet kormány többéves gigantikus munkája új embert kovácsolt ki, magas erkölcsi tulajdonságokkal és új életszemlélettel. Egészen természetes, hogy ifjúságunk nem tudja elképzelni az életet a háza szolgálata nélkül. A nagy eszmék, amelyekért népünk harcol, nagyszerű hőstettekhez ösztönzik az ifjúságot és kíváló ihletet ébresztenek fel benne.

A háborús tapasztalatok ifjúságunk türethetlenségét, munkakészségét, életerejét, kitartását és szocialista hazája iránti készségét és hűségét bizonyították be. Az ifjúkommunisták és az ifjúság hőstes magatartásáról és a nagy Honvédelmi Háborúban való aktív részvételéről szóló tények messze földön ismeretesek. Csak néhány példát emlíünk.

Az elmúlt 1944. évben 600.000 komszomol-frontharcost tüntettek ki a Szovjetunió kitüntetéseivel és randieleivel. A háború alatt kb. 2.000 komszomoltag vált a Szovjetunió hősév.

Isne más adatok is. A középnehéz gépipar népbiztonságának az üzemeiben a 25 évnél fiatalabb ifjúság képezi a munkások teljes létszámának 55%-át; a hadi-

ipari népbiztoság üzemében — 42%; a repülőgépiparban — több mint 40% stb. A háborús években az üzemekben az új munkások millióit képezték ki, ezeknek jelentős része ifjú.

Eleget tett a frontért a paraszti ifjúság is. A háborús viszonyok között a gabonatarifák biztosításában különösen nagy jelentősége van és jelentőségében egyenlő az arcvonalai munkával. A falusi ifjúság kitűnően fogta fel ezt és nem sajnálva erejét dolgozik az arcvonalért.

A Bolsevik Párt, Lenin és Sztalin arra tanít bennünket, hogy ne álljunk meg az elért eredményeknél, hanem, hogy összpontosítsuk minden figyelmünket a befejezetlen feladatokra és, hogy mindig azon legyünk, hogy előre haladjunk. Az ifjúság minden ereje további mozgósításának a hitlerista Németország elleni harcra és győzelemre, a gazdaság és a kultúra felújításának azokban a körzetekben, amelyek már felszabadultak a német hódítók alól és szocialista államunk katonai és gazdasági ereje további növelésének feladata megkívánja, hogy minden intézkedést megtegyünk a komszomol-szervezetek politikai nevelőmunkájának megjavítására az ifjúság között.

A komszomol munka alapját az ifjúkommunisták és az ifjúság széles tömegeinek eszme-politikai nevelése képezi. Ezt a feladatot sokszámu kádereink és aktívánk hivatott megoldani. Ezért maguknak a kádereknek, az aktívának fáradságát, fáradhatatlanul tágitania kell tudását, hogy növekedjen.

A helyzet, amelyben dolgoznunk kell, bonyolultabb lett. A háború a háborús, a politikai és a gazdasági viszonyok bonyolult keresztezését váltja ki. Valamennyien láthatjuk, hogy milyen magasra emelkedett ifjúságunk politikai tevékenysége, hogy mennyire megnövekedett az ideológia, a hadi-politikai, a gazdasági és a nemzetközi kérdések iránti érdeklődése. Az ifjúság nagyon érdeklődik a tudomány, a technika, az irodalom és a művészet iránt. Ebből erednek a megnövekedett igények, amelyeket kádereink és aktívánk elé állítanak. Ebből érthető, hogy milyen fontos, döntő jelentősége van annak a munkának, amely kádereink eszme-politikai színvonalának emelésére irányul.

A Komszomol Központi Bizottságának plénuma aláhúzta, hogy sok komszomol-szervezetben igen gyengén dolgoznak a marxista—leninista elmélet, a Bolsevik Párt történetének és a Szovjetunió történelmének áttanulmányozásában és az ifjúságnak a fontosabb nemzetközi és belső eseményekkel való megismertetésében. Elméleti kérdésekben ritkán és minden rendszer nélkül tartanak előadásokat, beszámolókat, vagy tanácskozásokat. *A beszámolókbán, tanulócsoportokban és az előadásokon gyakran szárazon és unalmasan adják elő az anyagot és nem ügyelnek a hallgatók összetételére. Természetes, hogy ez az ifjúságnál nem váltja ki a tudásslomjort.*

A komszomol-szervezetnek azt javasolták, hogy az ifjúkommunisták és az ifjúság politikai kiképzésben a következő rendelkezések szerint dolgozzanak.

Az ifjúkommunistáknál, akik szükséges előképzettséggel rendelkeznek, legfőbb módszernek a marxizmus—leninizmus tanulmányozását, az önálló kiképzés módszerét kell tartani.

Az ifjúkommunisták, akik képzettségüknél fogva át tudják tanulmányozni a Szovjetunió Kommunista (Bolsevik) Pártjának történetét, de nincs elég gyakorlatuk az önálló munkában, kell hogy áttanulmányozzák a VKP(b) történelmének rövid tanfolyamát, a kezdő pártszervezetek politikai iskoláiban, vagy a tanulócsoportokban, amelyek a komszomol-szervezetekben alakulnak.

Az ifjúság és a komszomol-tagok részére, akik nem rendelkeznek megfelelő iskolával és politikai érettséggel, szükséges, hogy a kezdő komszomol-szervezetek által irányított politikai iskolák alakuljanak.

Az olvasócsoportokban és a politikai iskolákban való tanulás minőségének

megjavításához sok munka szükséges. Fontos olyan kádereket összegyűjteni, akik biztosítani tudják a tanulás magas színvonalát és akik azt tartalmasan és szórakoztatóan végre is tudják hajtani. Ezt csak a pártszervezetek által lehet elérni. Feltétlenül szükséges, hogy a komszomol-szervezetek többet érdeklődjenek a propagandisták munkája iránt és hogy segítséget nyújtsanak azoknak. Gondoskodni kell a tanulócsoporthoz és iskolák helyes betöltéséről, ügyelve a hallgatók készségére és korára.

Eltárolták, hogy minden tanulócsoport és politikai iskola alakulását a kerületi bizottságnak (rejkom), a városi bizottságnak kell megoldania. Az ilyen intézkedésnek meg kell akadályoznia a tanulócsoportok alakításának komolytalan kezdeményezését. A kerületi bizottságoknak (rejkom) és a városi bizottságoknak valóban el kell jönnie minden tanulócsoportba és iskolába és nehogy meglegedjenek az általános átlagos adatokkal, mint ahogy ez nálunk néha előfordul.

A komszomol-szervezetek eszme-politikai munkájának színvonala közvetlenül a kádereink marxista-leninista felkészültségétől és acélosságától függ. A plénum határozatában foglalták össze azokat az intézkedéseket, amelyek kádereink eszmei felkészültségének megjavításához szükségesek. Megnyílt a Központi Komszomol-iskola, amelyben a kiképzés másfél évig tart. Tervevették az egyhónapos és háromhónapos tanfolyamok megnyitását és a különböző osztályú ifjúkommunista munkások részére. Mi azonban nem számíthatunk kizárólag a tanfolyamokra és szemináriumokra. Funkcionáriusaink műveltségének színvonaláról szóló adatok azt mutatják, hogy legnagyobb részük tud önállóan tanulni, ami annyit jelent, hogy kell is tanulnia. Aktívánk legfontosabb feladata, hogy kitartóan és türelmesen tanulmányozza át a marxista-leninista tudományt. Ennek a feladatnak a sikeres megoldása jótékonyan fog hatni a Komszomol egész munkájára.

Hazánk óriási lehetőségeket nyújt ifjúságunknak a tudás elnyerésére. A komszomol-szervezeteknek még a háborús viszonyok között is gondoskodniuk kell az ifjúság tudásának emeléséről és kulturális látókörének kiszélesítéséről. Ez megköveteli a komszomol-szervezetektől, hogy állandóan figyelmet szenteljenek az iskolák, műszaki iskolák és főiskolák munkájára.

Az ifjúság azon részének, amely a háborús körülmények következtében idő előtt kénytelen volt elhagyni az iskolát, most lehetővé vált, hogy folytassa tanulmányait, anélkül, hogy kikapcsolódna a termelésből — a munkás- és paraszti ifjúság iskoláiban.

A könyvtárak országunkban a könyvek tízmillióit számlálják. A komszomol-szervezeteknek azonban nem mindig sikerül kihasználni ezeket és a más lehetőségeket ifjúságunk széleskörű nevelésére.

Félmillió fiú és lány iratkozott be a munkás- és paraszti ifjúság iskoláiba. Még több fiú és lány iratkozott volna be, ha komszomol-szervezeteink nagyobb figyelmet szenteltek volna munkájuknak. Erre azonban eddig még nem került sor. Helyenként elbeszélgettek az esti tanfolyamokról, elvégezték a beiratkozásokat és elhallgattak, míg a mai viszonyok között annak az iskolának a helyzete, amely valamilyen üzemben, vagy falun dolgozik, mutatja meg, hogyan gondoskodik a komszomol-szervezet az ifjúság szükségleteiről. A munkás- és paraszti ifjúság iskoláinak meg kell szeretniük a Komszomolt.

Ugyanez áll a könyvtárakra is. A könyv a tudás és a műveltség legjobb szerszáma, nélküle nem lehet elképzelni semmilyen kiképzést. Gyakran azt mondják, hogy kevés a könyv. Ez nem egészen pontos. A könyvben való gazdagságot, amely nálunk jennél, nagyon gyengén használják ki. Sok könyvtárban használatlan könyvek állnak a polcon, a komszomol-szervezetek pedig ezt nem látják és nem segítenek a könyvtárosoknak.

Ime néhány példa, amely sajnos nem egyedülálló. A kézikocsigyár könyvtárának 25.000 könyvéből nem sokkal több maradt, mint 8.000. A komszomol-szervezet titkárának eszébe sem jutott, hogy könyörtelen harcot indítson a könyvtár megőrzésére, pedig ez kizárólag a Komszomol feladata. A 875. sz. gyárban 14.000 könyv hever a padlón könyvszekrény hiánya miatt.

Önkéntelenül eszünkbe jutnak Lenin haragos szavai, amelyeket egy könyvtárról szóló jelentés alkalmából mondott. Vladimir Iljics ezt süngönyözte: *»Tessék haladéktalanul kideríteni, félbeszakítani ezt a szenvtelenséget és azonnal jelenteni a felelős ellenőr nevét. Ő pedig azonnal küldjön hivatalos táviratot a végrehajtásról«.*

Komszomol-szervezeteinknek a lenini—sztalini könyv iránti szeretet szellemében kell nevelkedniük. A könyvnek nálunk nagy tiszteletet és szeretetet kell élveznie. A komszomol-szervezeteknek a legszerencsésebb propagandát kell megszervezniük a könyv népszerűsítése céljából. Arra kell törekedniük, hogy az olvasás az ifjak és lányok mindennapos szokása legyen, hogy a szükséges könyvek ne feledjenek mint a holt tőke, hanem állandóan forgalomban legyenek. A komszomol-munkások előtt ismeretes, hogy az ifjúság milyen nagy érdeklődést tanúsít az irodalmi estek, olvasócsoportok iránt, hogy milyen élénk viták fejlődnek ki az elolvasott könyvek megtárgyalása közben, hogy hogyan nemesítik a könyvek az ifjakat és lányokat, hogyan növelik az ifjúság öntudatát. Ilyen munkát kell végezni mindenütt.

Növegni kell a komszomol-szervezetek figyelmét a kultúrintézmények iránt. Ott ahol a komszomol-szervezetek egykedvűen néznek a közművelődési intézmények elhagyatottságára és nem törekednek arra, hogy jobban kihasználják azokat a hatalmas lehetőségeket, amelyeket az állam és a szakszervezetek nyújtanak, ott az ifjúság gyakran nem tudja, hogy mivel töltsen el szabad idejét.

Néhol ilyen képet is lehet látni.

Az ifjú megérkezik a sporttelepre, az pedig zárva van, ha pedig nyitva van, nincs benne semmilyen testnevelési keltár. Ha betér egy klubba ott a legnagyobb rendtelenséget vagy pedig állandó táncot talál. Ha az agitáció — propaganda célokra használt helyiségbe megy (crveni kutak) — ott piszkos asztalterítőköt, multévi plakátokat és semmi mást nem talál. Nem kell csodálkoznia, ha az ifjúság néha céltalan utcai bolyongásokkal tölti el szabadidejét.

A falun. A könyvtárat zárva tartják, vagy a könyvtárhelyiségben nincs világosság. Az ifjúság a kolhoz-igazgatóság épületében ül össze, beszélgetnek, az ifjak dohányoznak és azután kimennek az utcára. Néha mulatságokra térnek be.

Mit csinál ebben az időben a komszomol-szervezet? Körülbelül mindig ebben az időben tartja ülését, amelyben nem tudni hányadszor, vitatják a tömeges ifjúsági kultúr munka megjavításának tervzetét.

A komszomol-szervezeteknek többet kell gondoskodniuk az ifjúság észszerű szórakozásának megszervezéséről, több kezdeményezést kell vinniük ebbe a munkába és arra kell törekedniük, hogy az *érdekes és szórakoztató legyen*. A Komszomol aktivistáinak gyakrabban kell érintkezésbe lépnie az ifjúsággal, gyakrabban kell elmenniük oda, ahol az ifjak és lányok dolgoznak, tanulnak és ahol pihennek. Röviden: az aktivistáknak többet kell gondolniuk arra, hogy ők maguk is fiatal emberek és hogy a munkájukban az ifjúsággal van dolguk. Aktivisták részére a legnagyobb szégyen, ha úgy látszik, hogy a klubot, az agitáció-propaganda céljait szolgáló helyiséget (crveni kutak) és az olvasótermet az ifjúság elhanyagolja és hogy azok gyengén dolgoznak.

A Komszomol Központi Bizottságának XIII. plénuma élesen adódta annak a szükségességét, hogy minden eszközzel felemeljék a politikai nevelőmunka eszmei magasságát és emellett rámutott arra, hogy *tevékenyen kell bevonni a szovjetértelmiséget a komszomol-szervezetek nevelőmunkájába*.

A szovjet intelligencia jelentős része az ifjú nemzedék nevelésével és tanításával foglalkozik. Ezek a tanítók, a politikai-közművelődési intézmények munkásai, a tanári személyzet, művészek, írók, testnevelési munkások, népegészségügyi munkások, tudósok, technikusok stb. A szovjetértelmisség tevékenysége áll legközelebb ahhoz a munkához, amelyet a Komszomol hivatott végezni. Ami kötelességünk, hogy az ifjúság közötti nevelőmunkára felkötözzük az intelligencia még szélesebb körét. A komszomol-szervezetek lehetőségei növekedni fognak azzal, ha nevelőmunkájukat még szélesebben, még változatosabban és tevékenyebben fejtik ki.

Szükséges, hogy a komszomol-szervezetek szoros kapcsolatot teremtsenek a tudományos, közművelődési és pedagógiai intézményekkel, az írókkal és művészekkel ugyanúgy, mint a tudományos és technikai munkásokkal, hogy ezeket minél szélesebben bekapcsolják az ifjúság egész politikai nevelőmunkájába. Ugyancsak szükséges, hogy azok élénkebben érdeklődjenek az intelligencia fiatal kádereinek munkája iránt és hogy segítséget nyújtsanak nekik. Ebből az ifjúság nevelése általános ügyének csak haszna lehet.

Helytelen volna, ha a komszomol-szervezet a nevelés minden munkáját a tanulásra és a különféle politikai-közművelődési tevékenységre korlátozná. Nem lehet egvedni könyvekből, vagy pedig különböző tanulócsoportokon keresztül művelődni. A komszomol-szervezeteknek minden munkásságát arra kell alapozni, hogy az a széleskörű művelődés hatalmas iskoláját jelentse.

Lenin így tanította:

»Az ifjúsági szövetség tagjának lenni annyit jelent, hogy munkánkat, erőnket a közös ügynek adjuk. Ebben áll a kommunista nevelés«.

Ha megkérdéztük a szovjet ifjút vagy leányt, hogy mi érdekli legjobban és hogy jelenleg mi a legfőbb célja, kétségtelenül ezt fogja felelni: »Hogy minél előbb legyőzzék az ellenséget«.

A német-fasiszta hódító hegyőzésének feladata, amelyet a Párt állított a nép elé, mélyen beleverszódott a szovjetemberek öntudatába. Szükséges, hogy az ellenség elleni gyűlölet és a haza iránti szeretet konkrét gyakorlati tettekben testesüljön meg. A gyakorlati nevelés ilyen iskolája adja a rendkívüli embereket.

Ki ismerte nemrégén Agarkov ifjúkommunistát? Most pedig az egész ország ismeri. Arról lett híres, hogy tettekben mutatta meg, hogyan kell szolgálni a hazát.

Darja Garmasnak, a rjazani tartományban a ribnovszki traktorállomás brigádérosának is az a leghőbb vágya, hogy résztvegyen a németek elleni háborúban. Három éve az ő brigádja foglalja el az első helyet a szocialista versenyben. Nem olyan könnyű a traktoristák tízezrei között az első helyre jutni az országban.

Az egész világ előtt ismert a mi híres repülőnk Pokriskin a Szovjet Szövetség háromszoros hőse. 32 éves és 1931 óta tagja a Komszomolnak. A háború alatt lépett a Pártba. A háborúba mint idősebb hadnagy s mint rajparancsnok-helyettes indult el, ma már ezredes. Mi adott erőt Pokriskinnak, hogy ilyen rendkívüli eredményeket érjen el? A kitartó és az állandó emberfeletti munka és az a törekvés, hogy hazájának minél nagyobb hasznára legyen.

Az ifjúságnak ilyen példákra kell nevelődnie. A komszomol-szervezet a front megsegítésére irányított minden gyakorlati lépésének egyben nevelő jelentősége is van, amelyet semmivel sem lehet összehasonlítani.

A Vörös Hadsereg megsegítése a munka termelőképességének emelésében, a fegyver, a lőszer és a seregeink részére szükséges felszerelés termelésének növelésében áll. Azonban ugyanakkor gondoskodnunk kell a frontarcosok gyer-

mekeiről, az iskolákról és sok egyéb gyakorlati dologról. Különösen nagy figyelmet kell szentelnünk a frontharcosok gyermekeire. A Vörös Hadsereg 27. évfordulójával kapcsolatban a komszomol-szervezetek minden helységben gondoskodtak arról, hogy a frontharcosok gyermekeinek lábbelít, ruhát és fegyverneműt készítsenek és hogy matinékat, színházi előadásokat és hangversenyeket rendezzenek. Az állam több mint 4 millió ajándékot adott a harcосok gyermekeinek. A gyermeksegélyzési alpból 22 millió rubelt fizettek ki a szegény diákok ösztöndíjaira. A Komszomol gondoskodásának a Vörös Hadsereg harcosainak gyermekeiről mindennaposnak kell lennie. Ez a mi kötelességünk a haza védelmezőivel szemben. Abban a helyzetben vagyunk, hogy gondoskodhatunk arról, hogy a harcосok minden gyermeke jó körülmények között éljen és nevelődjön.

A háború komoly változásokat idézett elő az ifjúság életében. Az ifjúság jelentős része bekapcsolódott a termelésbe, hogy helyettesítse apját és testvéreit. Megnövekedett az ifjúság részvétele az iparban, közlekedésben és a mezőgazdaságban. Sok ifjú és leány családon kívül él és önállóan kell megoldaniuk a mindennapi élet kérdéseit.

Az egyik moszkvai ipari iskolában feloivasták a diákoknak Marsak új versét: »vidám álb«. Azt kellett volna látni, hogy milyen érdeklődéssel hallgatták ezt a verset, hogy milyen sokat és hogy milyen édesen nevettek, mert a vers nevetséges volt. De ima elkezdődött a beszélgetés az egyszerű mindennapi dolgokról. A gyermekek úgy beszéltek róluk, mint a felnőtt emberek, akik mindennapi gondokkal vannak teli: terhelve: egy arról beszélt, hogy ma látott vágni: a másik arról, hogy az anyja későn tér vissza a munkából; és hogy őneki az iskola után gondoskodnia kell kisebb testvéneiről és húgairól; a harmadiknak a németek megölték az apját és anyját és minden nélkül maradt.

Ezek nem egyedülálló jelenségek. A háború sok ifjúnak és lánynak rakott gondot a vállaira, olyan gondokat, amelyekről azelőtt nem is álmodott és alaposan megváltoztatták életmódjukat. Sok ifjú kénytelen volt elhagyni szülőföldjét, hogy más gyárba és ismeretlen városokba helyezkedjen el.

Milyen következményeket kell levonnia a komszomol szervezeteknek mindebből? Számítanunk kell az ifjúság életében előálló változásokra és ezekhez alkalmazkodva kell végrehajtannunk munkánkat, hogy növeljük az ifjak és a lányok neveléséről, a munka, élet és tanulási viszonyaik megjavításáról való gondoskodást.

Az ipari vállalatok, forgalom, a traktor-állomások és szovhozok sok komszomol szervezete gyengén gondoskodik az ifjúság munka és életkörülményeinek megjavításáról. Egyes komszomol szervezetek megtűrik azokat a kispolgári féltelenségeket, amelyek az ifjúság körében tombolnak.

Arra kell törekednünk, hogy az ifjú kommunisták példát mutassanak a szocialista közösség szabályainak tiszteletben tartásával, és hogy *ne menjenek el behunytt szemmel az egészségtelen jelenségek mellett*. Az emberek, akik jóváhagyják a lányokkal szembeni bajtársiatlan viselkedést, akik nyilvános helyen megbontják a rendet, kell hogy féljenek a komszomol-szervezettől és tudniuk kell, hogy kihágásuk nem marad büntetés nélkül, hogy a komszomol tagok nem tűrik az ilyen dolgokat.

Az ilyen hibák átvizsgálásának figyelemztetésnek és nevelési eszköznek kell lennie mások számára. Gondoskodnunk kell arról is, hogy ifjúságunk az igazi és nem a külső műveltséget nyerje el.

A politikai nevelőmunkáról beszélve semmi esetre sem szabad megkerülnünk a magánélet kérdését. A magánélet is politika.

A korábbi körülmények, amelyek rákényszerítették ifjúságunkat, hogy családon kívül éljenek, megkövetelik a közösségtől a komszomol-szervezettől, hogy most összehasonlíthatatlanul több gondot fordítson az ifjúság magánéletére.

Az ifjúság politikai nevelőmunkájának megjavítása megköveteli, hogy oltávolítsuk azokat a nagy hiányosságokat, amelyek a komszomol gyakorlati munkájában vannak.

A szervezeti munkának nagy nevelő jelentősége van és úgy kell végrehajtani, hogy kifejléssze az ifjúkommunisták önálló tevékenységét és hogy megszilárdítsa azok fegyelmét és öntudatát. Meg kell említeni, hogy az egyes kerületi, városi és tartományi komszomol-bizottságok munkamódszere nem felel meg a komszomol-szervezet nevelő jellegének. Vannak kerületi és tartományi bizottságok, ahol állandó ülésezést tartanak, sok időt töltenek el a határozatok, jelentések és feliratok elkészítésére, ahol feleslegesen fogyasztják a papírost és gyakran nem látjuk mögöttük az ifjúságot, annak szükségleteit és érdekeit.

Ezzel lehet megindokolni a komszomoli demokrácia és a VLKSzM alapszabályok megszegésének eseteit is, amelyek gyakran előfordulnak egyes komszomol-szervezetekben. A Komszomol vezető szervei néha elfelejtik kötelességüket, hogy felelősséggel tartoznak az ifjúkommunistáknak, akik megválasztották őket. Például a gorkovi tartomány 19 kerületében már ötéve nem tartottak értekezletet a munkáról szóló jelentéssel. Ez azt jelenti, hogy ezekben a kerületekben, de néha a kezdetleges szervezetekben is, a Komszomol vezetőszerveit nem választották, mint ahogy azt az alapszabályok előírják, hanem kinevezték őket.

A vezetés ilyen módszerei csökkentik az ifjúkommunisták tevékenységét és nem segítik elő azok meglátását, fegyelmezettségét, szervezethez és felelősségét a munkában. A helytelen módszer egyidőben elrontja magukat a vezetőket és, hiúságot idéz elő és a komszomol-tagoknak az aktivától való elválasztásához vezet.

A legfontosabb feladat továbbra is erősíteni a kezdő komszomol-szervezetek vezetését, ezek a kezdő szervezetek képezik a Komszomol alapját. Éppen itt esik át az ifjúkommunista az első iskolán, itt növekedik és nevelődik. Csak a kezdő szervezetekre támaszkodva lehet elérni a komszomol hatásának kiszélesítését az ifjúságra. A kezdő szervezetek munkájának javulása kell, hogy megmutatkozzon az új aktív növekedésében is, de különösen a lányoknak a vezető szerepekre való bátrabb beosztásában. A lányokat néha úgy osztják be tisztségekbe, mintha valami szívességet tennének velük. Néhol úgy tekintik ezt, mint valami ideiglenes intézkedést, amelyet a háború idézett elő. Ez helytelen. Aktivabban kell a lányokat előtérbe helyezni a munkában — a tartományi, városi bizottságokban — fokozni kell szerepüket a komszomol szervezetek vezetésében.

A szervezeti tevékenység és így a komszomoli nevelőmunka megszilárdításának előfeltétele a vezető káderek ideo-politikai és kulturális színvonalának emelése. Azoknak, akik mások nevelésével foglalkoznak, maguknak is művelt kultúrebereknek kell lenniük.

A komszomol kádereinek saját személyes viselkedésükkel kell megmutatniuk, hogy a Komszomolban nagy súlyt fektetnek a művelésre, hogy a komszomol nagyra becsüli a politikailag érett, művelt kultúrebereket.

A Lenini Kommunista Ifjúsági Szövetség központi bizottságának XII. plénuma elhatározta, hogy a komszomoltagok részére bevezeti a VLKSzM-tagsági jelvényt. A jelvénynek az ifjúkommunista magas erkölcsi tulajdonságainak a szimbólumává kell válnia. A komszomol-tagnak dolgoznia, tanulnia kell és úgy kell viselkednie, hogy méltó legyen a Lenini Kommunista Ifjúsági Szövetség jelvényének viselésére.

A plénum ugyancsak elhatározta, hogy a Komszomol kerületi és városi szervezeteiben bevezetik a vörös zászlót. Ennek a zászlónak a komszomoli becsület és a Komszomol-egység, valamint szervezethez és szimbólumának kell lennie. A zászló kell, hogy emlékeztesse a VLKSzM minden tagját azon szent kötelességére, hogy áldozatkészen szolgálja szocialista hazáját, hogy önfeláldozóan

dolgozzon és tudást nyerjen, hogy az egész ifjúság példaképe legyen, hogy farradhatatlanul nevelje őt a hazaszeretet, Lenin, a Bolsevik Párt és Sztalin elvtárs hagyatékához való hűség szellemében.

A plénum elhatározta, hogy bevezetik azoknak a kezdő komiszomol-szervezeteknek és ifjúkommunistáknak a megdicséresét, akik a munka, a tanulás frontján és a felelősségteljes komiszomol feladatok elvégzésében kitűntek. Bevezetik a szövetségi köztársaságok tartományi és területi bizottságainak és a Komiszomol központi bizottságának jutalomkönyveit és okleveleit.

A komiszomol szervezetek büszkéké lesznek ezekre a jutalmakra, amelyek: niabb, még tevékenyebb és még eredményesebb munkára hívják fel az ifjúságot a haza dicsőségére.

Sok könyvet írtak már a kommunista nevelés céljairól és a Bolsevik párt által követelt ember eszményeiről. A mi nemzedékünk részére ez az ember már a közeljövő embere: közöttünk él, harcol a fronton és dolgozik a hátszágban. A Berlin elleni támadás útjai, a szénbányákban és a tudományos intézmények laboratóriumában találkozunk vele. Ez az ember életszemlélettel rendelkezik, forrón szereti a hazáját, a pártot és tudja, hogy ezeknek a magas eszméknek a szellemében nevelik fel fiait, lányait és az egész nemzedéket.

Mint a hadparancs hangzik el Maslovszki szovjet tiszt levele azokhoz, akik az ifjúság nevelésével foglalkoznak. Maslovszki a német fasiszta hódítók elleni háborúban esett el és 1944 január 10-én levelet intézett fiához és feleségéhez. A levél így kezdődik:

»Utolsó írott szavaim és hagyaték fiamnak.

... És így, kedves fiam, mi már többet nem látjuk egymást. Egy órával ezelőtt feladatot kaptam hadosztályparancsnokomtól, s ennek végrehajtása után nem leszek tovább életben. De te, kedves kislíam, ne ijedj meg emiatt és ne szomorkodjál. Légy büszke, mint amilyen büszkeséggel indult el apád a halálba; nem bíznak meg akárkit azzal, hogy megkalljon a hazáért, a szeretett Sztalinért! Elküvetek mindent, hogy elküldjék neked ezt a levelet, de te legyél óvatos és ne ijeszd meg nagyanyádat.

Lenin álcso városát: — a forradalom bölcsőjét — veszély fenyegeti. Feladatom végrehajtásától függ további sorsa. Ezért utolsó lehetetemig, utolsó csepp véremig végrehajtom a feladatot. Nem akartam visszautasítani az ilyen feladatot, hanem ellenkezőleg, alig várom, hogy hozzáfogjak a feladat végrehajtásához. A gépkocsira várakozva válogatok lázas gondolataim között, villámgyorsan teszem fel a kérdéseket önmagamnak és azonnal válaszolok rájuk. Az első kérdés ez lesz: milyen erők segítékeznak nekem ennek a hőstettnek a végrehajtásában? — A katonai fegyelem és a pártengedelmesség. Helyesen mondják: a fegyelemtől a hőstettig csak egy lépés. Ezt fiam egyszer s mindenkorra jól jegyezd meg. Amíg az idő engedi, leveszem bluzomról a küntetésekét és gárdista szokás szerint megcsókolom azokat. Minderről részletesen mesélek neked: szeretném ha tudnád, hogy ki volt az apád, hogyan és miért adta oda az életét. Ha megnősz és érett leszel, értékelni tudod a hazát. Szép, nagyon szép dolog értékelni a hazát!

Nekem fiam van. Az én életem folytatódik, íme ezért könnyű meghalnom. Tudom, hogy ott a messzi hátszágban, él és növekedik lelke, szívem és érzéseim örököse. Én meghalok és látom az életem folytatását. Fiam, minden leveledben kértél és vártál az én hazatérésemet az arcvonatról. Nem akarlak félrevezetni: ne várjál többet és ne búsulj, te nem vagy egyedül, veled van Sztalin, mert amíg én csak a te apád voltam és maradok, addig őt egész népünk atyjának ismerik el. A sors úgy akarta, hogy keveset éljünk együtt fiam, de tőled távol is

szerettelek és csak teérted életem. Ime most is arra gondolok, hogy én meghalok, de a szívem tovább él teérted; még a halál sem fog kiszakítani téged a szívemből, annyira szeretlek.

Ebben a búcsúlevélben kérem a parancsnokságot és őszintén kérem a nép vezérét, Sztalin elvtársat, hogy az én igaz becsületes és hűséges halálomért Szuворovhoz méltó hadvezért neveljen a fiamból. Vegye fel a Szuворovról elnevezett katonai iskola növendékei közé, lehetőség szerint a leningrádi tartományban — hogy el tudjon látogatni a podgorai területbe, a szokoli falusi szovjetbe, mert a Hlebojedovo nevű helységben végzi be apja nemes életútját. Amikor elkezdődik a békés élet és amikor megújítják a kolhozokat, fiam lesz Hlebojedovo falu kolhozának első főnöke. Isten veled fiam, Isten veled kedves feleségem!

Polja! Jura! Feleségem, fiam! Ti vagytok az én örömöm, a vérem, az életem! Szeretlek, szeretlek benneteket utolsó csepp véremig! Szeretem Sztalint, a hazámat!

Teljesítsétek hagyatékomat.

Csókol benneteket és őszintén szeret — Gavriló.»

Mi lehet nemesebb a feladattól — segíteni a fiatal nemzedéknek, hogy méltó legyen az ilyen apákhoz és anyákhoz? Többmillió komszomol szervezetünknek erre kell szentelnie minden tevékenységét.

♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

LÁZADÁS GÓSEN BEN

Irta: Braun István

Cippóra pontosan tudja, most a harmadik holdváltozás, hogy ura annyira más lett, mint azelőtt volt. Akkor, szóval három hónapja lehet, azzal indult útnak juhaival, hogy egész Hórebig hajtja a nyáját, mert ott édesebb, a fű. És, mióta hazajött, egész megváltozott. Hiszen azelőtt is sokszor volt furcsa Ámrám fia, most azonban mintha mindig csak titkos gondolatokkal lenne elfoglalva öreg korára. Aztán, talán éppen azóta hoz Áron is különös idegeneket a házhoz. Hárman behúzódnak egy sarokba és suttognak hajnalig.

Alkonyodott.

Az ablakon keresztül látja sógorát sietni a ház felé, mellette sovány, de szélesvállú, kopott köntösű ember.

Belépnek a házba. Áron épp, hogy üdvözlí sógornőjét és az idegenrel eltűnnek a függöny mögött.

Most tennie kell valamit. Előveszi rokkáját és oda ül a függöny mellé, szorosan a választófal közelébe. Hallania kell végre, hogy mi történik a másik szobában! Mi az, ami úgy megszállja az ő urát most már majdnem századik napja.

Áron hangját hallja.

— Ez Pallu, aki híreket hoz.

— Sikerült? — Mózesnek lassú, rövid a szava.

— Nem.

Persze. Az idegen Egyiptomból jött, amit látnia kellett volna mingyárt a sarúim. És ruhájáról azt is látnia kellett volna, hogy rabszolga.

— Izeneteket megkaptuk, — hallja az idegen hangját. — Mindent kiterveztünk és mindenkinek ki volt osztva a szerepe. Mikor a járőr megjelent, egyszerre kellett volna rájuk rohanni, de az emberek egy része megkésett és így minden tönkre ment.

- Elfogtak valakit?
- Hatot... Kerékbe törték őket.
- Szóval egyáltalán nincs fegyveretek?

Csend.

Cippórának elakad a szíve verése. Mindennel tisztában van. A Hórebi legeltetésnek száz napja lesz és épp annyi ideje, hogy azok a különös hírek jönnék Egyiptomból. Előbb, hogy a Pythomot építő rabszolgák fellázadtak és a robotmestereket a tengerbe dobták. Ramszeszben pedig még szörnyűbb volt. Ahogy cipelték a köveket a palota emeletére, néhány százan lehajították a mélységbe terhüket. Akkor bizony sok rabszolga esett áldozatul a robotmesterek mellett. Igen, igen. És az ura akkor egyáltalán nem gerjedt fel emiatt. Áron pedig olyasmit mondott, hogy forradalmasítani kell a rabszolgákat.

Megint Pallu hangja szűrődik át a függönyön:

— Most már jönnöd kell. Ezt nem csak a nép izeni neked, hanem Kehát és Libni is, akik akkor megfenyegettek, hogy elárulnak, mert megölted az őrt... Nem bírják a kínzást. Az asszonyok sarat csinálnak, az emberek követ hordanak. Hanem a Ramszeszi lázadás óta megöltelek vagy ezer rabszolgát, a többire meg azóta kétszeres robotot vetettek ki. A sárhoz nem adnak pelyvát, hanem mindenki maga gyűjti a tarlón, de azért kétszer annyit kell vetni, mint azelőtt. Aki elmarad, azt megkorbácsolják... Tudod, hogy ez mit jelent.

Cippóra visszafojtja lélekzetét. A szobában most nem szól senki, csak ura nehéz lépéseit hallja.

— Áron.

Csend. Áron biztosan feszülten áll és lesi öccse szavait. Ismert kép. Áron olyan édes szavú, mintha népszónok lenne, amit úgy hívnak, hogy próféta, de úgy néz öccsére, mint valami királyra.

— Nem ilyen volt az alkotás. Tudd meg, hogy a világ elején mindenki szántott, vetett és mindenki szabad volt. Aztán jött, hogy az erőszakosok elrabolták a gyengébbektől a földet és azt hazudták, hogy ez jár nekik. És amikor már annyit harácsoltak, hogy nem tudták maguk művelni, akkor kitalálták, hogy vannak népek, akiknek rabszolgának kell lenni. De ez nem igaz. A föld azé, aki dolgozik és nem azé, aki korbácsol és szívja a másik vérért. Ezt én érzem. Azért hát megyünk és te ezt el fogod mondani a népnek. Elmondod ezerszer, ha kell.

Az asszonymak nem is volt ideje félre húzódni. A függöny megmozdult és ura állt előtte. Látszott rajta, tudja, hogy felesége hallgatózott, de nem szólt semmit.

- Veled szeretnék menni, mert tudom, hogy igazad van.
- Nem félsz?
- Nem.
- Azt hiszem jó lesz. Hajnalban indulunk.

Már néhány hete éltek Gósenben, Egyiptomnak azon a részén, ahová a zsidók letelepedtek sokszáz évvel ezelőtt, még szabadon. Azóta más népek is keveredtek a zsidók közé és most már mindegy volt, mert mindenki rabszolga lett Egyiptomban, aki nem onnan származott, vagy idegennek született. Az elmúlt hetek alatt Áron minden nap a néppel dolgozott és vitte, hozta a híreket, de eredmény nélkül.

— Nem az a bűj, hogy testben rabszolgák, — mondja Mózes bátyjának, — hanem lélekben azok.

Éccakánként odalopakodik néhány ember Libni házába, ahol laknak, de nem tudnak határozni. Kevesen vannak és Áron már egész kedvetlen. Mózes másképp gondolkozik:

— Nem a szám a fontos, — mondja. — Nem kell, hogy sokan legyenek, de aki mellettünk van, az meg is tudja halni a szabadságért. Te csak dolgozz és tanítsd a népet, hogy higgyen és bízzon. A többit elintézzük.

Az első összeütközés váratlanul jött. Az egyik sarcoltatónak eszébe jutott megszámlálni a téglatermelést és a fele se volt az előírtnak. A felügyelők kapitánya tisztán látta, hogy ez nem véletlen, hanem tervszerű bitortlás. Még akkor este felsorakoztatta a rabszolgákat nagy négyszögben, aztán az egész tömeget körülfogták a korbácsos örök, meg katonák:

— Ki itt a lázadó? — kérdezte.

Ijedt moraj fut végig a tömegben. Áron ott áll a sokaságban és látja, érzi a félelmet az emberek szemében. Tudja azt is, hogy ez nem csak itt van így, hanem az egész országban. És ezzel a gyáva, öntudatlan, bátortalan csöcselékkal akar öccse fellázadni az elnyomók ellen. Ezt az ijedt tömeget akarja nekivezetni egy hadseregnek és új hazának.

Hallja a korbácsok csattanását és a jajveszékeltést. Hallja kiabálni testvéröccse nevét, amint azt a leggyávábbak elkezdték, aztán átvette az egész tömeg:

— Amráam fia, Mózes. Amráam fia, Mózes.

A rabszolgafelügyelőknek ott a helyszínen levágják a fejét, mert tudtak a csalásról. A kapitány aztán kimondja, hogy még egy lázadás esetén minden tizediknek a fejét véteti.

Mire Áron hazaér, csak Cippóra van a házbán.

— Öcséd a hegyekre ment, — mondja az asszony. — Keresték. Pallu is vele van, hogy elkísérje, de vissza jön. Azért még sokan mentek vele és Pallu mondja, hogy az éjjel is szöknek.

— Menjek utána? — kérdi Áron inkább önmagától.

— Nem, — feleli az asszony. Öcséd izeni, hogy eredj a Fáraóhoz és követeld tőle, hogy bocsássa szabadon a rabszolgákat.

Áron elsápad.

— Pallu is veled megy és fegyver lesz nála, hát nem lehet semmi bajod.

Áron este akar beszélni a királlyal. Csak ketten vannak. Ő és Pallu. Ő köpenyben van, mint a szabadok és Pallu vállán is hatalmas gyolcsfőg.

— Szóval Amráam fia küldött benneteket, — mondja a király.

— Az, — feleli Áron. — Semmi izgalom nem érződik hangján.

— És kicsoda Amram fia?

— Mózes a testvérünk és a vezérünk. Engedd szabadon a rabszolgákat és békeség lesz a földeden.

— Hol van ő most?

— Itt van mellettem, király, és ott van minden rabszolga mellett.

— Nem látom.

— Látod már hetek óta, meg már hónapok óta, amióta megmozdult egész Gósen. Ő azt mondja, hogy minden ember szabad és, neked nincs jogod rabszolgákat tartani, azért kell őket engedned. Ők mivelik a földet, hát az övék. Emberek ők, hát joguk van úgy élni, ahogy akar-
nak parancs nélkül.

A Fárao mosolyog.

— Téged Áronnak hívnak-e? Azt mondd, hogy háború lesz köztem és a rabszolgák közt?

Áronnak gyorsabban ver a szíve.

Pallu összébb szorítja a gyolcsot a mellén.

— Ezt mondom, mint a rabszolgák követe.

— De én téged megölelhetlek.

— Nem ölelhetsz meg, mert követ vagyok. Hozom és viszem az üzenetet.

— Nincs mit üzennem a rabszolgáknak, — kiabál a király. — Nincs mit izennem. Hol vannak a harcosok? Hol vannak a fegyvereitek? Még az éjjel ezer tuszt hozatok ide Gósenből és ha valamit meghallok, a fejüket veszem.

A tisztek akik ott állnak a király mögött, előugranak és felemelik kardjukat a két kiküldöttre.

Áron lecsukja a szemét és nem törődik szemmivel. De Pallu nyugodt. Ledobja válláról a gyolcsot és ott áll alsó ruhában a tisztek között. Testéről gyorsan csavarodik le egy hatalmas kigyó és sziszegve nyújtogatja nyelvét... A meglepetés csak pár pillanatig tart, de ez alatt Pallu megfogja társa kezét és kivezeti a teremből, aztán eltűnnek a sötétben.

A város szélén ketten várják őket. Áron röviden, gyorsan adja utasításait: Menjenek azonnal vissza Gósenbe és mondják el, hogy a király túszoikat szed. Aki élni akar és harcolni, az menjen a hegyek közé. Aztán Palluval együtt ő is nekivág az éjszakának.

Ez már egy egész kis hadsereg volt. Férfiak, asszonyok, gyerekek. Furcsa, hadsereg, de elszántak és rendületlenül hisznek Ámrám fiában és a győzelemben. Minden tizediknek van tán csak valami fegyvere, a többinél csak sárlót, vagy kést találni.

— Sur pusztáján túl, Ethám másik felén van szabad legelő és jó föld.

— Így mondja Áron. — Az a mienk lesz, az egész népé. És mindenkinék meg lesz a maga parcellája, ahol dolgozik a családjával. Rabszolgák pedig nincsennek. Ha harcban foglyokat ejtünk, azok is szabadokká válnak minden hetedik évben, ha már olyanok lesznek, mint mi vagyunk.

Aztán nemsokára Mózes jön és beszélni akar a csapathoz. Szavai rövidnek és határozottak. Szürke szeme keményen néz, mint az acél.

— Száz a fiatalok közül balra lép.

Megtörtént.

— Most még száz önként jelentkező lép jobbra.

Ez is megtörtént.

— Ti, — mondja az elsőeknek, — szétszéledtek, összeszedtek minden férget, békát, gyíkot, kigyót, csigát és holnap este ilyenkor itt lesztek. — Ti pedig, — fordul most a második századhoz, — holnap este itt átvesszitek ezektől a zsákmányt és huszonötösével leszöktök Egyiptomba. A parancsnokok Khecron, Czohár, Kehát és Merári. Khecron megy keletnek, Kehát nyugatnak, Chohár délnek, Merári marad északra. A férgeket gyékényben viszi mindenki. Egyiptom minden házában nyüzsögjenek a csúszómászók... Akit elfognak, az tudja, hogy meghal. De ha meg kell halnia, akkor se nyitja ki a száját, mert elpusztul az egész nép. Munka után egyenként itt gyülekező.

A kövek szinte forrnak. A rabszolgasereg fáradtan vonszolja még magát a hőségben, tégláját pedig tizszer is elejti. Hangos csattanással hasítja a bőrt a korbács és a felügyelők hangja korán reggel frissen szórja a durvaságot. Ebéd felé a munka még vontatottabb, a forróság szinte kibírhatatlan. Aki már elvesztette az életkedvét, elbújik valami fal mögé hűsölni, pedig tudja, hogy rátalálnak és halálra korbácsolják. — A nap azonban égeti az agyvelőt és nem mindenki kíván élni.

Kocsin érkeznek a katonák. Csak akkor veszik észre őket, mikor már körülzárták a tábort... Senki se érti mi történt. Sorakozó. Csak szófoszlányokat hallani és látni, amint kiráncigálnak egy-egy embert a sorból és a katonák korbáccsal esnek neki.

Lázadás.... Kigyók.... Férges.... Békák.... Lázadás.. ..Ki-végzés....

Csak késő este, amikor szóltanul vonul az egész sereg Gósenbe, csak otthon hallják az öregektől és kisgyerekektől, hogy hajnalban rablók támadtak Egyiptomra és férgeket szórtak minden házba. Undok békákat és gyikokat, amelyek nyüzsögnek az udvarokon, a szobákban, belemásznak ágyba, ételbe, vízbe és mindenki azt mondja, hogy ezt Mózes tette.

Gósen terén, — ezt már halkabban mondják, — papirusz volt kiszőgezve pirkadáskor és az volt rajta, hogy »Vesszenek a rabszolgatartók«

Senki se hunyja le a szemét Gósenben. Olyan a város, mint a méhkas. És az uccákon hármás őrző jár cirkál.

Aztán napok mulnak és nem történik semmi. Már kezd visszatérni a mindennapi élet. Akkor érkezik az újabb hír. Egyiptomban nincs ivóvíz. Minden kút tele van vérrrel és a folyókban döglött állatok ezrei úsznak. Dögvész pusztít és minden állat elhull. Még az éccaka feliratok jelentek meg a falakon: »Szabadság, Szabadság, Szabadság.« »Halál a fáraóra és csatlósaira.« Ijedten vakarják le a falról az emberek a rajzokat, mielőtt felelniök kellene miatta. De azért a város, mintha ütemesebben lélekezne. A munkán kis csoportok suttognak és csak akkor rebbennek szét, amikor közeledik valamelyik felügyelő. És a felügyelők se használják olyan sűrűn a korbácsot.

Pallu hol az épületeknél dolgozik, hol a mezőkön. Figyel, beszél, biztat. Pár szóban suttogja a fülekbe, hogy a hegyek közt türelmetlenül várnak a rohamra a megszökött rabszolgák. Ugy elsöprik ezt a korhadrt rabszolgatartó rendszert mint a vihar a felevelet. Ha egyszer megindulnak, nem lehet őket megállítani. — Látja és érzi, hogy a szemekben valami megcsillan, szavai nyomán élet költözik a halott lelkekbe és már biztosan tudja, hogy amit mond, annak igaznak kell lennie.

A hegyek között izzó a feszültség. Nem tarthat soká a várakozás. A király fel fogja fedezni rejtekhelyüket, bár elég sűrűn váltogatják és ha körülveszi őket ezredeivel, fegyver nélkül kevés a kilátás.

Mindenki azt beszéli, hogy Cipporát várják, aki néhány nappal ezelőtt eltűnt. Biztosan arra várnak, míg megkerül, pedig tán vissza is ment a határon tulra.

— Mire várunk? — kérdi Áron is majdnem minden éccaka.

— Türelem, — feleli Mózes. Ő nyugodt.

— Ámrám másik fia elvesztette bátorságát?

— Nem. Nem vagyok gyáva, csak vigyáznunk kell minden emberünkre, mielőtt ütünk.

Az ör szakítja félbe a két testvér beszélgetését. Cippóráat vezeti. Mikor egyedül marad feleségével, megcsókolja:

— Elintéztéd?

— El. — Hátra dugta kezét, de a férfi látja, hogy be van kötve.

— Megfertőztéd?

— Eltört egy korcsócska és megfertőzte, de már múlik.

— Jó amíg meg nem gyógyulsz, kerüld a többit.

Az asszony bólint és kicsit elhúzódik az urától. Mintha féltene.

Fáradthatatlanul járta az elmúlt napokban az írástudók és hivatalnokok házeit, ahol rabszolgánok robotoltak. És mindenütt hagyott abból a korcsócskából, melyben az a különös folyadék volt, ami holnap pusztítani fog kiméretlenül Egyiptom urai között.

Pallu lihegve ér a főhadiszállásra. Megelégedett és kipirult a megerőltetéstől.

— A szerencse velünk van — mondja Mózesnek, — miközben nagyot húz a vizes edényből. — Mindenkit a földekre vezényeltek. Árkot ásnak, vizet csapolnak és tüzeket raknak, mert sáskajárás közeledik. — Mosolyog. — Minden rendben lesz. A szerszámok eltörnek sorra és a tűz nem tud fellángolni, mert vizes a fa.

Mózes bólint. Bátyját hivatja.

— Még egyszer feiratokat kell rajzolni. Bosszút állunk azért a parancsért, amit a király Sifrának és Puának adott és annyi csecsemőt megöletett. Szemet szemért, fogat fogért. Mi a gyerekeket nem bántjuk, de meg fog halni emlékeztetőül minden legénnyé serdült elsőszülött Egyiptomi a hónap tizedik napján.

Még töpreng egy darabig, aztán felkeresi kapitányait.

— A hónap kilencedik éjszakáján indulunk. Embereitek tizenkint húzódnak le éccaka a városig és a legbátrabb tiz megöli a király fiát. A csapatok fele tisztogat az országban, másik fele velem jön Gósenbe és ott sorakozik fel a város körül Merári parancsnoksága alatt. Én vezetem a népet a tenger felé, Merári pedig tartja a hátvédet, míg a többi is oda nem ér. A harcot nem szabad feladni.

Végül Palluval is beszél.

— Elmesz Gósenbe és veled megy Cippóra is. Mindenki legyen készen, de senki ne tudja, mikor szabadul. Velünk jöhet minden rabszolga, akár melyik néphez tartozik, mert minden rabszolga egyformán kell, hogy gyűljön elnyomóját.

Eleinte, mintha varázslat szállta volna meg Egyiptomot. A katonák átadták fegyvereiket a lázadóknak. Az írástudók ijedten vetették magukat térdre a rongyos tizedek előtt és a hivatalnokok egész háznépükkel hason csúsztak a megtépett koldusok lábánál. A lázadók pedig megrészegedtek a sikertől. Az eleinte bizonytalan tapogatózás mindig szilárdabb alakot ölt és a vér szaga fejébe száll a lázadóknak, mint a legtüzesebb bor. Alig lehet köztük valami fegyelmet tartani.

Merári néhány óra alatt állig felfegyverezte seregét és várta a támadókat Gósen falainál, de nem történt semmi. Ez alatt Mózes a főtéren összegyűjtötte a népet. Már megindult a karaván, mikor Khecon

és a többiek megérkeztek csapataikkal Merári erősítésére és lázban égett az egész hadsereg.

Hajnakra mindenki elhagyta a várost, mikor feltűntek az egyiptomi ezredek. Hirtelen beborult. Sötét, áthatatlan felhők rohantak az égen és szél kerekedett. Ahogy közeledett az egyiptomi sereg, úgy nőtt a vihar, száguldtak a felhők és mindig erősebben, hidegebben csapkodta a szél az arcokat. A vihar nőtt, nőtt, egész hihetetlenül. Megtörtént az első összecsapás. Mell, mell ellen és az egyiptomiak meghátráltak.... Még erősebb szél, most már egész orkán. Gósen házainak teteje repül a levegőben, mint a toll. Fák, amiket ember alig ölelhet át, gyökereikkel égnék merednek.... A karaván megy előre.

Merári látja az Egyiptomiak sorakozását. Végeláthatatlan tömeg. Szíve kemény, mint a kő. Hová megy Mózes a tenger felé? Hová viszi ezeket a szerencsétleneket? Miért nem kerül ki a partról? Lehetetlen legyőznie ezt a sereget és akkor a tenger szélén rekedt népet lemészárolják.... Sebtében futárt küld Mózes után.... Már újabb roham és a vihar kibírhatatlan.

Talán a tizedik támadás? A védők csapata meginog. A karaván nem látszik a sötétségben.... Szörnyű a nyomás, a vérengzés. De a védők még állják. Hullanak, hullanak, de nem mozdulnak. Merári nem enged.... Aztán nincs mentség. Csoportosít. Egy részt küzd a keskeny útsávon, más rész visszavonul és felkészül a harcra, hogy átvegye a rohamot.... Igen, Így, lépésről, lépésre hátrál. Lassan, elöugrik, meg újra hátrál, míg eléri az első tartalékot, amelyik átveszi a küzdelmet.

Vér, mindenütt vér és ordítózás. A védők szinte elvesztik eszüket és foggal harapják az ellenség torkát. De a visszavonulás tart és nem lehet megállítani. A vihar oldalba kapja az ellenséget. Ujra látni a karavánt. Merári elbámul. Alig hisz szemének. A szörnyű vihar segít az apálynak és oldalra nyomja a hatalmas vizet, amelyből kiemelkedik a zátonyok sorozata. És ezeken a zátonyokon haladnak a menekülők ütemes gyors léptekkel, térdig vízben, de mindig előre.... Dermedten áll és bámul és borzongás fut végig rajta.

Megint visszavonulás. A karaván átért a tulsó partra és most az ő utolsó tartaléka a tengerig húzódott vissza.... A küzdelem nem enyhül. Rövid szünet, épp egy lélekzetnyi, aztán újabb roham.... Az égen megjelenik az első csillag.... A vihar kihagy.... Azért a szél még dühöng, de mindig enged erejéből.... Hátrálni, hátrálni.... Már a zátonyon van a sereg.... A szél elül. A zátony közepén áll megfogyott, néhány száz emberből álló seregével és szorosan hozzácsatlakozva az egyiptomiak tömege.... Aztán megmozdul a tenger.... A dagály. A küzdők ott állnak a zátonysoron és patakszik a vér. Egy pillanat és hatalmas hullám lepi el a küzdőket. S ebben a pillanatban minden eltűnik, ami ott volt a zátonyon. Eltűnik a lázadó és elnyomó.

A tulsó parton pedig egy újjászületett nép halad a felkelő nap felé.

A DUNAI NÉPEK EGYÜTTMŰKÖDÉSE

Irta: Fogarasi Béla

(A magyarországi »Társadalmi Szemlé«-ből
vettük át ezt a tanulmányt)

Napjainkban sokat beszélnek a dunai népek együttműködéséről, a jószomszédi viszony kiépítéséről, a dunai népek barátságáról. Önmagában véve ez öröndetes tény és mindenestre nagy haladás az elmúlt 25 évhez képest, amikor a féktelen sovinizmus szelleme uralkodott közéletünkben. Azonban nézzük a dolgokat realisztikusan. A dunai népek együttműködésének kérdését nem lehet egyszerűen udvariassági nyilatkozatokkal megoldani. Mi több: 25 év, sőt egy évszázad mulasztásait, hibáit nem lehet máról holnapra behozni.

Feladatunk abban áll, hogy alapot, bázist teremtsünk a dunai népek együttműködésére. Nem akarunk homokra, ingoványos talajra kártyavárakat építeni. Mint minden téren, úgy ezen a téren is reális talajra és reális módszerekkel akarunk építeni.

Ehhez legelőször is az szükséges, hogy történeti és gazdasági alapon és ne érzelmi alapon vizsgáljuk meg a dunai kérdést és magyar vonatkozásait. Át kell gondolnunk a második világháború tanulságait. Le kell vonnunk a háború befejezése után kialakult helyzetből a következményeket. Más szóval a következő kérdésekkel kell foglalkoznunk:

1. A német imperializmus és a dunai népek viszonya a múltban és jövőben.
2. A dunai népek gazdasági együttműködésének feltételei és lehetőségei.
3. A politikai együttműködés kérdései, a dunai népek állami formája és a nemzetiségi kérdés.

1.

A dunai népek — tág fogalom. Szó szerint még a németek is hozzátartoznak, mert hiszen a Duna a Fekete-erdőben ered. És az egyszerű sváb paraszt, aki azt hitte, hogy ha a Duna forrását tenyerével begyömöszöli, akkor a Duna folvását megakaszthatja, bizonyos értelemben történeti szimbólumnak tekinthető. A németek mindig azt hitték, hogy az ő előjoguk a Duna és a Dunavölgye felett rendelkezni.

Mi a németeket nem soroljuk a dunai népek közé és ez alatt a kifejezés alatt elsősorban a magyar, a román, a délszláv és a bolgár népet értjük.

Két hódító hatalom fenyegette és akadályozta a dunai népek szabad fejlődését, önállóságát és függetlenségét a történelem folyamán. Az egyik Németország volt, a másik Törökország.

Németország hódító törekvései egyformán fenyegették úgy a szláv népeket, mint a magyar nép szabad fejlődését. A történelem egyik nagy tragédiája éppen abban állott, hogy a magyar és a szláv népek nem ismerték fel a közöttük fennálló történeti érdekközösséget a német hódítók nyomó törekvéseivel szemben.

Az utolsó 75 évben a német imperializmus kialakulásától kezdve Németország a dunavölgyi népek leigázására irányuló törekvése egyre nagyobb arányokban bontakozik ki — mint Németország világhegemóniára irányuló törekvésének egyik döntő fontosságú láncszeme.

A német politika Magyarországnak ebben a koncepcióban kezdettől fogva a csatlós, a vazallus szerepét szánta.

Billow, Németország kancellárja, Bismarck egykori híve és tanítványa, emlékirataiban a következőket írja: »1884. év nyarán Bismarck herceg a térképen Magyarországra mutatva a következő megjegyzést tette: »Itt a Duna és a Kárpátok között ülnék a magyarok. Számunkra ez ugyanaz, mintha a németek ülnének ott, mert az ő sorsuk szorosan össze van fűzve a miünkkel. A

magyarok velünk együtt tartják magukat és velünk buknak el. Ez lényegében megkülönbözteti őket a szlávoktól és románoktól. Magyarország számunkra a legfontosabb tényező az egész Balkánon, amely, mint ismeretes, mindjárt a bécsi Landstrasse mögött kezdődik.» Bismarck szavaiban kifejezésre jut a német imperializmus politikájának alapfölképe: a dunai népek között egyenlenséget szítani, nevezetesen a magyar nép, a szláv népek és a román nép közé éket verni, a magyar népet a többi dunai nép ellen felhasználni és végül valamennyit elnyomni és leigázni.

A magyar uralkodó osztályok 1867 után teljesen magukévá tették ezt a bismarcki álláspontot s a nemzetközi politika terén a német imperializmus esatíusaivá váltak.

Bismarcktól tovább vezet az út a »Mitteleuropa«, a »Berlin—Bagdad«, a »Kelet felé« (»Drang nach Osten«) imperialista politikájához, amely magában foglalja a dunai népeknek függőségét Németországtól. Ez a függőség nemcsak gazdasági, hanem politikai és katonai is volt, amint ezt az első világháború Magyarországra és Bulgáriára vonatkozólag élesen demonstrálja.

Az első világháborútól a második világháborúig vezető út nem egyéb, mint a német imperializmus elnyomó és hódító törekvéseinek új formák között való megvalósítása.

De a történeti igazság megköveteli annak a megállapítását is, hogy nem egyedül Németország akart a Dunamedencében uralkodó befolyást gyakorolni. Az első és a második világháború közötti időszak a dunai népek történetének egyik legszerencsétlenebb, letragikusabb korszaka. A dunai népek sorsa fűződött nem a népek maguk, hanem idegen imperialista hatalmak döntötték. Abban, hogy a népek nem szabadulhattak fel, nem léphettek mindjárt az első világháború után a demokratikus fejlődés szabad útjára, nagy szerepe volt a győztes hatalmak, nevezetesen az akkori entente-imperializmus politikájának. E politika egyik célja abban állott, hogy Németország ellen, a német imperializmus rításhűtésének megakadályozása céljából összekovácsolja a dunai népeket. De ugyanakkor ennek a politikának a másik célja és tulajdonképeni tengelye a *Szovjetunió elleni barriere* felállítása volt. A szovjetellenes politikának pedig *reakciós, antidemokratikus belpolitikai rezsimekre* volt szüksége. Meg kell állapítani a történelmi tény: Churchill és más entente-politikusok hosszú éveken át folytatott szovjetellenes imperialista politikája nagymértékben elősegítette a fasiszmus kialakulását a dunai országokban. 1933 óta az egész dunai fronton rohamosan előrenyomul a német fasiszta imperializmus. Erőtlennek mutatkoznak a kísérletek, melyeket Anglia és Franciaország tesznek a német előnyomulás megakadályozására. A dunai államok rendkívül labilis belső helyzete, a belpolitikai reakció uralma ezeket az államokat képtelenné tette arra, hogy szembe szálljanak a német imperializmus döntő előretörésével a Dunavölgyében. Magyarország, Románia, Jugoszlávia, Bulgária reakciós és fasiszta urai a német elnyomók cinkosai és eszközei voltak. Ismeretes a hitleri program. »Németország lesz Európa centruma s ekörül egy kelet-európai konföderáció, Lengyelország, Balti államok, Magyarország. *Segédnépek szövetsége hadsereg nélkül, saját gazdaság nélkül.* Nem is gondolok egy pillanatra sem arra, hogy bármelyik országnak engedményeket tegyek emberiességi alapon. Pld. Magyarországnak régi határai visszaállítására. Nem fogok különbséget tenni barátság és ellenség között. A kis nemzetek kora lejárt.» (Rauschning: »Hitler bizalmasa voltam«.)

»A római kor végén az egész terület az Ural-, a Fekete-tenger, a Duna és a Rájna között a németek birtokában volt. A népvándorlás idején a német öltetér egész Európát magában foglalta. A germánok voltak azok, akik Európát először egy egységgé foglalták össze.

Európa mint kulturális és szellemi egység a germánok alapítása.»

»A német kultúrbefolyás kiterjed mindazon területekre, amelyek évszáza-

dokon át Németország hűbéresei voltak vagy az osztrák soknépű államhoz tartoztak.» (u. o.)

A német fasizmus minden eszközzel, vérrel és vassal meg akarta semmisíteni a dunai népek nemzeti függetlenségét és állami önállóságát. Hitler realizálni akarta a dunai területnek azt a teljes germanizálását, amelyről a nagy-német történetírók, a nacionalista német költők évszázadokon át álmodoztak. Ez ma nem hipotézis, nem feltevés, hanem kétséghívhatatlan történeti tény.

A második világháború eredménye, a német fasizmus megsemmisülése, a dunai népek számára felbecsülhetetlen jelentőségű történelmi fordulatot jelentett, Nemcsak annyit jelent ez, hogy a dunai népek számára megszűnt a megsemmisítés veszélye, hanem még sokkal többet. Megteremtődtek egy új fejlődésnek a lehetőségei, amely nem olyan lesz, mint az első világháború utáni fejlődés. Akkor a háború befejezése nem hozta magával a népek békéjét, a dunai népek együttműködését, a gazdasági fellendülést, hanem súlyos nemzetiségi ellentétekhez, krónikus agrárkrízishez, a dunamenti országok reakciós belpolitikai fejlődéséhez, a fasizmushoz és egy új világháborúhoz vezetett. A második világháború befejezése a német imperializmusnak vereségéhez, a német fasizmusnak és a csatósállamok fasizmusának megsemmisítéséhez vezetett. A belpolitikai fejlődés ma nem a Horthy-kurzus, nem kibékekevesebbé kenderőztetett katonai és diktatúrának a jegyében, hanem az új, népi demokráciák megvalósulásának a jegyében áll. Döntő szerepe van ebben annak a ténynek, hogy a dunai államok felszabadulásukat a Szovjetunióknak köszönhetik.

2.

A Magyarország, Románia, Jugoszlávia és Bulgária gazdasági struktúrája között fennálló különbségek és egyenlőtlenségek nem változtak azon az *alapról, hogy a dunai népek gazdasági fejlődésükben valamenynyien elmaradtak.* Ez az, ami helyzetüket ma is alapvetően meghatározza. Ebből következik a dunai népek közös feladata, közös erővel megszerezni gazdasági haladás összes feltételeit. A gazdasági elmaradottság megnyilvánulzik a termelőerők kifejlődésének erősen gátolt, akadályozott jellegében, valamint a széles néptömegek rendkívül alacsony életszínvonalában, amelynek főoka a termelőerők fejletlenségén kívül — és ezzel szoros kölcsönhatásban — a dunai államok elmaradt szociális struktúrája volt.

Mitrany szerint 1938-ban a kelet-európai népek táplálkozási színvonalát, hogy az az egészségügyi kívánalmaknak megfelelően, átlagban 53—210%-kal kellett volna felemelni, Magyarországon 140%-kal. Ehhez a színvonalhoz a hús, tejtermékek, gyümölcs termelését a szóbanforgó országokban 55—70%-kal kellene növelni.

Ennek az alacsony színvonalnak az egyik oka, amelyet Mitrany és munkatársai az ő polgári beállítottságuknak megfelelően különösen és majdnem kizárólag hangsúlyoznak, a dunai államokban a munkaerő alacsony termelékenysége. Ez valóban igen fontos tényező. Délkelet-Európában egy paraszt átlag másfél személy élelmszükségletét tudta kitermelni, a nyugateurópai paraszt négy személy élelmezését. Azonban ez a vizsgálat nem terjed ki ezeknek a tényeknek gyökereire, társadalmi okaira. A termelékenység alacsony fokának okai nem technikai, nem természeti, nem geográfiai jellegűek, — sőt sok tekintetben ezek a geográfiai feltételek nagyon kedvezőek. A szóbanforgó országok elmaradt szociális struktúrájú félféudális országok voltak s az ebből eredő viszonyok akadályozták és következményeikben még ma is akadályozzák a termelékenységnek akadálytalan fejlődését.

A fentnevezett országokban a második fő probléma az országok belső gazdaságában az agrár és ipari termékek értékesítésének viszonya s ugyanez *külkereskedelmi* vonatkozásban.

Egy nagyon elterjedt vélemény szerint, amely magyar közgazdasági iro-

dalmunknak valóságos dogmája volt, — annak, hogy Magyarország és a többi dunai államok kénytelenek voltak Németországhoz csatlakozni, az volt az oka, hogy Németország felvevő piacot nyújtott a magyar, a bolgár, a román, a jugoszláv agrárexport számára és iparcikkeit adott helyébe. Eszerint ezek az államok kényszerültek volna a csatlakozásra. Nem szükséges, hogy e helyen részletesen bíráljuk ezt a felfogást. Ez az érvelés látszólag nagyon szépen hangzik és ezzel látszólag tudományos alapon lehet megindokolni és mentesíteni az uralkodó osztályoknak bűnös politikáját. A valóságban azonban ez a felfogás homokra épült és nem állja meg a kritikát. Annak a ténynek, hogy az uralkodó osztályok agrárexportjuk értékesítésében utálva voltak erre a Németországtól való függőségre, leglényegesebb oka az, hogy nem a belső piac kiterjesztésére dolgoztak, amely a széles néptömegek életszínvonalának felemelését és a nagyarányú fogyasztást lehetővé tette volna, hanem magasabb profit, nagyobb szűfvenctő reményében és kifátásában, a széles néptömegek életszínvonalát lecsökkentve és az éhezési színvonal közelébe vagy arra kényszerítve folytatták külkereskedelmi és egész gazdasági politikájukat.

De bármint is legyen, le kell vonnunk az új világ helyzetnek a következő ményét. Az, ami a múltban sem volt helytálló, még kevésbé lehet érvényes az új világ helyzetre nézve. A dunai népek szempontjából az új helyzetre éppen az jellemző, hogy a Németországgal való kapcsolatnak a háború előtt fennállt formája megszűnt, és többé fel nem újítható. Németország a jövőben nem exportálhat jelentős mértékben iparcikkeit a dunai államok számára és nem tudja felvenni azoknak az agrártermékeit. Az eddigi közlések szerint a szövetségesek abban állapodtak meg, hogy a német acétermelés évente 5,8 millió tonna lesz. Ebből nem jut exportra. És az acél a termelésnek egy döntő kritériuma. A Szovietunió és az Egyesült Államok azon az állásponton vannak, hogy a német nehéz- és gépipart Németország belső szükségleteinek fedezésére alkalmas arányokban lehet csak meghagyni és nem olyan arányokban, hogy Németország ismét Európa gazdaságának valamelyes formában centrumává válhasson. Angol gazdasági köröknek az álláspontja abban áll, hogy Németország iparának továbbra is fedezni kell Európa, nevezetesen Délkelet-Európa ipari szükségleteit és hogy enélkül »káosz« állna elő. Azonban ezeknek a gazdasági köröknek az álláspontja, ami nézetünk szerint, nem helyes. Semmiféle káosz sem fog keletkezni abból, hogy Németország nem fogja többé előzőnleni iparcikkeivel Délkelet-Európát, Délkelet-Európa egyrészt a maga termelésével fedezni tudja és fedezni fogja szükségleteit az ipar terén, másrészt alkalma lesz más államokkal való kapcsolatokkal kielégíteni azokat a szükségleteit, amelyek nemzetgazdasági és nem szűk magánérdekek szempontjából mérvadók. Ezért a dunai államoknak új gazdasági kapcsolatokat kell keresni külkereskedelmi és egyéb államközi gazdasági kapcsolat kiépítésében.

Sokan külföldi kölcsönökben látják az egyedüli csodagyógyszert. És lázas reménységgel mormolják, mint valami üdvöztető formulát, hogy csak egy óriási dollárkölcsön segíthetné ki Magyarországot a mai válságból. Legyen szabad erre a kérdésre itt csak egy megjegyzést tenni. Az idézett angol vizsgálat szerint a külföldi kölcsönöknek felvétele a múltban óriási, súlyos terheket rótt a dunai államokra és közöttük a legsúlyosabb terheket Magyarországra. A kamatteher a dunai államokban igen súlyos volt, magasabb volt, mint más nyugateurópai országokban. A névleges kamat 6—9%-ig terjedt, amely a mellék-költségekkel együtt 8—12%-ra emelkedett. A kamatszorgáltatás terhei 1932-ben az országok kivételnek 22—49%-ig terjedő részét emésztették fel. Magyarország 48%-kal Görögország után a legkedvezőtlenebb helyzetben volt ezek között az államok között. Magyarország eladósodása a legmagasabb volt a nyolc délkelet-európai állam között, 83 dollár fejenként. Mindez természetesen nem azt jelenti, hogy mi ne tartanánk kívánatosnak a külföldi kölcsönöket. Mi üdvözl-

jük a külföldi kölcsönöket, de csak akkor ha azok a nemzetgazdaság érdekeit szolgálják és olyan feltételek között vehetjük fel őket, amelyek az ország állami és gazdasági függetlenségét nem érintik.

3.

Áttérek a *dunai népek és a Szovjetunió* gazdasági kapcsolatainak kérdéseire.

A dunai népek nagy érdeke a Szovjetunióval szoros gazdasági összeköttetésbe lépni.

Az első világháború után az antant egész törekvése arra irányult, hogy a dunai országokat elzárja a Szovjetunióval való kapcsolattól. Az eredmény gazdasági anarchia volt a Dunamedencében.

A Szovjetunióval való szoros együttműködés a reakciós nagytőkének nem tetszik, de sokkal realitásabb, mint más távoli kombinációk és megfelel a dunai országok gazdasági érdekeinek. A Szovjetunió geográfiai közelsége, a Dunahajózás mint fontos közlekedésügyi faktor, a Szovjetunió rendkívül sokoldalú gazdasága a legkedvezőbb feltételeket nyújtja ezeknek a kapcsolatoknak a kiépítésére. A Szovjetunió ipari felszerelést és nyersanyagokat tud nyújtani a dunai államok számára. A Szovjetunió nemcsak nyújtani tud, hanem fel is vesz. A Szovjetunió felvevőképességének határai állandóan kiszélesednek. Ezért a délkelet-európai államok a Szovjetunióban piacot találhatnak agrártermékfeleslegükre, sőt mint Magyarország, számos ipari terméknek elhelyezésére is. A Szovjetunió óriási gazdasági fejlődési perspektívái, melyeket az új ötéves terv eléénk tár, a gazdasági együttműködésnek még egészen új lehetőségeit fogják megteremtteni. A Szovjetunió nem óhajtja ezeknek az országoknak a gazdaságát egyoldalú nyersanyagtermelési irányba terelni, mint Németország. Nincs érdekelve abban, hogy a dunai államok ne legyenek ipari államok is. Ellenkezőleg, a dunai államok gazdasági életképességében van érdekelve, améhez az ipari és mezőgazdasági termelés egyaránt szükséges.

A Szovjetunió alaptörvénye a *tervgazdaság*. A tervgazdaság lehetővé teszi a *válságok kiküszöbölését*, a termelés és fogyasztás harmonikus, folytonos, arányos és fokozódó növekedését, a szocialista akkumulációt. Mindez szilárd alapot teremt más államokkal, többek között a délkelet-európai országokkal való intenzív gazdasági együttműködésre.

A Szovjetunió válságmentes tervgazdálkodási rendszere alapján *tartós és folytonos* kereskedelmi és egyéb kapcsolatot tarthat fenn más országokkal. S ez annál fontosabb a dunai államok szempontjából, mert ezek régi gazdasági struktúrájuk mellett éppen a világ gazdasági válságok behatásainak nem tudnak ellenállni. A világ gazdasági válságok legpusztítóbb következményeit éppen a dunai államokban láttuk.

4.

A következő kérdés: a dunai népek gazdasági kapcsolatai egymás között. Németország annakidején a dunai államokkal külön-külön érintkezett, külön-külön kizsákmányolta, kirabolta Magyarországot, Jugoszláviát, Romániát. Most ezeknek az államoknak döntő érdeke abban áll, hogy egymás közt megtalálják a gazdasági kapcsolatnak új formáit. Ez nemcsak lehetséges, hanem szükséges is, a gazdasági fejlődésnek egyik alapvető kívánalma. De ehhez a mi gazdasági életünkben és a mi ideológiánkban, a magyar gazdaságpolitikai és szellemi ideológiában, egy fordulatra van szükség. Ez a fordulat leszámol a sovinizmusnak és a revizionizmusnak az országunkban ma is még rendkívül erős és rendszeresen terjesztett ideológiájával. E helyen az *ökonómiai sovinizmusról* akarok néhány szót mondani. E felfogás szerint a dunai népek viszonyának alaptörvénye, hogy a vezetés minden körülmények között Magyarországot illeti meg. A legjobb esetben az ismert latin kifejezéssel: *»primus inter pares«* (»első az egyenlők között«) jellemzik ezt a viszonyt. Még a liberálisabb ha-

zai szerzők is így tárgyalták a dunai népek helyzetét és a magyar népek, a magyar államnak a többi dunai államhoz való viszonyát.

Igen jellemző erre az álláspontra a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank háztörténete. A magyar nagytőkének ez az élcsoportha a dunai medence országairól a következőket állapítja meg:

»Ezek az országok primitív nemzeti és társadalmi fokon éltek... Ezek az országok a magyar finántőke segítségével ébredtek politikailag is. A magyar tőke tehát nemcsak gazdasági létformát, hanem politika és nemzeti létformát is adott nekik. Vagy legalábbis nagyon lényeges mértékben járult hozzá a létformák kialakításához.«

Nem gondolják a tisztelt szerzők, hogy az effajta érvelés magyar nemzeti szempontból is káros és helytelen: Nem gondolják, hogy soha nem vezethet komoly barátságához, őszinte együttműködéshez a dunai népek között? Ilyen alapon a német és az osztrák tőke sokkal több joggal hivatkozhatna arra, hogy ő adott gazdasági, politikai és nemzeti létformát Magyarországnak, mert tőket ők is importáltak Magyarországra és hozzá sokkal többet, mint a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank importált Romániába, Jugoszláviába vagy Bulgáriába. A valóság az, hogy a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank és a magyar finántőke általában csupán közvetítői voltak az osztrák-német, vagy az angol és francia finántőkének a Balkánon, felszabadítás helyett függőséget hoztak ezeknek az országoknak és ezért jó közvetítői profitot szeltek be. Jócsik Lajos, aki a Közép-Dunamedence gazdaságáról írt könyvében igen értékes statisztikai anyagot ad, ugyancsak teljesen helytelenül ezt írja: »A magyar vagy közép-dunamedencei finántőke behatol a Balkánra, gazdasági ösztönzésével ő serkenti polgári létformára az itt élő népeket, jobbágyságot szabadít....« Nem a magyar finántőke szabadította fel a jobbágyságot a dunai államokban, hanem maguk a dunai népek és a jobbágyság maradványait a népek szintén nem a finántőke segítségével, hanem a Szovjetunió és a népi demokratikus erők segítségével likvidálták.

Legfőbb ideje, hogy felszámoljunk a tudományosan tarthatatlan és politikailag káros sovinizmus álláspontjával. Ne igyekezzünk a magyar finántőkének olyan érdemeket tulajdonítani, amelyekkel az sohasem rendelkezett. Igyekezzünk inkább megállapítani az új fejlődés tendenciáit és elősegíteni egy olyan gazdasági együttműködésnek a megteremtését, amely a Dunamedence államait valóban összehozza a gazdasági és nemzeti egyenlőség alapján. Mi nem azt mondjuk, hogy Magyarország legyen a »prímus inter pares«, »első az egyenlők között«, vagyis valójában az első a nem egyenlők között, azt sem mondjuk, hogy Jugoszlávia vagy Románia legyen az első. Mi azt mondjuk, hogy a dunai népek jól befogott saját érdekeik alapján, a demokratikus egyenlőség alapján fogjanak össze egy új, életképes, célszerű gazdasági együttműködésnek megteremtésére. Csak így fogjuk leküzdeni azt a mélyszéles bizalmatlanságot, amely ma, a világháború tapasztalatai folytán nem egészen jogtalanul, — fennáll a mi jószándékú nyilatkozatainkkal szemben is, ha a múlt gyökeres likvidálása nélküli úgyszólván a levegőben biztosítjuk a dunai népeket baráti érzéseinkről.

A gazdasági kooperáció feltételei röviden a következők:

a) A földreform végbement mindezekben az államokban. Megsemmisült a nagybirtok, a féfeudális gazdasági struktúra. A nagybirtok volt az imperializmusnak egyik forrása.

b) Az államosítás, amely mindezen országokban folyamatban van és amely bizonyos fokig egy új gazdasági struktúrának a megteremtését fogja lehetővé tenni. Az államosítás lehetővé teszi pl., hogy a külkereskedelmet ne egy szűk, privilégizált gazdasági csoport monopolizálja, hanem hogy a külkereskedelmet a spekulánsok érdekei helyett az ország érdekei határozzák meg.

c) A kötöttgazdálkodás, — amelyet a dunai államokban több-kevesebb gyorsasággal és terjedelemben valósítanak meg, — szintén elő fogja segíteni ezeknek az országoknak a gazdasági együttműködését.

Milyen közös érdekű feladatok megoldásáról lesz szó a legközelebbi időszakban? Nem egy távoli perspektíváról, hanem a legközelebbi időszakra beszélünk.

A dunai forgalmi kiépítése. Ez reális feladat és Budapest, mint dunai kikötőváros rendkívül alkalmas geográfiai helyzeténél fogva, fontos szerepet játszhat a nemzetközi hajózási forgalomban, amelyben a Szovjetunió és a nyugati államok is érdekelve vannak.

Kooperáció, összeműködés a mezőgazdaság terén. A modern tudományos módszerek felhasználásával, amelyek a termelékenységet rendkívüli mértékben kifejleszthetik, óriási lehetőségek állnak előttünk. A magyar nagybirtok és a többi államok nagybirtoka és az egész reakciónak befolyása következtében maradtunk el és ezt az elmaradottságot behozni legfőbb közös érdekünk.

A munkaerő kérdése terén bizonyos együttműködés szintén lehetséges és kívánatos. A magyar kvalifikált szakmunkások száma nagyobb, mint a többi dunai államokban. Itt lehetséges lenne az összeműködés, cserék és pótlások kiegyenlítése. Vannak országok, ahol ma munkanélküliség van és vannak országok, ahol munkaerőhiány van és ezek nem működnek együtt, sőt országokon belül ugyanakkor munkaerőhiány és munkanélküliség is lehetséges.

A fődolog azonban a belső piac kiépítése, az életszínvonal felemelése a dunai államokban, amely a gazdasági felvirágzásnak egyedül szolid, tartós alapját fogja képezni.

5.

De gazdasági együttműködés politikai együttműködés nélkül nem lehetséges. Tisztában kell lennünk azzal, hogy tisztán gazdasági alapon tartós és reális összeműködés államok között nem igen szokott létrejönni. Földrajzi közelség, ökonómiai, technikai célszerűség igen fontos tényezők, de ha politikai ellentétek állnak fenn, akkor az államok a gazdasági célszerűséget kénytelenek alárendelni a legfőbb politikai érdekeknek. Demokratikus államok egy reakciós Magyarországgal bizonyos ökonómiai előnyök dacára sem lesznek hajlandók reális, tartós, ökonómiailag kiépített együttműködés talajára lépni. Demokratikus dunai államok viszont egy demokratikus Magyarországgal hajlandók lesznek tartós gazdasági együttműködés talajára lépni, mert ez érdekükben áll.

A dunai népeknek a háború utáni új periódusban döntenie kell a jövő politikája felett.

A két főkérdés a következő:

1. A nemzetiségi ellentétek, viszálykodások, a nemzetiségi gyűlölet megszüntetése és a népek barátságának megvalósítása a Duna völgyében.

2. A jó külpolitikai, államközi viszony belpolitikai feltételei.

A két kérdés szorosan összefügg.

A nemzeti kérdésben a magyar közvélemény egyrésze a megoldást kizárólag a békeszerződéstől várja.

A békeelőkészítés kérdéséről folyó vita érdemi'eg már lezárult és pedig azzal, hogy a sovinizmus és a revizionizmus ebben a vitában politikai vereséget szenvedett. Ez e'sősorban annak köszönhető, hogy a Magyar Kommunista Párt a sovinizmus veszedelmes előretörésével szemben, amely már-már nemzetközi helyzetünk erős megrosszabbodásához vezetett, habozás nélkül, a pillanatnyi népszerűtlenséget is vállalva, felvette a harcot és részletesen megcáfolta azokat az érveket, amelyekkel a reakció a magyar belpolitikai helyzetet megnérvegni igyekezett.

A nemzeti kérdés megoldása nem egy egyszerű határkérdés. A nemzeti kérdés megoldásának útja a politikai és ökonomiai sovinizmus felszámolása úgy minálunk, mint a szomszéd államokban is.

Mi a nemzetiségi sérelmek orvoslását, a nemzetiségi surlódások fokozatos enyhülését és kiküszöbölését a dunai államok egyik létkérdésének tartjuk. De elutasítjuk a sovinizta és iluzionista »mindent vagy semmit» álláspontot és reális politikát kívánunk folytatni ezen a téren is.

A nemzeti kérdés megoldása Délkelet-Európában szakaszokban, etappekben fog lefolyni.

Mennél következetesebben és mennél gyorsabban fog a dunai államokban a *népi demokrácia* megvalósulni, annál könnyebb lesz a nemzetiségi kérdés megoldása. Legyünk tisztában azzal, hogy a nemzeti egyenlőtlenség végső soron a reakciós nagytőke, nagybirtok, a reakciós bürokrácia műve. A dunai népek harmónikus együttműködésének feltétele és záloga a népi demokrácia győzelme. Jugoszlávia példája megmutatta, hogy ott, ahol a *népi demokrácia kezében van a hatalom*, lehetséges egy soknemzetű államon belül is a népek egyenjogiágát, békéjét, szabad fejlődését megvalósítani. Ami minket illet: a legnagyobb szerencsétlenség volna szembehelyezkednünk a dunai népek történeti fejlődési tendenciájával. A dunai népek haladó szellemű összefűködésének nálunk megvan a maga történeti tendenciája: Kossuth Lajos konföderáció-tervezete:

»Egység, egyetértés, testvériség, magyar, szláv és román között? Igen, ez az én legforróbb vágyam, legőszintébb tanácsom! Ime egy mosolygó jövő, valamennyiök számára!«

Kossuth konföderációs terve utópia volt. De ez az utópia helyesebb irányt mutatott, mint amelyet a magyar uralkodó osztályok választottak és amely a nemzeti ellentétek, a nemzeti gyűlölet fokozódó kiélesedésén keresztül végül is az ország katasztrófájához vezetett.

De térjünk vissza a mai helyzethez.

Ma elsősorban arról van szó, hogy likvidáljuk a múlt átkos örökségét és helyreállítsuk a dunai népek között vagy helyesebben szóban megteremtjük a kölcsönös bizalom atmoszféráját és az együttműködés legelemibb előfeltételeit. Ebben az oly nagyjelentőségű munkában a *munkásosztály élenjáró szerepe még nem domborodott ki eléggé*. Ám a munkásosztálynak, amely vezető szerepet játszott a fasiszmus elleni harcban a háború alatt, amely a nemzeti szabadságért a legnagyobb áldozatokat hozta, ma is különleges szerepe van amikor arról van szó, hogy új alapokra fektessük a dunai népek egymáshoz való viszonyát.

A népek barátságát nem teremthetjük meg a széles néptömegek fokozott aktivitása nélkül. A román-magyar, magyar-délszláv barátság csak a munkáság, parasztság és a haladó értelmiség műve lehet és az is lesz. A munkásosztályt, amelyet Marx és tanítványai az internacionalizmus szellemében neveltek, a sovinizmus aránylag a legkevésbé tudta befolyása alá keríteni. Ha a háború alatt tettekkel bizonyították be patriotizmusát, most patriotizmusát továbbra is fenntartva ugyanakkor harcolnia kell a népek és nemzetek egyenjogiágáért és testvériségéért. Az a tény, hogy az 1945-ben megalakult új Szakszervezeti Internacionálé, mint az első nagy nemzetközi szervezet elsőnek vette fel tagjai közé különbség nélkül a győztes és a volt csatlósállamok munkáságának szakszervezetét, sok neménnyel kecsegtető kezdet.

Ha a dunai népek számára eddig nem lett volna világos, hogy a demokrácia és a béke megvédése közös ügyük, amelynek érdekében az együttműködésre a legnagyobb szükség van, úgy Churchill március 5-i Fultoni beszéde után, e tekintetben semmi kétség sem maradhat fenn. A beszéd egyik célja volt: a Szovjetunió és a vele szomszédos államok viszonyát elmérgesíteni. A beszéd másik célja volt diszkreditálni a délkelet-európai, dunai államok demok-

ratikus államrendjét. Churchill a demokratikus kormányokat rendőrkormányoknak nevezi. Annak bizonyítékául, hogy a délkelet-európai országokban nincs demokrácia. Churchill a kommunista pártok növekedését hozza fel. Churchill számára az a demokrácia, ahol nincs kommunista párt. A dunai népek azonban másként gondolkoznak, mint Churchill. Ők tudják, hogy *a kommunista pártok nélkül igazi demokrácia nem lehet* és nem Churchill, hanem a maguk elképzelései alapján fogják a demokráciát kiépíteni.

A dunai népek meg fogják védeni demokratikus államrendjüket és a békét a Dunavölgyében. Önbizalmukat emeli az a körülmény, hogy — amint Sztálin szavából tudják — egy olyan világhatalom szimpátiájára és segítségére támaszkodhatnak, mint a Szovjetunió.

A béke a Dunavölgyében és a legjobb viszony a Szovjetunió és a dunai államok között — ez egy és ugyanaz. A Szovjetunió külpolitikája, amely a nemzetek egyenjogúsága elismerésén alapul, ragyogó példát mutat valamennyi dunai állam számára. A Szovjetunió támogatja és hathatósan segíti a dunai népeket abban is, hogy barátságban rendezzék egymás között vitás kérdéseiket.

A dunai népek a múltban sok megpróbáltatáson mentek keresztül és a jövőben még sok nehézséget kell kölcsönös erővel leküzdeni. De a perspektívák még sokkal biztatóbbak, sokkal reményteljesebbek, mint valaha a múltban voltak.

Nagy költőnk, Ady Endre, igen sokszor írt a Dunáról, a Duna völgyéről. Az ő ragyogó fantáziájának a Duna vize valamilyen különös tápot adott. De progresszív és demokratikus érzése akkor, a régi világban egy pesszimiztikus aláfestéssel, életérzéssel párosult. Ady azt mondta:

»A Duna parton sohse életek
Bojdog, erős, kacagó népek.«
»Sohse lesz máskép, így rendeltetett,
Mióta ő zúgva kivágott,
Boldog népet itt sohse látott.«
Bojdog népet itt sohse látott.«

Ady még a dunai népek szolidaritását és közösségét is csak a szenvedés jegyében tudta az akkori nehéz viszonyok között elképzelni:

»Hiszen magyar, román, szláv bánat
Mindenkor egy bánat marad.«

Ma másképp éljük át a dolgokat. A történelem nem ismétlődik, nem áll meg és nem hátra megy, hanem előre. És bármilyen nagyok a nehézségeink és bármilyen súlyos a helyzetünk, ma mégis ottunk van sokkal optimistábban nézni a dolgokat. Mi a népek közös erőfeszítésével új életet akarunk megvalósítani a Duna völgyében és nemcsak szenvedést és bánatot látunk magunk előtt, hanem egy új Dunavölgyét, ahol Adyt variálva:

»Magyar, román, szláv öröm
Mindenkor egy öröm legyen.«

VILÁGSZEMLE

— rta: Sulhof József

Az a válveregető hang, ahogyan a nyugati sajtó a szovjet delegációnak a párisi négyhatalmi külügyminiszteri konferencián tanúsított engedékenységről nyilatkozik, pontos helyzetképet nyújt. »Idővel majd megtanulják az oroszok, hogy nem lehet nemzetközi tárgyalásoknál merev álláspontra helyezkedni, hanem rugékonyságra van szükség« — állapítja meg az angol sajtó. Ez a felfogás mutatja, hogy a nyugati delegátusok nem népek és ezeken keresztül a világ népeinek pontos célkitűzéseivel mennek a nemzetközi tárgyalásokra, hanem egy-

uralmi osztály érdekeit képviselik és ezek tekintetében már előre készek az alkudozásra. Ezzel szemben a szovjet delegáció nem alkudozásra készül, hanem a népek jól felfogott és tudományos pontossággal lemért érdekeit és célkitűzéseit képviseli. Kezdetben tehát mérev, mert jól tudja, hogy tulajdonképpen a nyugati népeknek is ugyanaz volna az érdeke, amit a szovjet delegáció képvisel. Amikor azonban az alkudozó álláspontban megtalálja a megoldást, ami átsegíti a tárgyalásokat a végső kiéleződések veszélyén, akkor engedékeny, hiszen a népek, a világ minden népének elsőrendű érdeke, hogy a nemzetközi ellentétekben ne kerüljön sor a végső kiéleződésekre.

Ebben az alkudozásban folyt le és fejeződött be a párisi külügyminiszteri értekezlet. Hivatalos jelentést ezuttal sem adtak ki, minthogy azonban a tanácskozások idején naponta részletesen tájékoztatták a sajtót, ez nem is volt szükséges. Az értekezlet végső eredményeképpen elkészült az öt békeszerződési javaslat és az a jegyzék, amely a rendezetlenül maradt kérdéseket sorolja fel. Ezek közé tartozik a külföldi román vagyonok sorsa, a dunai hajózás problémája és az olasz gyarmatok ügye. A dunai hajózás kérdését előbb a román békeszerződés keretében akarták rendezni, majd angol javaslatra külön dunai egyezményt ajánlottak, amelyet kötelező elfogadásra terjesztenének elő a dunai államoknak. A szovjet delegáció azonban ragaszkodott ahhoz az elvhez, hogy a szövetséges dunai államok — Csehszlovákia és Jugoszlávia megkérdése nélkül nem határozhatnak ebben a kérdésben. Az olasz gyarmatok ügyét úgy rendezték, hogy a békeszerződésben Olaszország lemond gyarmatairól, amelyeken egy évre ideiglenes kormányzatot állítanak fel és ha egy éven belül nem tudnak megegyezni a külügyminiszterek, az Egyesült Nemzetek nagygyűlése elé teresztik a kérdést. A román vagyon körül elvi kérdést kell eldönteni, hogy a legyőzött állam külföldre hurcolt vagyonát hadizsákmánynak tekinthetjük-e — ez az angol álláspont — vagy, mint a Szovjet hangsúlyozza, vissza kell szolgáltatni Romániának, mivel a fegyverszüneti szerződésben nem nyilvánították hadizsákmánynak ezeket az értékeket.

Az osztrák problémában ellentétek merültek fel. A szovjet javaslat mindekenélőtt arra irányult, hogy távolítsák el Ausztriából a 437 ezer hontalant, akik nagyrészt a környező államok politikai menekültjei és Ausztriát veszélyt jelentő tűzfészekké avatják. Ezenkívül rendezni kívánta a megszállás és a hadikárpótlási kérdések ügyét is. A berlini deklaráció értelmében ugyanis minden külföldi német vagyon hadizsákmánynak tekinthető és az érdekelt övezet megszállói elkobozhatják. A szovjet megszálló hatóságok most elrendelték Ausztriában a német vagyonok elszállítását. Ausztria tiltakozást jelentett be ez ellen azzal az indokolással, hogy az, amit el akarnak szállítani nem német, hanem osztrák vagyon, mert a németek az osztrákoktól kobozták el. Anglia és Amerika nagylelkűen lemondott erről az igényéről. Ausztria javára.

Ennek a bámulatos nagylelkűségnek, amely a legyőzött ellenséggel szemben emyire engedékeny és ugyanakkor a szövetséges Csehszlovákiával és Jugoszláviával szemben, a dunai hajók visszatartásában — szinte a nyílt zsarolás határán jár — nagyon egyszerű a magyarázata. A nyugati államok politikáját nem tudományos mérlegelés és a fejlődés szempontjainak pontos le mérésével irányítják, hanem a pillanatnyilag legnagyobb befolyáshoz jutott tökéredekelt-ségek érdekei szerint. A krimi konferencia idején még folyt a háború, tehát nem okozott akadályokat, hogy korlátlan összegeket aláírítsanak meg. A szovjet közbeképésére az eredeti hadikárpótlási tételeket 20 milliárd dollárra szál-lították le. A potsdami konferencia idején a diadalmamor befolyásolta az ame-rikaiakat, Churchill pedig a konferencia idején megtartott választások, ame-lyek miatt nem mert lemondani a hadikárpótlásról. Időközben azonban az érdek-csoportok befolyásában eltolódások következtek be. A háború nagy nyereszke-

dői he'lyére olyanok kerültek, akik most kívánnak nagy nyereséget szerezni. Ezek tehát fel akarják támasztani a hitleri Németországot. Nem engedik a gyárakat leszerelni, a düsseldorfi acélgyárakat változatlanul fenntartják, Hamburgban — Berlin helyett — újból életre keltik az AEG villamossági vállalatot, a legnagyobb német villamossági konszernt, A Ruhr-vidék bányáinak, szénét ezen üzemek céljaira használják fel, ahelyett, hogy a francia újjáépítést segítenék. A német hadsereget még mindig nem fegyverezték le, a földreformot nem hajtották végre, a hitleri gyárak ma is náci vezetés alatt állnak és a leszerelésüket megtagadták. Byrnes és Bevin mögött olyan hatalmi körök állnak, amelyek szeretnék újból eljátszani a nagy játékot a genuai konferenciától (1922) a müncheni konferenciáig (1938). Ha lehet, Minthogy azonban kétségtelen: az angol és amerikai tömegeket nem lehet belevinni egy újabb háborúba, ezért egyelőre csak előkészületek folynak. Ezekhez tartozik, hogy meg akarják őrizni a német ipar egységét akkor is, ha ennek ellenében lemondanak a közvetlen hadikárpótlásról. Azért közvetlenről szólnak, mert közvetve viszont megszerzik az érdekeltségi többséget, a részvénytöbbséget, tehát más úton majd kárpótolják magukat. Ezenkívül Ausztriával szemben politikai célzattal is nagylelkűek akarnak lenni, mert ez eléggé olcsó: alig 30—35 millió dollárról van szó az amerikai övezetben. Ennek ellenében megveszik maguknak Ausztriát.

Ha már most a békekonferencia előkészületei szempontjából vizsgáljuk az elmúlt egy hónap eseményeit, elsősorban annak az öt államnak a helyzetét kell megvizsgálni, amelyekkel békeszerződést kötnek. Ezek O'aszország, Románia, Bulgária, Magyarország és Finnország. A politika kuszált érdekseit figyelve, az öt ország helyzetén keresztül nagyjából az egész világpolitika egyhónapos fejlődését tárhatjuk fel.

Olaszország: A június 2-iki választások és népszavazás után csak hat hét-tel később sikerült az új kormányt megalkotni de Gasperry elnökletével. A kormányban a három nagypárt, a kereszténydemokraták, a szocialisták és a kommunisták miniszterein kívül a népi köztársasági párt egyik képviselője és egy pártunkívüli kapott helyett. A kihirdetett kormányprogram nem egy faszmusból felépülő ország munkatervét, hanem az észak'asz nagyiparosok és a délolasz nagybirtokosok, valamint a mögöttük álló, angol-amerikai nagytőkések szándékait hirdeti. Az olasz pénzügyi helyzet ugyanis mesterségesen úgy alakult, hogy minden terhet a tömegekre hárítottak át azzal az indokolással, hogy csak ez vezethet a gazdasági javuláshoz. Ezzel szemben a nagyipar és a nagybirtokok helyzete kiváltságossá vált. Nyilvánvaló, hogy ilyen körülmények között a tömegek elégedetlenek és a sztrájkhullám feltartóztathatatlanul terjed Olaszországban. A sztrájkban nemcsak az ipari, hanem a mezőgazdasági munkásság is résztvesz, az elért eredmények azonban a fokozódó pénzhigítás következtében rövid idő alatt jelentéktelenné zsugorodnak össze.

Ugyanakkor, amikor betülről folyik a harc a koalícióban résztvevő pártok között, kifelé egészen különleges politikát folytatnak, amely arra irányul, hogy kielégítse a külföldről bűtogatott, fasiszta szellemű, monarchista csoportokat és Olaszországot teljes mértékben angol-amerikai gyanmattá avassa. Az angol-amerikai politika a fasiszta tömegekre támaszkodva jótalan előnyöket követel Olaszország számára pusztán azért, hogy a Földközi-tengertől távol-tartsa a »szovjet exponensét, Jugoszláviát« — ahogyan ők mindezt megfogalmazzzák. Amerika, céljainak biztosítására, mint mindenütt, Olaszországgal szemben is az é'elmszerek és ipari nyersanyagok szállításának, vagy visszatartásának eszközét és fegyverét alkalmazza. Anglia pedig elsőrendű érdekének tartja,

hogy imperialista útvonalán, a Földközi-tengeren kizárólagosságot biztosítson a maga számára. Mindezen felül Caszország eléggé gazdag ahhoz, hogy gyarmatosítása hasznosítható legyen. A megszállási költségek már eddig hat milliárd dollárt tesznek ki. Ez az az összeg, amely Olaszországot gyarmati kiszolgáltatottságba juttatja.

Fanciaország mindebben egészen különös szerephez jutott. Habár Brigga és Tenda területéhez feltétlenül joga van és ragaszkodik jogához, másoldalon teljes mértékben védelmébe veszi az olasz érdekeket még a szövetséges Jugoszláviával szemben is ugyanúgy, mint az angol-amerikai hatalmak. A magyarizatot Churchill legutóbbi párisi látogatása adta meg. Az angol kormány hangfolyozta ugyan, hogy Churchill magánszemélyként látogatott el Párisba és főbb francia városba, Churchill semmiképen sem magánszemély, Angliában az ellenzék vezére rangban és fizetésben egyenlő a miniszterelnökökkel. Befolyása gyakran nagyobb, mint a miniszterelnöké. Churchill befolyása pedig kétségtelenül nagyobb. Másrészt a diplomáciai kar tagai ma is kivétel nélkül a konzervatív párt exponensei.

Mint a fasiszta Olaszországot, Németországot is fel akarják támasztani. E tekintetben minden oldalon egyetértének. Csak míg a szovjet azért akarja fel támasztani, hogy a demokrácia erősödjék, tehát úgy, hogy a német önállóság csak a teljes átnevelés után váljék érvényessé, a nyugati hatalmak Hitler Németországot akarják feltámasztani angol-amerikai gyarmatként. Ez teszi indokolttá, hogy a keleteurópai államok, amelyek számára a német hódítóerőszak mindenkor közvetlen veszélyt jelent, barátsági és kölcsönös segélynyújtási szövetségekkel igyekeznek biztosítani határaikat. Ha tehát a nyugati reakció azt a vádat emeli a keleteurópai államok ellen, hogy vasfüggönnyel választja el magát a nyugattól, ezt a vasfüggönnyt a valóságban a nyugatiak teremtik meg azzal a készülődéssel, amelyet a haladó és valóban demokratikus népek ellen szerveznek.

A jelek szerint **Magyarországnak** ugyanolyan szerepet szánnak ebben a reakciós készülődésben, mint Olaszországnak. A vatikáni és a nyugati reakció minden erejével támogatja a magyarországi reakciót és kisebb engedmények árán le akarja kötni magának Magyarországot, hogy ugyanúgy, mint Hitler és Mussolini, beekelje ezt az országot a keleteurópai államok szövetsége közé. Magyarország visszakapja Ausztriába elhurcolt aranyát, visszakapja azt az aranyat is, amit Ausztriából sietve hurcoltak el Frankfurtba az amerikai főhadiszállásra. Ennek ellenében hitelbe kap hadifelszerelést, amire a békeszerződések értelmében előreláthatólag egyáltalán nem lesz szüksége, de kénytelen átvenni, mert Amerika ócskavasként Európában maradt hadifelszerelését el akarja adni. Mindennek a következménye, hogy a reakció minden eszközzel meg akarja akadályozni Magyarország gazdasági helyzetének rendezését. Szervezett szabotázs folyik Budapest és a magyar nagyvárosok élelmezése tekintetében. A termékek nem akarnak árút eladni. A munkásság minden erőfeszítése, hogy augusztus elsőjére, amikor a forintot kibocsájtják elegendő árut termeljen, csak félsikerrel járt, mert a mezőgazdasági termékek és az élelmezési előállítás nem nyújt kielégítő árumennyiséget arra, hogy az újonnan kibocsátott pénznek valóban vásárlóereje is legyen.

Magyarországon végre hozzáláttak az erélyes tisztogatáshoz. A belügyminiszter súlyos vádak alapján betiltotta a Foederatio Emerikánát — a szent Imre kollégiumot — amelyről kiderült, hogy Mindszenty érsek vezetésével a terrorselekedetekre szervezkedő ifjúság központja volt. Ezenkívül betiltottak még több mint ötven egyesületet, köztük a délvidéki egyetemi hallgatók egyesületét is, amely Jugoszlávia ellen irányuló irredenta propaganda központja volt. A magyar demokrácia mindent megkísérelt, hogy ne váljon azzá a játékk-

szerre, amit nyugatról sorsául szánnak. A belső reakció azonban sokban megnehezíti az erőesztések eredményességét, amit legjobban bizonyítanak a különböző fasiszta merényletek szovjet tisztok ellen. Klementisz csehszlovák helyettes külügyminiszter nyilatkozata szerint a magyar államférfiaknak nyugati útjukon alkalmuk volt meggyőződni arról, hogy a békekonferencián a legyőzött Magyarországgal kötnek békeszerződést, Magyarországnak tehát nem lesz alkalma igényeket támasztani. Ez a kijelentés megvilágítja Magyarország helyzetét, de nem kétséges, hogy a kijelentésben a csehszlovák magyar lakosságcsere problémájának is szerepe volt.

Romániának hasonló szerepet szántak a nyugati hatalmak és ezt három újabb jegyzékben kifejezésre is juttatták. A jegyzékek kifogást emeltek az ellen, hogy Romániában még mindig nem írták ki a választásokat. Ugyanakkor a román békeszerződések körül nehézségeket támasztottak különösen a dunai hajózás és a vagyonkérdések miatt. A petróleum társaságok és bányák részvényeit háború alatt a németek átvették a román kormánytól. Igaz, hogy a román kormánynak nem volt joga eladni ezeket, mert a részvények tulajdonképpen tulajdonosai angolok és amerikaiak voltak, de a háború után ezek a vagyonok német vagyonként maradtak Romániában. A potsdami egyezmény viszont kimondja, hogy a Németországon kívül fellelhető német vagyon hadizsákmány. Ezzel kapcsolatban nem határozták meg pontosan, milyen vagyonokra vonatkozik a megállapodás és most azt állítják, hogy a szövetségesek elkobzott és németté nyilvánított vagyona nem lehet hadizsákmány. Rendszeren maradt ez a kérdés ugyanúgy, mint a külföldön fellelhető román vagyonok ügye. Ezt azonban arra akarják felhasználni, hogy ugyanúgy, mint az elhurcolt hajók tekintetében nyomást gyakoroljanak Romániára és visszaszerezze a román petróleumtársaságok és bányák részvényeit. Románia azonban végre szeretne felszabadulni az idegen befolyástól és minden lehetőet elkövet, hogy az imperialista nagytőkék nyomását távolítsa magától. Az ellenzék, amelyet nyugati támogat, komoly nehézségeket támaszt e tekintetben. Meg akarta akadályozni az ellenzék a választási törvény törvényesítését is, a demokratikus pártok szövetsége azonban diadalmaskodott és dr. Groza Péter miniszterelnök valóban őszintén demokratikus szándékú kormánya megteheti a választási előkészületeket. Az ősze várható román választásokon bizonyosra vehető a koalíció győzelme. Időközben megtartják a békekonferenciát is és ez tisztázottabb helyzetet teremt Románia számára.

Erre vár Bulgária is. A bolgár ellenzék nem sikerült bevonni a kormánynba, mert az ellenzék képviselői nem hajlandók beállisan együttműködni a Hazafias Arcvonal kormányával. Földalatti mozgalmak útján támasztanak nehézségeket a kormánynak, amelynek helyzetét a nemzetközi politika is igyekszik megnehezíteni. Bulgária jogos igényt támaszt Bizakráciára, amelynek lakossága túlnyomórészt bolgár. Minthogy azonban ez egyben kijáratot jelentene az Égei tengerre, tehát a Földközi tengerre, Caudarisz görög miniszterelnök és külügyminiszter angiai és amerikai útján bejelentette Görögország területi igényeit Bulgáriával szemben, ugyanakkor vad uszító propagandát indítva mind a bolgárok, mind az albánok ellen. Bulgária a nehézségekkel szemben óriási erőfeszítéseket tesz, hogy gazdaságilag rendezze helyzetét és ebben hathatós támogatást nyújt a Szovjetunió és Jugoszlávia. Tito marsal éppen legutóbb jelentette ki cetinyei beszédében:

»Viszonyunk Bulgáriával testvéri és baráti. Bulgária helyzete még nem rendeződött, de amint a békekötés megtörténik és Bulgária szabadon választhatja meg képviselőtestületét, ez a testület szabadon dönthet majd arról, hogyan építi ki kapcsolatait Jugoszláviával. Már most megmonthatom, hogy ez a kapcsolat mindenképpen a legszilárdabb és legszorosabb lesz.«

Végül Finnország — az ötödik békekötő állam — helyzete ad alkalmat a vitára azzal, hogy a nyugati sajtó vádjai szerint ez az északi ország teljesen szovjet befolyás alatt áll. A földalatti mozgalom itt is pontosan úgy működik, mint a többi országokban, ahol a nemzetközi reakció szervezés támogatja a fasiszta elemek akciót. Finnország földrajzi fekvése és gazdasági helyzete mellett természetes, hogy a legszorosabb kapcsolatokat tartja fenn a Szovjetunióval. Az is természetes, hogy ennek ellenére semmiképpen sem kíván szakítani nyugattal és gondosan ápolja az együttműködést a nyugati demokratikus körökkel. A békekonferencia előkészületei során a helyzet az volt, hogy Finnország békeszerződését készítették el a leggyorsabban és legkönnyebben, mert nem kerülhetett nyílt vitára a sor a finn kérdésekben. Mannerheim távozása és a haladószelemű kormány megalakulása után az új kormány csaknem teljes egészében ellátogatott Moszkvába és ott a legszorosabbra fűzte kapcsolatait a Szovjetunióval.

Iven körülmények között folynak a béketárgyalások előkészületei. Hatalmas erőforrás lesz, de *nem döntőülközet*. A békekonferencián a tökéérdekek a népek érdekeivel kerülnek szembe. Lehetséges, hogy a reakciónak sikerül nagyobb erőket összefogni a tökéérdekeltségek megvédésére, ez azonban nem alkalmas eszköz tartós és nyugalmat biztosító béke építésére. Ha sikerül elérni azt, hogy a demokráciák számára hosszabb nyugalmi időt biztosítsanak, ez már csatánverést jelent és mivel az atombomba és egyéb fegyvercsörtetések elenére is egyik fél sem akar pillanatnyiag ténylegesen háborút, bizonyosra vehető, hogy ezt haladékokat biztosítja a párisi békekonferencia. A haladéki idő alatt a demokráciának elég ideje lesz a megerősödésre és a tartósabb béke biztosítására.

1946. július 22.

FIGYELO

A MAGYAR SAJTÓ TERJESZTÉSE

Irta: Remete Mária

1 A HID áprilisi számában adott először részletes jelentést a sajtóterjesztésről. Úgy érezzük, ismét szükség van arra, hogy megállapítsuk haladtunk-e vagy visszaestünk ezen a téren.

A sajtóterjesztés igen fontos feladat, elvtársaink azonban még mindig nem veszik elég komolyan. Pedig óriási jelentőséggel bírnak irodalmi vállalataink erőfeszítései annak érdekében, hogy minden hazánkban élő nemzetiség saját anyanyelvén olvassa mindazokat a könyveket, cikkeket, melyek tudását gyarapítják és éleslítését fokozzák. Ez is egyik vívmánya a Népfelszabadító harcnak. Mert nem így volt ez a háború előtti Jugoszláviában.

Akkor is voltak magyar könyvek, az igaz, de azok Magyarországnál behozott, nagyjából pusztán ponyvairodalmat tartalmazó írások voltak. Olyan, ami tudásunkat növelte, ítélőképeségünket helyes irányba terelte volna, nagyon ritka jelenség volt. S az is legtöbbször nem magyarországi, hanem csehszlovákiai vagy franciaországi kiadásban jelent meg. Az általánosan forgalomban levő magyar könyvek nagy részét fasiszta szellemű, reakciós gondolatok irányították, de oly módon, hogy sokszor az olvasó észre sem vette. Éppen ezért történhetett meg, hogy nem egyszer a legelismerőbben nyilatkoztak az olvasók olyan könyvekről és írókról, akik a legnagyobb rombolást vitték véghez népünk soraiban. A helyes ítélőképeségük hiánya segíthette elő és segítheti elő még ma is az emberek tisztánlátásának elhomályosítását.

2 Hazánkban ma minden nemzetiségnek meg van a lehetőség kulturája fejlesztésére. A »HID« könyvkiadóvállalat és nagy áldozatokat hoz annak érdekében, hogy minél több értékes olvasmányt adjon dolgozó népünk kezébe. Alig tíz hónapos fennállása óta a következő könyveket adtuk ki:

Szabadságdalok	2.600 példányban	elfogyott 2.600
Színpadunk I. füz.	1.500 »	» 1.500
» II. füz.	1.500 »	» 1.050
» III. füz.	1.500 »	» 900
Korunk Kérdései I.	2.500 »	» 2.300
» » II.	2.000 »	» 1.050
Miért erős a szovjet állam	2.500 »	» 2.500
Mi történik Kínában	2.000 »	» 950
Gorkij: Így tanultam én	5.200 »	» 5.000
Lenin gyermekkorá	2.000 »	» 1.000
Lenin: A szakszervezetek szerepe	6.000 »	» 2.200
Csillagok-Csillaga	1.600 »	» 750
Milyen legyen a Komszomol tagja	3.000 »	» 2.980
Miért beszélnek az emberek		
különböző nyelven	1.600 »	» 300
Munkásegyletem I.	350 »	» 350
» II.	800 »	» 450
» III.	2.000 »	» 750
Szerb—Magyar szótár	5.000 »	» 250
Összesen	43.650 példány,	elfogyott 27.780 péld.

Azonkívül 55 ezer példányban adtuk ki Népnaptárunkat, ez az utolsó darabig elfogyott, sőt még kevés is volt. A »HID« folyóirat 1945 évi I. száma 2.500 példányban jelent meg, ma 4.200-ra emelkedett, de a téli hónapokban elérte az 5.500-as példányszámot is.

Végeredményben a Magyar Kultúrszövetség kilenc hónapos tevékenységének eredménye 55 ezer db. Népnaptár, 40.600 db. Hid és 43.650 db. egyéb kiadvány összesen 145 ezer példányban, amelyből több mint 120 ezer az olvasók kezébe került.

A fenti kimutatásból még megállapítható, hogy legjobban az időszerű kérdésekkel foglalkozó könyveket vásárolják az olvasók, a szépirodalmi művek, mint például a Szavalókorusok gyűjteménye iránt nincs kellő érdeklődés. Nagyobb érdeklődést vártunk volna Lenin: A szakszervezetek szerepe és feladata című füzet iránt is. Bár a könyv megjelenése előtt ismertettük minden vajdasági helyi szakszervezeti tanács vezetőségével kiadványunkat és felkértük, hogy rendelkeznek szervezetük részére, mindössze három városból kaptunk nagyobb megrendelést.

3 Most pedig nézzük meg, mennyivel esett vagy emelkedett a »HID« olvasóinak tábora az egyes helyeken: Legszembetűnőbb, ha e célból a februári adatokat összehasonlítjuk a májusi helyzettel.

Városok:

	februárban	májusban
Petrovgrad	600	579
Szombor	275	100
Bela Crkva	10	10
Szubotica	700	609
Vrsac *	42	35
Novisad	356	283
Zenta	304	430
Kikinda	63	53
Kanizsa	120	170
Pancevó	6	23

Jelentősebb nagyközségeink és falvaink:

	februárban	májusban
Ada	77	58
Apatin	175	11
Bacska Topola	585	474
B. Petr. Se'lo	60	60
Bacsko Gradiste	37	17
Batina	10	—
Bezdan	12	14
Beli Manastir	15	15
Crvenka	20	20
Csantavir	125	100
Csóka	25	15
Debeljaca	50	46
Feketics	90	80
Horgos	50	25
Jazovo	50	10
Kevi puszta	25	30
Kovin	40	25
Kula	63	60
Kotlina	—	10
Mali Igyos	89	50
Mol	10	20
Martonos	20	20
Novi Vrbasz	61	63
Novi Becsej	25	—
Nedicsevo	15	—
Novi Knezsevac	38	17
Odzsaci	10	10
Osizjek	—	12
Padej	10	10
Pot. Szv. Nikola	—	10
Pancsevo	—	23
Sztari Becsej	100	100
Sztara Moravica	104	113
Szrbobran	40	20
Szuza — Zmajevac	46	33
Szkorenovac	10	10
Sztanisics	20	—
Titel	80	50
Te'ecska	5	40
Temerin	20	20
Vranjevo	100	64
Vujicsevo	25	25
Zagreb	—	19
Összpéldányszám		
	5.500	5000
	elfogyott	
	5.093	4.750

Ezen összehasonlítás után azt látjuk, hogy néhány város és falu kivételével esett a példányszám. Mi ennek az oka? Falvainkban, és községeinkben a nyári nagy dologidővel magyarázzuk. Ezen magyarázatunkat alátámasztják terjesztőink értesítései, akik az emberek elfoglaltságára való hivatkozással a lap példányszámának csökkentését kérik. De mivel magyarázzuk az esést a váro-

si dolgozóknál? Ők nyáron is úgy dolgoznak, mint télen és mégis csökken a városi példányszám. Itt legnagyobb baj az emberek közömbössége és terjesztőink túryasága. Dolgozóink ma már természetesnek tartják a magyar sajtótermékek megjelenését, de nem tartják kötelességüknek annak olvasását. Pedig, ha annyi áldozatba kerül annak megjelentetése, elvárnánk, hogy a munkástársak vásárolják is, hiszen ezzel csak saját munkáskultúrájukat pártolják, saját kultúrsvonalukat fejlesztik. Vannak azután egyes helyek — úgy városok, mint falvak — ahol emelkedett az olvasók száma, itt öntudatos terjesztőinknek köszönhetjük az emelkedést, akik tisztában vannak azzal, hogy milyen fontos e lapnak olvasótáborát növelni.

4 Szuboticán a sajtóterjesztésre új rendszert vezettünk be. Mikor láttuk, hogy kiadványaink nem fogynak úgy, ahogy kellene és lehetne, a szakszervezet keretén belül megalakítottuk a sajtóterjesztő bizottságot. Ennek feladatát tűztük ki, hogy minden egyes munkás klubot, üzemi csoportot ellásson minden ujjamon megjelenő sajtótermékkel. Gyakorlatilag ezt úgy oldottuk meg, hogy a klub előadásaira vagy az üzemi értekezletekre a bizottság egy tagja kiadványokkal felszerelve kimegy és ott keres egy a sajtóterjesztésre megfelelő egyént. Ennek kötelességévé teszi minden új kiadvány terjesztését a csoportjába tartozó munkások között. Eddig Szuboticán 19 klubot és üzemet szerveztünk meg így, elég szép eredménnyel. Pl. a «Rottman» gyár munkás klubjában a terjesztő egy hónap alatt 840.— dináros forgalmat ért el. Ami alacsony árainkat tekintve kb. kétszáz különböző füzetet jelent, amikor a magyar munkások létszáma jóval százon alul mozog. Természetesen még nem vagyunk teljesen elégedettek munkánkkal, igyekszünk mindent elkövetni, hogy minél nagyobb eredményt mutathassunk fel.

Tapasztalatunk az, hogy a legtöbb helyen örömmel fogadják a könyveket. Ez meggyőzött bennünket arról, hogy csak a szervezésben van a hiba, amikor sajtótermékeink a könyvesboltban vagy a terjesztőknél eladatlanul hevernek. Látogatásaink során találkozunk elvéve olyan üzemekkel is, ahol sajnos barátságtalanul fogadtak bennünket, mert azt hitték, rájuk akarunk erőszakolni valamit. Erőszakról pedig részünkről szó sincs, csak szeretnénk meggyőzni az embereket, hogy a *«tudás hatalom»*. Célunk, hogy megszerettedsük az emberekkel a könyvet, a *«jó könyvet»*. Mert sajnos még mindig sokan vannak, akik szívesebben olvasnak egy sárga detektív regényt, mint pl. Lenin! A szakszervezetek szerepe és feladatait. Azt pedig mondanunk sem kell, hogy e könyv ismerete nélkülözhetetlen olvasmány minden szervezett munkás számára.

Még kell még emlékeznünk írónk áldozatkészségéről, akik fáradságot nem kímélve írnak, fordítanak, megtesznek mindent, hogy népünk olvasási szomját kielégítsék a nép nyelvén írott könyvekkel. S ezen fáradozásukért ez év januárjáig egyáltalán nem fogadtak el tiszteletdíjat, januártól kezdve pedig, a legtöbb esetben befizették a szerzői jogi felépítő akció javára. E rövid hat hónap alatt így írónk 9515.— dinárral járultak hozzá a cél eléréséhez.

Az ismertetésen kívül cikkünk célja, hogy rövid útmutatással szolgáljunk terjesztőinknek, miként érhetnek el munkájukban nagyobb sikereket. Ez az út fáradságosabb ugyan, több áldozatot kíván, mint ha helyünkbe várjuk a vásárlókat ezzel szemben célravezetőbb. S nekünk, ma az új munkaverseny idején, arra is kell néznünk, hogy termelésünk fokozása mellett munkásaink kultúrsvonalát is emeljük. Mert a kultúra nem maradhat a gazdagok kiváltsága, annak az *«egész dolgozó nép közkincsévé»* kell válnia — mondotta Lenin és csak rajtunk múlik, hogy ezen feladatunknak hol, hogyan és milyen mértékben tesszünk eleget. Ne feledjük el egy pillanatra sem: mi vagyunk a felelősök azért, hogy népünk milyen útjában zárkózzék föl az új világot öntudatosan építő diadalmasan küzdő sorába.

A KOMMUNISTA KIÁLTVÁNY

Irta: Steinfeld Sándor

Száz évvel ezelőtt, 1847-ben, írták meg Marx és Engelsz a Kommunista Kiáltványt, a tudományos szocializmus egyik alapvető művét. »a marxizmus énekek énekét« (Sztalin). Lenin szerint a Kommunista Kiáltvány lángelméjű világossággal és fénnyel mutatja be az új világnézetet, a következetes anyagelvűséget. Átfogja a társadalmi életet és a fejlődés mély és minden kérdést megvilágító módszere, a dialektika segítségével vezet rá az osztályharc és az új kommunista társadalom megteremtőjének, a proletáriátusnak világtörténelmi, forradalmi szerepére.

És mind máig a Kiáltvány maradt az a könyv, amelyen át nemzedékek ismerik meg először a marxizmust, a forradalmi fejlődést, a tudatosított osztályharc nagy eszméit. Tény, hogy a fejlődés bizonyos tekintetben a Kiáltvány egyes részeit avultakká tette, de *egészében* az ma is érvényes maradt, ma is programja a kommunizmusnak és tan-
könyve a mozgalomnak.

A Kiáltványt a száz év alatt a világ minden nyelvére lefordították. Néhány nyelvre többször is. Ezt az tette szükségessé, hogy az egyes fordítások nem adták helyesen, és mindenben vissza a Kiáltvány marx gondolatait. Ez áll sajnós a Kunfi-féle legelterjedtebb magyar fordításra is. És éppen ezt a fordítást tettük bíráló tárgyává. (»Népszava« kiadás, 1945)

I.

Mindenekelőtt kifogásolható, hogy Engelsznek a későbbi kiadásokhoz írt kiegészítő megjegyzéseit a fordító elhagyta. Holott ezek a műnek szerves alkotó részei. Először is ezeket soroljuk fel.*

9. oldal 20. sor alulról a »lassaleanusokat«*

**Velünk szemben Lassale magát mindig Marx »tanítványának« nevezte és mint ilyen természetesen a »Kiáltvány« alapján állott. Máskép állt a dolog követőivel, akik nem mentek tovább az ő általa szorgalmazott, állami hitel segítségével létrehozott, termelősövetkezeteknél és az egész munkásosztályt az állami segély és az önszegély híveire osztották.*

12. oldal 21. sor alulról: »városi köztársaság«*

**Komunáknak nevezték Olasz- és Franciaországban a városi polgárok a maguk községeit, azok után, hogy az önkormányzat első jogait megvásárolták, vagy kiharcolták hűbéres uraiktól.*

29. oldal: »A német vagyis igazi szocializmus« c. fejezet vége*

**Home-gyarmatoknak, belső telepítéseknek nevezte Owen a maga kommunista mintaközösségeit. Falansztereknek hívták a Fourier által tervezett közházakat. Ikáriának hívták a Cabet által leírt utópista, képzelt kommunista országokat.*

32. oldal 8. sor fölülről: »demokráta párthoz«*

**A Franciaországban magát szociáldemokráciának nevező pártot a politikai életben Ledrou—Rollin, az irodalomban Louis*

*Összehasonlításainkat a moszkvai Marx—Engelsz—Lenin intézet 1945-ben, kiadott példánya alapján végeztük.

Blanc képviselte, így, mint ég a földtől különbözött a modern német szocialdemokraciától.

Mindezeket a megjegyzéseket Engelsz az 1890-es német kiadáshoz fűzte, vagyis ahhoz a kiadáshoz, amely a magyar fordításnak is alapjául szolgált.

A második csoportba a sajtó-(?)hibákat sorolhatjuk:

8. oldal 13. sor alulról áll: 21; kell: 25

26. oldal 17. sor alulról áll: leomlanak; kell: *leromlanak*.

24. oldal 26. sor fölülről áll: felemelkedése; kell: *átformálódása*.

A harmadik csoport az egyes szavak vagy kisebb mondatok érthetetlen és fordítói szempontból megmagyarázhatatlan elhagyása:

8. oldal 12. sor alulról áll: szervezettsége; kell: *pártszervezettsége*

8. oldal 10. sor alulról áll: tapasztalatai; kell: *gyakorlati tapasztalatai*

9. oldal 24. sor alulról áll: kiindulási; kell: *közvetlen kiindulási*

10. oldal 9. sor alulról áll: nagy seregszemlét mozgósított hadserege fölött; kell: *először nagy seregszemlét egy hadseregbe mozgósított hadereje fölött*.

13. oldal 23. sor alulról áll: hogy termékei számára; kell: *hogy állandóan sokasodó termékei számára*.

13. oldal 4. sor alulról áll: lehetetlenné válik; kell: *egyre inkább lehetetlenné válik*.

16. oldal 11. sor fölülről áll: női munka; kell: *női és gyermekmunka*.

17. oldal 17. sor fölülről áll: kimaradt a »S aminő« kezdetű mondat előtt: *És minden osztályharc politikai harcot jelent*.

18. oldal 18. sor alulról áll: mozgalma; kell: *önálló mozgalma*

22. oldal 8. sor fölülről áll: géppé; kell: *gép toldalékká*.

22. oldal 25. sor fölülről áll: a kereset; kell: *az egyéni kereset*.

22. oldal 29. sor fölülről áll: megszűnik; kell: *természetszerűleg megszűnik*.

28. oldal 3. sor fölülről áll: természet; kell: *természet elvadulása*.

30. oldal 6. sor alulról áll: a munkásosztálynak; kell: *főképp a munkásosztálynak*.

A negyedik csoport az eredeti szövegnek a meghamisítással határos, tudatos félremagyarázása:

11. oldal 13. sor alulról áll: a hűbéri társadalom pusztulásából; kell: *a pusztuló hűbéri társadalom öléből*.

14. oldal 13. sor alulról áll: amelyeknek le kellett hullaniuk. S le is hullottak; kell: *amelyeket össze kellett törni és amelyeket össze is törték*.

18. oldal 8. sor alulról áll: osztályharcot; kell: *polgárháborút*.

23. oldal 20. sor fölülről áll: Azonban, amikor a proletárság a politikai hatalom meghódításáért küzd, nemzeti osztályképen szervezkedik és magát teszi nemzetté, kell: *amennyiben a proletáriátus kötelessége mindenk előtt, hogy meghódítsa a politikai hatalmat, nemzeti osztályá emelkedjék és magát nemzetté szervezze*.

23. oldal 27. sor fölülről áll: még láthatóbban dolgozik majd eltüntetésükön; kell: *eltüntetésüket még inkább meggyorsítja*

25. oldal 10. sor fölülről áll: államhatalom; kell: *közhatalom*

28. oldal 21. sor alulról áll: szellemtelen; kell: *meddő*

30. oldal 19. sor fölülről áll: megszabadítása; kell: *főszabadulása*

33. oldal 1. sor fölülről áll: büszkébbek semhogy mézeteiket és céljaikat eltitkolnák; kell: *lealázónak tartják, hogy nézeteiket és céljaikat eltitkolják*

33. oldal 3. sor fölülről áll: Az uralkodó osztályoknak van okuk reszketve gondolni egy kommunista forradalomra; kell: *Reszkessenek*

Mindezzel azért foglalkoztunk ilyen aprólékosan, mert tudjuk, hogy mennivre kevés nálunk a közkézen forgó magyarnyelvű anyag és mennivre fontos, hogy a meglevő lehetőleg hamisítatlan, az eredetihez minél közelebb álló formában, és értelmében kerüljön az olvasó kezébe.

II.

A másik kérdés, amely már túlmegy az egyszerű hiba jelentőségén: hogyan és miért keletkeztek ezek a hibák? (főleg a harmadik és negyedik csoportra gondolunk). Tudásunk szerint a Kunfi-fordítás az 1910 körüli években készült. Vajon valóban nem akadt Magyarországon valaki, aki néhány órai fáradságot vett volna magának és elvégezte volna ezt az összehasonlítást, amelyet minden fordítással meg kell csinálni, mielőtt az a sajtó alá kerülne. De legalább az első kiadás megjelenése után, különös tekintettel arra, hogy itt nem egy regényről, hanem a tudományos szocializmus alapvető írásáról van szó, Marx és Engelsz legelterjedtebb művéről.

Vagy ha akadt — mert az ellenkezője lehetetlen — annak hangját elfojtották volna? Ismerve a pártviszonyokat ezt teljességgel lehetségesnek tartjuk.

Ha szemügyre vesszük a hibákat, láthatjuk, hogy azokban logika, rendszer van. És ez a megdöbbenő. A magyar szöveg még véletlenül sem emeli a forradalmi hangot, ezzel szemben, ahol lehet, tompítja, vagy tiszta gépies fölfogássá alakítja át a marxj dialektikát. Pl; a biincsek lehullásáról beszél, ami szinte önműködően következik be, holott Marx azok szétzúzását, összetörését emlegeti. De a legszembeötlőbb a változtatás ott, ahol a politikai hatalom meghódítását, mint egy szinte mellékes folyamatot tünteti fel, amikor Marx azt a proletáriátus legfontosabb, legelső kötelességévé tette. Osztályharcot ír ott, ahol Marx kifejezetten polgárháborút mondott.

Menekülés a forradalomtól. És ez a jellemző, mert Kunfi a régi magyarországi szocialdemokrácia egyik vezéralakja volt. És ugyanúgy, ahogy Bebel és Kautzky stb. elsekélyesítették, sőt meghamisították a marxizmust, ahogy Ebert (az első német köztársaság szociáldemokrata elnöke) gyűlölte a forradalmat, ugyanúgy megtalálhatjuk ezt a jelenséget a többi országok szociáldemokráciájában is. Kunfi sem kivétel. Nem »feküdt« neki Marx forradalmisága, nem is adhatta azt híven vissza. Eltekintve a forradalmi veszélytől, amit ez a tömegekre jelenthetett volna. A második Internacionale dicső, de levitézlett lovagjai nemcsak elméletben, nemcsak Marx félremagyarázásában, de kifordításában is hívek maradtak önmagukhoz.

Mindezek után szükségessé válik Marx és Engelsz összes eddigi fordításainak tüzetes és szakavatott fölülvizsgálása. Ez nem lehet egy ember, vagy egyesek művé. Ez a kérdés csak intézményesen oldható meg. Ez viszont nem a mi feladatunk — értem ez alatt a jogoszláviai magyarságot. De elvárjuk ezt a marxizmus magyarnyelvű képviselőitől a magyarországi Kommunista és Szociál-Demokrata Pártoktól.

VLADIMIR DEDIJER: »NAPLÓ«

(Első és második rész)

A Jugoszlávia állami könyvkiadó-vállalat kiadásában megjelent Vladimir Dedijer partizán-naplójának második kötete. Fél évvel ezelőtt jelent meg ennek a Naplónak első része, amely a szerző 1941 április 6 és 1942 november 27 közötti feljegyzéseit tartalmazza. A most megjelent második rész körülbelül egy esztendőöt ölel fel: az 1942. november 28 és 1943. november 10 közötti időszakot. V. Dedijer csaknem mindennap írt valamit naplójába azon a viszontagságos, de dicső úton, amelyet hős szabadságharcosainkkal a négyesztendős felszabadító háború alatt megtett. Ezért ez a Napló történelmi tükörképet jelent, habár a nyomtatott Napló elsőszavában a szerző azt írja, hogy »...ez a Napló se nem történelem, se nem irodalom. Ezek egy újságíró feljegyzései.« Azért tartotta szükségesnek megjegyezni ezt, mert többnyire »menetelések után, gyenge világosságnál, hiányos adatokkal« írta feljegyzéseit és néha, mint írja, »a tintahiánytól is függött az írás terjedelme.

Mielőtt a feljegyzések tartalmáról szólnánk, érdemes leírni néhány adatot a Napló történetéről és útjáról, mert ez úgyszólván kiegészíti a tartalmát. Dedijer 1941 nyarán érkezett a németek által megszállt Beogradból Sumadiába, a felszabadított területre. Itt kezdte írni feljegyzéseit. Itt írta meg a Napló első fejezetét (»Április 6«), amely a beográdi eseményeket öleli fel a megszállás első napjától, mivel Beogradban nem írhatott. Később, mártán 1941 októberében Uzsicébe került, részletesebb feljegyzéseket írt. Kardelj jelenlegi miniszterelnökk helyettes tanácsára 1941. december 2-ikától (az első offenzíva ideje) napról-napra feljegyezte az eseményeket. A Napló számára nagy veszélyt jelentett a nedvesség. Ezért Dedijer 1942 májusában egy leölt usztasa-repülőgépről leszedett vízhatatlan vászonból táskát készített feljegy-

zései számára. A réseken azonban mégis keresztülhatolt a víz, azért kénytelen volt a Naplót az inge alá tenni. A kéziratköteg lassunként megnőtt, úgyhogy 1942 novemberében Drnicsiben, a »Borba« akkori nyomdájában az első két füzetet bekötötte egy könyvbe és fedőlapjára ótágú csillagot tett és aláírta az évszámokat: »1941—1942«. A nyomtatott Napló első része fedőlapján ennek a kötésnek fakszimiléje van). Ugyanakkor elkészített magának egy bekötött füzetet az 1943-as évre, ezenkívül egy új bőrtáskát szerzett a Napló számára. Mindez kb. két kilót tett ki. Jól tudjuk mit jelent egy menetelőnek minden gramm súly, amit ötven és száz kilométereken át kell cipelnie egyfolytában. Dedijer mégis a lőt offenzíva legnehezebbjein, a negyedik és ötödik offenzíván át magával hordta a Naplót. Eldobta az utolsó inget és törülközőt is, csak a Naplót és a lőszert vitte magával. Egyetlenegyszer vált meg tőle: egy rettenetes bombatámadáskor, akkor felesége feje alá tette. (1943 június 9-én a Zelenogorán egy német bomba szétrobbantotta felesége vállát, aminek következtében az amputáció ellenére vérnérgezés lépett föl s felesége életét vesztette.) Sokszor került a Napló a szerző feje alá. A hosszú éjjeli menetelések közben, két parancs között, a »Pihező!«-tól az »Indulás!«-ig. Dedijer maga is megsebesült, ugyan csak bombatámadás alkalmával. Szilánkdarab fúródott a fejébe, úgyhogy 1943 novemberében Egyiptomba kellett mennie operáció végett. »Most az a legfontosabb, hogy meggyógyuljak« — mondotta neki Tito. Ekkor kénytelen volt megválni Naplójától és Gyilász Milován vette azt át megőrzés végett. Amikor Gyilász 1944 tavaszán Moszkvába utazott, magával vitte és otthagyt a Naplót. Pijáde Mosa hozta vissza a szerzőnek néhány nappal Beograd felszabadítása után. A Napló harmadik részéhez Egyiptomban és O'aszországban (ahol betegszabadságon volt) gyűjtött.

te az anyagot, úgyhogy a Napló a Beograd felszabadításáért vívott harcokkal és az Októberi Forradalom megünneplésével fejeződik be a szabad Beogradban. A Naplót a szerző Jugoszlávia Kommunista Pártja Központi Bizottságának, Jugoszlávia népi szabadságharca megszervezőjének és vezetőjének ajánlotta és ajándékozta.

Vladimir Dedijer a Jugoszláv Hadsereg alezredese. Jelenleg a »Trideset dana« c. folyóirat szerkesztője.

A Napló első része Beograd bomlásának napján kezdődik. Mozaik-szerűen sorakoznak az események, amelyek végül is a régi Jugoszlávia szégyenteljes fegyverletételéhez vezettek. Itt vannak a képek is: romba tört hidak, házak, a volt királyi palota kupolája a koronával egy romhalmaz tetején a földön hever. Német katonák cirkálnak motorkerékpáron Beograd uccáin. Tábornokok néddel a hónap alatt menetelnek — Németország felé, hogy később ott is folytassák az árulást. A beográdi rádióállomás a kivégzettek névsorát, utána a »Lili Marleen«-t sugározza. Tito Zágrebből Beogradba érkezik. A beográdi haladószelemű, szabadságszerető ifjúság szabotál. Lángbaború egy német autogarázs. A »Novo Vreme« példányai ezerszámmal égnék az utcán. Németország megtámadja a Szovjetuniót. Összeül a Kommunista Párt Központi Bizottsága és elhatározza a szabadságharc megindítását. A Szovjetunió részvétele a háborúban biztosíték arra vonatkozólag, hogy a harc gyümölcseit a nép fogja learatni. Dedijer elindul Sumadijába, maga mögött hagyva Beograd »Bekantmachung«-okkal és »Warnung«-okkal teleragasztott falait.

Lehetetlen volna rövid beszámoló keretében még a fenti »részletesség«-gel is végigvezetni az olvasót a Napló oldalain. A Napló elének tárja a felkelés első napjait. Nédics és Dráza árulását, ifjú szabadságharcosok hősiességét a vesztőhelyen, a megszállók kegyetlenségét és a nép ellen-

állásának kibontakozását. A szabad Uzsice, Bosznia, Crna Gora egy-egy állomása a hősök útjának. (Az Uzsiceban töltött idő alatt Dedijer megjegyezte, hogy Tito bizonyos dolgokban megegyezett Drázsával 1941 október 26-án tartott összejövetelükön. Másnap a partizánok 500 puskát és 25.000 töltényt küldtek a csetnikeknek, a megegyezés értelmében. Ugyanaz nap Drázsáék megölték egy partizánt és támadásra készültek a partizánok kezében lévő Uzsice ellen). Crna Gorából száztizenöt napos menetelés után Krajínán keresztül elérkezik Dedijer Horvátországba. Itt az usztasák goncsztetteinek nyomaint találja. Utána ismét visszatér Krajínába, ahol a partizánok megünneplik az Októberi Forradalom 25. évfordulóját. A zsákmányolt usztasák okmányok, a »poglavnik főhadiszállásáról« kiadott értesítések visszatükrözik a szélesen elterjedt népfelkelést. (»Fruska Gorát megtisztítottuk« hangzik az egyik jelentés 1942 szeptember 7-i keltezésével. Ugyanakkor a »Reggej Uisag« a megszállás alatt levő Ujvidéken »mérnyuletekről« írt Szerémségben vonatok és autóbuszok ellen).

Itt, a Krajínában, megjelenik a »Borba«. A rádió a Vörös Hadsereg sztalingrádió offenzívájáról ad hírt. November 26-án összeül az AVNOJ. »E'érkezik a nagy nap« ez a címe a Napló erről szóló fejezetének, amelyvel az első rész befejeződik. Mellékletek következnek: »A beográdi partizánok leghátrabb tette« (Ran-kovics Alekszandar jelenlegi belügy-miniszter kiszabadítása a Gestapo karmai közül), valamint a mitrovicai politika foglyok kiszabadítása a börtönből. Ezenkívül még néhány cikk. többek között egy a Jasenováci haláltáborról. Végül a szerző útvonalát mutató térkép egészíti ki az első részt. A Napló első kötete 400 oldalas, a másik még ennél is több 200 oldallal.

A második rész első fejezetének címe: »Jugoszlávia egy-ötöde szabad«. Ebben a fejezetben, a szerző-

nek az akkori »Borba«-ból idézett cikkében megtaláljuk a népfelszabadító harc összegezését az 1942 évben. A végeredmény: Jugoszlávia ötödreszt felszabadították. Bihácsban megtartják az első ifjúsági kongresszust. Egyre világosabbá válik a londoni emigránskormány áruló-tevékenysége. Következik a negyedik offenzíva (200 oldalon) és az ötödik offenzíva ideje (80 oldalon). Az ember nem tudja, melyik részletet emelje ki ezekből a feljegyzésekből. Kevésbé jelentős de érdekes részlet: egy partizán harcos a csetnikek elleni rohamban találkozik testvérével, akit a csetnikek kényszerítettek, hogy harcoljon a partizánok ellen. Felelevenedik előttünk a Sztjeszka eposza. Itt is megragadja figyelmünket egy kis részlet: Egy küldöncnek husz óra gyaloglás után ismét útra kell kelnie, mert egy fontos parancsot kell eljuttatni oda, ahová csak ő ismeri az utat. A küldönc gyorsan elindul a paranccsal, mire Tito megállítja:

— Adjátok oda neki az én két konzervemet!

Ezeket az apróságokat emeljük ki, mert a negyedik és ötödik offenzíva legendás harcait ismerjük olyan leírásokból, amelyek katonai szempontból íródtak. A napló viszont a szabadságért harcoló ember lelkének mélységeit ismerteti meg velünk. Az ötödik offenzívában megsebesül Tito. Megsebesül a szerző felesége is. Ime egy részlet, amely ugyanarról a bombázásról szól, amelynek következtében ezek a sebesülések történtek:

»A »Stukák« a ják hegyéig ereszkedtek és így dobták le a bombákat. Utánuk kis felderítők jöttek és élő célpontokra szolgáló bombákat dobtak. Egyszerre megsüketített bennünket a motorzaj, Ruska és én a földre zuhantunk. Hét-nyolc bomba esett le körülöttük. Fojtogatott bennünket a puskaporszag. Teljes sötétség volt. Amikor a füst egy kicsit eloszlott, egy bajtársat láttam mellettünk feküdni a hatodik boszniai

brigádból. Nagy feketeszemű fiatalember volt. A bomba elvitte mindkét lábát. A vér vastagon folyt és mint a patak vitte tovább a fiatal bukkafevet, amit a robbanás lerázott. Nem lehetett rajta segíteni. Haldoklott. Intett a kezével és ezt suttogetta:

... Éljen Sztalin!»

A Népfelszabadító Hadsereg végül is kitört a gyűrűből és nemcsak, hogy elhárította az egyesült ellenség támadásait, hanem ellentámadásba ment át Keletboszniában és egy más után szabadította fel a városokat. Hitler hivatalos jelentése pedig »a partizánok megsemmisítéséről« szól. — A szövetségesek kezdik megfelelőképpen értékelni a népfelszabadító hadsereget. A világ tudomást szerzett a partizánok dicsőséges harcáról és győzelmeiről. Angol katonai misszió érkezik. (Az első ilyen missziót a partizánokon keresztül Drázsához irányították, ugyanígy a harmadikat.)

Az offenzívák leírása után megtaláljuk a népfelszabadító mozgalom történetét és fejlődését országunk különböző részeiben. Veszelinov Jován elbeszélése alapján részletesen olvashatunk a vajdasági szabadságharc fejlődéséről is. Végül következik az AVNOJ második ülészakának, annak a történelmi ülésülésnek előkészületei, amely lerakta a mai Jugoszlávia alapköveit. Az összeívetel Jajceban készül. Ahonnan Dedijer november 10én elutazik Kairóba. Ezzel fejeződik be a Napló második része, amely számtalan mellékletet (litografált rajzokat, térképeket, okmányokat és felvételeket) is tartalmaz.

Az első rész két kiadást ért meg egymás után. A második részt harmincezer példányban nyomták. Várjuk a harmadik részt, hogy könyvespolcunkon legyen az a páratlanul értékes és értékes mű.

Gvozden András

A BRIT HULIGÁN TÖRVÉNY

Az 1927-ben kibocsátott Szakszervezeti Törvény megszüntetésének híréért az angol parlamentben nagy várakozás előzte meg. Kezdetből fogva világos volt, hogy a nagyrészt szakszervezetekből álló és azoknak támogatását élvező Munkáspárt (Labour Party) győzelemre jutása rövidesen maga után fogja venni az általános sztrájk után kiadott megtorló törvény megszüntetését, amely lényegesen korlátozta a nagybritániai munkásság szervezkedési jogát és amelyről minden öntudatos dolgozó csak a legnagyobb gyűlölettel tudott beszélni.

A parlamenti vita ismertetése előtt szükséges foglalkozni az 1926-os általános sztrájk előzményeivel és az azt követő Szakszervezeti Törvény lényegével. Az angol ipar versenyképességét bérleenyomással, a munkaviszonyok rosszabbításával igyekeztek elérni. Baldwin, akkori miniszterelnök, 1925 júliusában jelt adott a bérek elleni általános támadásra, mikor kijelentette, hogy »minden dolgozónak bele kell törődni bércsökkenésbe, az ipar talpraállítása érdekében.«

A támadás először a bányászok ellen indult meg, ugyanazon bányabárok részéről, akik a napokban a bányászok sorsára való hivatkozással léptek fel a bányák államosítása ellen. A bányászok szakszervezete elvetette a tulajdonosok bérleszállítási javaslatát és a közlekedési munkások különböző szakszervezeteivel megállapodást létesített szállítási bojkott kikiáltására vonatkozólag. A kormány megijedt és kilenc hónapra »nemzeti ajándékot« adott a tulajdonosoknak a bérkülönbözöt fedezésére. Az átmeneti fegyverszünetet jelentő kilenc hónapot a kormány és a munkáltatók szervezetei igyekeztek jól felhasználni az elkerülhetetlen összecsapás előkészítésére, sztrájkterő alálátatok megszervezésére.

A szakszervezeti mozgalom azonban — néhány jobboldali vezető hatására — a reformok és a nemzeti együttműködés korszakáról kezdtek beszélni és a bányászok szakszervezetének törekvése, hogy a legfontosabb ipari szakszervezetekkel felkészüljön a közelgő nagy összecsapásra, fiaskót szenvedett.

A széntermelés tanulmányozására kiküldött királyi bizottság bizonyos fokú állami beavatkozást és jelentős bérleszállítást javasolt, amit a Szakszervezeti Tanács szükségesnek látott elfogadni. A bányászok azonban híük maradtak álláspontjukhoz és elvetették a bérleszállítás gondolatát. Nem volt más kiút, mint a sztrájk fegyveréhez nyulni. 1926 április 29-én a szakszervezetek megbízottai három millió 600.000 szervezett munkás nevében 50.000 ellenében kimondották az általános sztrájkot május 3-ig kezdettel.

Az egyik reakciósabb napilap a »Daily Mail« munkásai kezdték meg a sztrájkot a lap szakszervezetellenes vezércikke miatt. A sztrájk május 3-án olyan erővel indult meg, hogy a Szakszervezeti Tanácsot a legnagyobb meglepetés érte. A hivatalos jelentés szerint, a befutott hírek minden várakozást felülmuttak és a tanács egyedüli problémája az volt, hogyan tud munkában visszatartani bizonyos szakmákat. A kormány és a munkálatok felkészültsége, az ellenes és nagyon gyakran hazug propaganda a sztrájkolók ellen és a Szakszervezeti Tanács vezetőinek ingadozó, megalkuvó állásfoglalása következtében a nagybritániai munkásság hősiess fellépése nem járt eredménnyel. A munkásság vezetői kilenc nap múlva kapituláltak és kivették a tömegek kezéből azt a fegyvert, amelynek alkalmazását nem tartották helyesnek és amelyhez csak a kormány támadása és a munkásmozgalom harcosabb beállítottságú részének fellépése miatt nyultak.

A következő év (1927) a munkásmozgalom elleni rendszabályok meg-

hozása jegyében zajlott le. A parlament olyan törvényeket hozott, amelyek az emberi szabadság hangsúlyozásával, a munkálatok érdekeit szolgálva, büntető intézkedéseket léptettek életbe a szakszervezetek ellen és körülbelül husz évvel vetették vissza a munkásmozgalmat fejlődésében. Az ugynevezett ipari viták és szakszervezetek törvénye illegálissá tette a szimpátia-sztrájkot, a szakszervezeteket anyagilag felelőssé tette a sztrájkok által okozott károkért, korlátozta a sztrájkörök (picket) jogát. Az állami alkalmazottak szakszervezeteinek megtiltotta a Szakszervezeti Tanácshoz, vagy a Munkáspárthoz való csatlakozást. A leg súlyosabb csapás a szakszervezetek politikai funkcióját érte. Az angliai munkásmozgalmat specifikus felépítésének megfelelően, a szakszervezeti tagok egyuttal a munkáspárt tagjaivá lettek, ha csak külön nem jelentették ki, hogy nem akarják a párttagságot fizetni.

A »huligán törvény« értelmében — a munkások így nevezték a szakszervezeteket elnyomó törvényt — a szakszervezeti tagok nem lesznek automatikusan a munkáspárt tagjai, ha külön nem kéri felvételüket. Csak a nagybritániai munkásmozgalmat fejlődését ismerők láthatják tisztán az új törvény hatását. A kizárólag gazdasági harchoz szokott munkástömegek legjelentősebb része nem tartotta szükségesnek a politikai párthoz való csatlakozást, amelynek eredményeképpen a munkásmozgalmat politikai szektora elkérülhetetlen visszaesést szenvedett.

Ami azonban ennél is lényegesebb volt a csatavesztés és az ezt követő megtorlás feletti szégyénérzet, melyet husz éven keresztül sem tudtak az öntudatos szervezett munkások elfelejteni. Husz éven keresztül készültek a nagy leszámolásra, amelynek első aktusa az 1945-ös általános választás volt, mikor Nagybritánia dolgozói félreérthetetlenül megmutatták, hogy nem hajlandók sorjuk to-

vábbi irányítását a konzervatívokra bízni és hogy a háború tartamára kötött fegyverszünet csak átmeneti és csakis a fasizmus elleni harc céljait szolgálta. E sorok írójának többször volt alkalmat tapasztalni a szervezett munkásság véleményének harcos megnyilvánulását, amelyek bizonyították, hogy nemcsak a politikailag meghaladóbb szellemű szakszervezetek, hanem a konzervatívabb beállítottságúak is soha el nem múló szíveimmel gondoltak vissza a nagy vereségre és el voltak tökéelve, hogy az első lehetőséget felhasználva, változtassanak ezen az állapoton.

A Munkáspárt választási propagandájában a huligán törvény eltörlése jelentékeny szerepet játszott. Ez nem is lehetett másképp. Az angol munkáosztály érezte és tudta, hogy a fasizmus elleni háború megnyeréséhez nagy mértékben hozzájárult és most kérte önfeláldozó munkájának jutalmát. A munkáspárt vezetősége is minden fenntartás nélkül, kívánta az 1927-es törvény eltörlését és — még ha akart volna is — nem tudott volna szembeszállni a tömegek akarátával. A külpolitikai kérdések iránt kisebb mértékben fogékony angol munkásságot senki sem tudná megtevesztetni néhány belpolitikai kérdésben, különösen a gyűlölt huligán törvény-nyel kapcsolatban.

A parlamentben beterjesztett törvényjavaslat visszaállítja az 1927-ben hozott törvény előtti állapotot. A konzervatív párt szónokai elkéséredetten harcoltak és különösen a párt-hoz való tartozás kérdését igyekeztek oly színben feltüntetni, mintha az egyéni szabadság védelmében lép-nének fel. Az egyéni szabadság megsértéséről szónokoltak és azt ajánlották, hogy ezután is csak az tartozzon a munkáspárthoz, aki külön kéri felvételét. A munkáspárt szónokai a leghatározottabban utasították vissza ezen ajánlatot és kitartottak az eredeti javaslat mellett.

Az elfogadott javaslat törvénné vá-lása 400.000 állami alkalmazott csat-

lakozását fogja közvetlenül eredményezni. Nem kétséges, hogy a munkáspárt létszáma is erősen felduzzad a legközelebbi hónapokban. A lakosság túlnyomó részétől kapott mandátum értelmében a szervezett munkások óhaját, a hüligán törvény eltörleszt. A szervezett munkásság diadala azonban csak akkor lesz teljes, ha a Szakszervezeti Tanács és a munkáspárt progresszív tömegei akarataikat úgy a többi belpolitikai, mint a külpolitikai kérdésekben keresztül tudják vinni.

Szántó Mihály

(Kanadai Magyar Munkás)

♦♦♦♦♦

AZ IMPERIALIZMUS KÖZELKELETEN

Ezt a bevilágító cikket a palesztinai Tel-Avivban megjelenő »Antifasiszta Egység«-ből vettük, mely a hébernyelvű »Kol-Haam« magyar nyelvű kiadványát fordította.

A háború olyan nagy mértékben meggyöngyöztette a brit imperializmust, ahogy azt igen kevesen tudják elképzelni. Ezt a gyengeséget egyelőre leplezi az egységes impérium látszata és az erős és jól felfegyverzett katonaság és rendőrség. Sőt, az utóbbi időben támogatni kezdték a Brit Birodalom gyengülő épületét az Egyesült Államok tőkései is, akik hajlandónak mutatkoznak együttműködni a Brit Birodalommal a tőkés világkizsákmányolásban és egy négyezer-millió dolláros kölcsönt nyújtani neki. Ez megmentette a Brit Impérium nevetségessé váló vállalatát a pénzügyi tönkremeneteltől és megmentette az angol tömegeket attól, hogy igénybe kelljen venniük Churchill orvosságát, a „vért, izzadságot és könnyeket“. Ezt az életformát Churchill a gyarmati népeknek szánta.

A gyarmati polgárság meg-

erősödése és a gyarmati munkások osztály fejlődése óriási mértékben megerősítették az anti-imperialista harc alapját a gyarmati országokban. A brit imperializmus utolsó lehetetlenségéig véd minden talpalattnyi földet, amelyről visszavonulásra kényszerítik.

A Birodalom felbomlásának folyamata történelmi szükség és azt nem képes semmiféle angol kormány megakadályozni.

A brit imperializmus a legkülönbözőbb eszközökhöz folyamodik a Közelkeleten a tömegek szabadságharca ellen. A legkülönbözőbb fegyvereket tartja készenlétben, hogy segítségükkel megvédje álláspontját a világ egyik legfontosabb hadászati és gazdasági pontján. Bizonyos fondorlatok célpontja a Szovjetunió, melytől minden gyarmati ország népe erkölcsi és lelkei erejét kapja jogos szabadságharcában.

Az imperializmus számos „alkotásának“ egyike az Iszlám Szövetség — egy félig titkos szervezet. Ennek a szövetségnek elsősorban az a célja, hogy egy vallási és nemzeti alapokon álló szervezetet képezzen, mely ellenhatást fejt ki a Szovjetunió erkölcsi befolyásával szemben, a marokkói és indiai muszlim értelmiség körében.

Más példa az Arab Liga. Ez az ugyancsak brit „alkotás“ felöleli az arab országok legreakciósabb elemeit, hogy 1939-ös szavazatokat szerezzen Británia számára a nemzetközi kongresszusokon. Ez a szerv támogatást nyújtotta minden reakciós megmozdulásnak, minden munkásellenes tömörülésnek és szovjetellenes mozgalomnak az arab országokban.

Két jelenség, mely a sajtóban nemrégiben látott napvilágot, jellemzi legjobban az Arab Liga tevékenységének alapelveit: —

Transzjordániát önálló államná nyilvánítják. Legfontosabb ezzel kapcsolatban megállapítani, hogy ez az önállóság valóban a Britanniától való függetlenséget jelenti-e. Mert hát ki is uralkodik Transzjordániában? Transzjordániában a brit megbízott uralkodik, akit a jövőben követnek neveznek.

Vegyük csak a Liga legfontosabb tagját, Egyiptomot. Itt néhány héttel ezelőtt szétrombolták a kommunista párt magvát — tömeges és minden törvényes alapot nélkülöző letartóztatások által. Ez az eset világosan mutatja, hogy mitől fél igazában a brit imperializmus és a megvásárolt hűbéri kormányok. — Ami ezeket megijeszti, az a tömegek politikai öntudata.

A brit imperializmus másik terve a Nagy Szíria tervezete. Ez a terv még nem öltött határozott alakot, de ígéretül szolgál a hűséges szolgának, Abdullah Emirnek. Ez a Nagy Szíria Szíriát, a Libanont, Transzjordániát és Palesztinát ölelné fel. Ez a terv az Arab Liga ellen irányul — és különösen Egyiptom és Szaudi-Arábia ellen — arra az esetre, ha ezek nem volnának hajlandók a brit imperializmus politikája szerint viselkedni és egy szép napon elhatároznák, hogy felszabadítják az Arab Ligát az angol gyámság alól, hogy szabad arab államok szabad szövetségévé változtassák azt.

Van még készenlétben számos más brit fondorlat a Közelkeleten. Itt a felosztott Palesztina tervezete — amely egy vagy más módon a keresztény Libanon államával állna kapcsolatban — arra az esetre, ha a brit imperializmus elveszítené állásait Szíriában, Irakban, Arabiában és Egyiptomban. Itt az új angol-francia szerződés, melyben a két kormány a „sza-

bad” Szíria és Libanon megkérdezése nélkül megegyezett afelől, hogy imperialista haderejét ezen országokban hagyja. Británia kétségtelenül okosan játszott a szíriai és libanoni játszmát. Ezen országokba behatoltak az angol haderők, hogy megvédelmezzék — nem egészen világos, hogy kit — a szíriaiakat-e, vagy a libanoniakat, vagy talán a franciákat. Kétségtelen, hogy sikerült behatolniuk eme „üzletbe” is, most tisztán, hogy biztonságban fülnek benne, nem is álmodnak afelől, hogy elhagyják az országot, sőt megkapták az üzlethez a franciák beleegyezését is.

Aztán nem szabad szem elől tévesztenünk néhány gazdasági fegyvert: Angolországnak nagy tartozásai vannak, különösen Egyiptommal szemben. Ezeket a tartozásokat állandó fenyegetésként alkalmazzák az egyiptomi polgársággal szemben. Ha az egyiptomi kormány komolyabban követelné a brit haderők kivonulását és a Szudánnal való egyesülést — *akkor* az angol kormány mindenféle csalással megfoszthatja ezektől az óriási összegektől az egyiptomiakat.

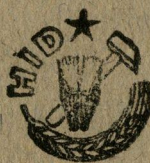
Az Egyesült Államok nem akartak az imperialista játék piszkos felében résztvenni. Inkább a tápasztalt brit uralkodó osztály kezében akarták hagyni a gyarmati népek rabszolgamódra való elnyomásának feladatát, hogy elrabolhassák ezektől országaik természeti kincseit. Amerika szerette volna megtartani a „tisztá erkölcs” álarcát. Azonban az angolok megértették vele, hogy aki részt akar a zsákmányból, annak részt kell vennie a népek elnyomásában is. Ez az értelme az amerikaiak jelenlétének a közös palesztinai vizsgálóbizottságban.

Frank B.

Hangya András rajza

A mosónő

Sajtó alá került 1946. július 20-án.
A nyomást befejezték 1946. július 28-án 4.000 példányban.